

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

**PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ VE VĚCECH DAŇOVÝCH
TRESTNÝCH ČINŮ**

Rigorózní práce

Mgr. Milan Hodr

Plzeň, 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Trestní právo

**PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ VE VĚCECH DAŇOVÝCH
TRESTNÝCH ČINŮ**

Rigorózní práce

Mgr. Milan Hodr

Plzeň, 2020

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, leden, 2020

.....

Mgr. Milan Hodr

Poděkování

Děkuji JUDr. Simoně Stočesové, PhD. LL.M za konzultace, odborné vedení, cenné rady a informace, které mi při tvorbě mé rigorózní práce poskytla.

Obsah

Úvod	7
1 Daňová kriminalita a její společenský dopad	10
2 Trestněprávní úprava daňových trestných činů	14
2.1 Trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle ustanovení § 240 trestního zákoníku	14
2.2 Trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, podobné povinné platby podle ustanovení § 241 trestního zákoníku	19
3 Přípravné řízení	24
3.1 Pojem přípravného řízení a jeho právní úprava	25
3.2 Účel a funkce přípravného řízení	26
3.3 Uplatnění základních zásad v přípravném řízení	28
3.4 Orgány činné v přípravném řízení	30
4 Přípravné řízení ve věcech daňových trestných činů	39
4.1 Podněty k prověřování daňové kriminality	40
4.2 Taktické postupy a počáteční úkony před zahájením trestního stíhání ...	45
4.3 Zahájení trestního stíhání sdělením obvinění dle § 160 TrŘ	67
4.4 Postup při vyšetřování	69
4.5 Rozhodnutí státního zástupce po skončení vyšetřování	87
5 Analýza konkrétních případů z praxe	91
5.1 Případ první – neoprávněný odpočet DPH	91
5.2 Případ druhý – neoprávněný odpočet DPH	97
6 Exkurz s vybranou zahraniční právní úpravou a mezinárodní spolupráce ...	108
6.1 Slovenská republika	108
6.2 Spolková republika Německo	145
7 Vliv stávající legislativy na páčání a odhalování daňové kriminality a návrhy de lege ferenda	154

Závěr.....	169
Resumé	172
Seznam použitých pramenů	176
Seznam zkratk	183

Úvod

Velkou část příjmové stránky státního rozpočtu tvoří příjmy z daní. Nejvíce jich do státního rozpočtu plyne z daní z přidané hodnoty, spotřebních daní a daní z příjmů právnických osob. Pochopitelným zájmem každého státu je dosahovat co nejvyšších příjmů. Na druhé straně daňové subjekty, kterých se odvody daní týkají, vnímají tuto povinnost jako nežádoucí, proto se snaží nejrůznějšími způsoby platbám vyhnout, nebo je minimalizovat. V podnikatelské komunitě se tomu někdy říká optimalizování příjmů a výdajů. Z trestně právního hlediska lze na tento fakt pohlížet jako na zneužívání daňového systému, kde je novým fenoménem kriminality vzestup hospodářské kriminality. Pachatelé si uvědomují riziko a následky, které jim hrozí za spáchání trestného činu za účelem dosažení zisku pomocí násilné trestné činnosti, tzv. obecnou kriminalitou, a spácháním trestného činu k dosažení zisku pomocí sofistikované hospodářské trestné činnosti. U obecné kriminality je riziko odhalení velké a i tresty jsou vysoké. Pachateli, který získá finanční prospěch zkrácením daně ve výši 50.000 Kč, hrozí maximálně trest odnětí svobody na tři roky, zatímco například u loupežného přepadení, kde pachatel nemá ani jistotu, zda jeho oběť bude mít u sebe nějakou hotovost nebo cennou věc, hrozí mu v prvním odstavci až 10 let odnětí svobody. V České republice je tento rozdíl znát i u celé společnosti. Násilné trestné činy jsou společností odsuzovány ihned, občané jsou při výzvách k dopadení pachatelů nápomocni, zatímco u hospodářských trestných činů občané v nejednom případě o trestné činnosti vědí, ale nemají potřebu na ni upozornit. Zřejmě si neuvědomují závažnost této kriminality, jejíž následek nedopadá pouze na jedince, ale týká se každého občana. Čím více bude ve státním rozpočtu financí, tím lépe se budou mít i občané celého státu, tím spíše bude docházet ke zvyšování minimálních mezd, důchodů, přerozdělování státního rozpočtu do resortů, kde je to zapotřebí, například ministerstvo školství, zdravotnictví, sociálních věcí nebo investování financí do veřejné správy, infrastruktury atd. Státy, které tuto jednoduchou matematickou rovnicí pochopily, patří mezi ekonomické velmoci.

Pozitivním faktem je, že současná politická situace je nakloněna boji proti daňovým únikům. Nejvyšší představitelé českého státu si uvědomují jejich hrozbu, a proto považují eliminaci tohoto typu trestné činnosti za jednu ze svých priorit. Boj proti daňovým únikům probíhá na více úrovních, primárně ale na úrovni Finanční správy ČR. V závažných případech, kdy dochází k porušení zákonů, nastupuje

ochrana společenského zájmu prostředky trestního práva, pokud byly protiprávním jednáním naplněné znaky skutkových podstat daňových trestných činů.

Tato rigorózní práce se zabývá tématem daňových trestných činů, jejich odhalování a bojem proti nim. Cílem je komplexně analyzovat současnou právní úpravu v České republice, a to jak z hlediska jednotlivých druhů daňových trestných činů, tak z hlediska obecného, a nalézt slabá místa přípravného řízení. Z důvodu obsáhlosti daňových trestných činů bude pozornost věnována trestným činům zkrácení daně, poplatku a podobným povinným platbám, a to podle ustanovení § 240 trestního zákoníku, dále trestnému činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobným povinným platbám podle ustanovení § 241 trestního zákoníku. V České republice je trestní řízení rozděleno do pěti částí, a to na přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení a vykonávací řízení.

Rigorózní práce je na téma „Přípravné řízení ve věcech daňových trestných činů“ a již z názvu lze vyvodit, které fázi trestního řízení bude věnována pozornost. Budou charakterizovány subjekty trestního řízení vystupující v rámci předsoudní fáze řízení, a to zejména jejich činnost, práva a povinnosti. V rigorózní práci se budeme věnovat typickým pachatelům daňových trestných činů, nejčastějším stopám a faktorům, umožňujícím páchat daňové úniky.

Jádrem této práce bude část zaměřená na proces přípravného řízení, při němž dochází k odhalování trestných činů za použití právních prostředků, jež umožňuje právní řád České republiky. Bude nabídnut ucelený pohled na průběh přípravného trestního řízení od přijetí podnětu o spáchání trestného činu až po případné podání návrhu obžaloby státnímu zástupci policejním orgánem konkrétního pachatele nebo pachatelů. Zaměříme se na specifika podnětů a s tím spojené počáteční úkony. Budou rozebrány případy z praxe, které řešily policejní orgány v České republice, a v jednom případě nahlédneme do judikatury Belgického království. Provedeme exkurz do právních úprav daňových trestných činů ve Slovenské republice a ve Spolkové republice Německo.

V závěrečné části navrhujeme řešení „*de lege ferenda*“, které by mohlo pomoci při zamezení páchaní daňových trestných činů, nebo přinejmenším při odhalování této trestné činnosti formou *de lege ferenda*. V rigorózní práci bude využívána analytická a komparativní metoda. Mezi prameny bude důraz kladen na právní předpisy, odbornou literaturu a judikaturu českých soudů.

Cílem práce bude zodpovězení následujících otázek:

1. Je česká právní úprava dostačující k odhalování a k následnému potrestání pachatelů daňových trestných činů?
2. Existují účinnější právní úpravy v zahraničí, které by mohly být vzorkem a vzorem pro Českou republiku?
3. Existují možnosti ve smyslu de lege ferenda, jež lze navrhnout pro zlepšení stávající právní úpravy v České republice?

1 Daňová kriminalita a její společenský dopad

První zmínka o daňové kriminalitě pochází z druhé poloviny 19. století. Zazněla v projevu Edwina C. Hilla na mezinárodním kongresu o prevenci a boji proti zločinnosti, který se uskutečnil v roce 1872 v Londýně. V něm pojmenoval pachatele ekonomické trestné činnosti jako tzv. „kriminální kapitalisty“. Edwin C. Hill tak vysvětloval své tvrzení, že bohatí a mocní, jež nazval „bílé límečky“, páchají hlavně ekonomické trestné činy. Kriminalita bílých límečků je definována jako trestný čin, spáchaný váženou osobou s vyšším společenským postavením.

Rok 1989 přinesl České republice přechod ekonomiky z centrálního řízeného hospodářství na tržní hospodářství, s nímž vznikaly i nové ekonomické vztahy, které byly následně ošetřeny i právními předpisy. Nebylo tomu jinak ani u problematiky daňových trestných činů, které byly upraveny v trestním zákoníku. U daňové trestné činnosti se dá říci, že je páchána osobami vzdělanými, které mají v moha případech ekonomické nebo právnické vzdělání. Dobře se orientují v legislativě, daňovém systému a znají postupy finančních úřadů a orgánů činných v trestním řízení. Problematika daní není jednoduchá a dobrá orientace vyžaduje odborné vědomosti. Z toho důvodu je kladen vysoký požadavek i na policejního vyšetřovatele, státního zástupce, soudce a zaměstnance finančních úřadů. Je nelehký úkol v praxi takové osoby najít a motivovat je k dlouhodobému působení v dané problematice, a to zejména u policie a finančního úřadu, kde je finanční ohodnocení ve srovnání se státním zástupcem nebo soudcem diametrálně odlišné. Zkušení vyšetřovatelé odcházejí z finančních důvodů po dosažení výsluhové renty do soukromého sektoru, kde využijí své znalosti a dosáhnou i několikanásobného zvýšení svých příjmů. Vyšetřování daňových trestných činů vyžaduje mnoho specifických znalostí, sil a úsilí, ale s nejistým výsledkem, protože v nejednom případě obsahuje spis i několik tisíc stran. Průměrný daňový trestní spis obsahuje 500 stran a více. Záleží na úrovni, na níž je uvedený spis veden. Na krajské nebo celorepublikové úrovni se můžeme setkat i se spisem s počtem stran až cca 10.000 a více.

Daňová kriminalita představuje jednu z nejzávažnějších forem kriminality, jejíž následek se může projevit až po několika letech, přičemž se ale s každým přibývajícím rokem snižuje šance na její objasnění. Jedná se o fenomén, který rea-

guje na ekonomické a politické změny. Hospodářská trestná činnost je páchána sofistikovaným způsobem čím dál kvalifikovaněji, jsou využívány nové technologie, které zvyšují její latentnost a současně snižují riziko pro pachatele.¹

Daňové trestní právo je oblastí trestního práva, jehož primárním pramenem je trestní zákoník a trestní řád.² V České republice je upraveno v trestním zákoníku zák. č. 40/2009 Sb., v hlavě šesté, díl 2, zvláštní části trestního zákoníku, pod názvem Trestné činy daňové, poplatkové a devizové. Je možné uvést, že jde o trestné činy páchané v souvislosti s podnikáním ekonomických subjektů, a to hlavně osobami ovládajícími tyto subjekty. Ve většině případů je použit sofistikovaný způsob, aby nikde jejich jméno oficiálně nebylo uvedeno a zapsáno. Tyto osoby poškozují společnost v hospodářské oblasti, zneužívají slabiny hospodářského systému, případně institucí. Motivem je dosažení velkého zisku s minimálním rizikem. Formy daňové kriminality se realizují ve stejném právním a obchodním prostředí, stejnými metodami a nástroji jako legální hospodářská činnost. V tom lze spatřovat nebezpečí, které se jenom velmi obtížně podaří eliminovat. Podnikatelé se snaží dát do nákladů co nejvíce položek, i když někdy překročí zákon. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, se problematice daňově relevantních nákladů věnuje zejména v ustanoveních § 24 a § 25.³ Ke kriminalizaci dochází až poté, co nestačí prostředky ochrany občanského, obchodního nebo správního práva. Hospodářská kriminalita v zemích s vyspělou tržní ekonomikou je považována za závažný trestněpolitický problém, neboť rozsah škod není zanedbatelný, a podobně tomu je i u ohrožení fungování společnosti. Značná část projevů hospodářské trestné činnosti je složitým občanskoprávním, ekonomickým a trestněprávním problémem. Problematika hospodářské trestné činnosti je specifickou oblastí, kde odhalování a dokazování klade na orgány činné v trestním řízení mimořádné nároky, kdy metody a formy páchaní tohoto druhu kriminality mnohdy předbíhají jejich znalosti, zkušenosti a technické možnosti. Pachatelé často využívají mezer v platné právní úpravě, nebo jinak obcházejí zákon. Účinný postih musí být předmětem nejenom zájmu orgánů činných v trestním řízení, ale i celé společnosti, protože špatně vybrané nebo neodvedené daně mají dopad na celou společnost. Čím lépe funguje daňový systém a jeho účinné odvody, tím lépe se mají občané státu.

¹ DVOŘÁK, V. a kol. *Hospodářská kriminalita*. Praha: Policejní akademie, 2000, s. 5.

² KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 11. ISBN 978- 80-7380-442-8.

³ HNÁTEK, M. a D. ZÁMEK. *Daňové a nedaňové náklady*. Praha: ESAP, 2017, s. 7. ISBN 978-80-905899-4-0.

Vybrané daně pak lze přerozdělit do rezortů, kde jsou nejvíce zapotřebí.⁴ Na základě článku 11, odst. 5 Listiny práv a svobod platí, že daně a poplatky lze ukládat pouze na základě zákona. V této oblasti se uplatní celá řada právních předpisů, které tuto oblast regulují.⁵

V souvislosti s daňovými trestnými činy nelze opomenout název „karuselový obchod“. Karuselový obchod představuje vytvoření řetězce daňových subjektů a obchodních transakcí mezi nimi, s předem stanoveným cílem, a to tak, že jeden z těchto subjektů nesplní svoji daňovou povinnost. Pozice osob v karuselovém podvodu možno rozdělit do několik úrovní, a to: Missing trader, Broker, Bufer.

„Missing trader“ – nevykazuje v daňovém přiznání k DPH daň na výstupu z titulu uskutečněného plnění, nebo tuto daň neuhradí, „broker“ – je plátcem DPH, přijímajícím zdanitelné plnění zasažené podvodem DPH, a je to právě on, kdo na celém podvodu profituje. „Bufer“ je v řetězci umístěn mezi brokera a missing tradera. Úkolem bufera je znesnadnit odhalení podvodu. Podstatou karuselových transakcí je distribuce produktů prostřednictvím dlouhých distribučních řetězců, jež překračují hranice jednotlivých členských států Evropské unie a při nichž v určitém okamžiku dochází ke krácení daně. Daň není přiznána ani zaplácena a příslušný plátcem je nekontaktní společnost vedená na tzv. „bílého koně“, který o těchto transakcích nemá tušení, nebo je za úplatu toleruje.

Výchozí předpoklady karuselového podvodu: Jeden ze subjektů musí sídlit v jiném členském státě, než je zbytek řetězce. Na území druhého státu, kde sídlí zbytek řetězce, musí být DPH vybíráno standardním odpočtem DPH. Subjekty jsou registrovanými plátcem daně z přidané hodnoty. Obchod musí být prováděn v souvislosti s ekonomickou činností. Dodání předmětu obchodní transakce na území druhého státu musí mít charakter zdanitelného plnění. Na předmět obchodní transakce se neuplatňuje režim přenesené daňové povinnosti, tzv. „reverse charge“. U předmětu obchodní transakce lze při vývozu do jiného státu provést odpočet DPH. Předmět obchodní transakce se pro karuselový obchod stává zajímavým, když:

- dosahuje velkých prodejních obrátů (např. elektronika), má vysoké prodejní ceny (např. fotovoltaické panely);
- jedná se o komoditu (např. drahé kovy, cukr, atd.);

⁴ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 11. ISBN 978- 80-7380-442-8.

⁵ VOLOVECKÝ, P. *Trestné činy hospodářské*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, s. 77. ISBN 978-80-7251-382-6.

- je těžko prokazatelné uskutečnění (např. úklidové práce, poradenské služby, atd.);
- je snadné simulovat fiktivní plnění (stavební práce);
- je velmi likviditní (slitky kovů).

Častokrát se lze setkat s případem, kdy předmět obchodní transakce sice existuje, ale fyzicky se nachází u jednoho článku řetězce a je simulován jeho opakovaný vývoz a dovoz. Lze se setkat i s tím, že předmět transakce neexistuje, nebo je falešný. Obchodní transakce mezi prvky řetězce nemusejí být nutně fyzické, mohou být ryze fiktivní „na fakturách“ .

Důsledky karuselových obchodů:

- ohrožení hospodářské politiky;
- výkyvy tržních cen komodit;
- menší investice státu v důsledku neodvedeného DPH;
- ohrožení makroekonomické stability.

Česká republika již do své legislativy transponovala některé směrnice Evropské unie v souvislosti s bojem proti karuselovým obchodům, a to zejména zavedením přenesené daňové povinnosti a souhrnného hlášení.⁶

⁶ HÁLEK, V. *Karuselové obchody*. Hradec Králové: Vítězslav Hálek, 2015, s. 10–11. ISBN 978-80-260-8723-6.

2 Trestněprávní úprava daňových trestných činů

Právní úprava hospodářských trestných činů, včetně podoboru daňového trestního práva, je zakotvena v VI. hlavě trestního zákoníku, ve kterém se dále systematicky rozděluje do čtyř částí. Trestné činy proti měně a platebním prostředkům, trestné činy daňové, poplatkové a devizové, trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží, ve styku s cizinou a trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu. Daňové trestné činy jsou upraveny ve druhém oddílu a zahrnují zpravidla trestné činy zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby, nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení, porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží a padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely, a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti. Daňové trestné činy jsou jednou z nejpočetnějších skupin páchaných hospodářských trestných činů.⁷

2.1 Trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle ustanovení § 240 trestního zákoníku

(1) Kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu, anebo vyvolá výhodu na některé z těchto povinných plateb, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nejméně se dvěma osobami*
- b) poruší-li k usnadnění takového činu úřední uzávěru nebo*
- c) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.*

(3) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve velkém rozsahu nebo*
- b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 písm. c) ve spojení s organizovanou skupinou, působící ve více státech.*

(4) Příprava je trestná.

⁷ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 107. ISBN 978- 80-7380-442-8.

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně správného odvedení daně, poplatku a podobné platby, kde jde v podstatě o zvláštní případ podvodu ve vztahu ke každému individuálně určenému objektu, nebo ve vztahu k několika.

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel ve větším rozsahu zkrátil daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou platbu nebo vyláká výhodu na některé z těchto povinností.

Podstata u zkrácení daně je ta, že pachatel úmyslně jedná tak, že příslušný státní orgán vyměří povinnou platbu nižší, než je zákonem určená její výše, nebo ji nevyměří žádnou.

Pro naplnění znaků skutkové podstaty je rozhodující okamžik podání daňového přiznání, obsahující nepravdivé, nebo zkreslené údaje. Trestné je zkrácení daně či jiné povinné platby ve větším rozsahu, nejméně ve výši 50 000 Kč. Daň je povinná platba do veřejného rozpočtu určená zákonem, která se vyznačuje neúčelovostí a neekvivalentností. To znamená, že se ukládá jako jednostranná povinnost bez nároku plátce na plnění ze strany státu. Daň se platí periodicky, nebo za určitých okolností. Pojem poplatek je uveden v zák. 634/2004 Sb., o správních poplatcích. Příspěvek na státní politiku v zaměstnanosti je upraven v zákoně č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Pojem zdravotní pojištění je vymezen v zákoně č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění. Jinou podobnou platbou je rozhlasový nebo televizní poplatek.

Pachatelem může být kdokoliv, tedy nejen subjekt daně, poplatku a podobné povinné platby, ale i ten, kdo svým úmyslným jednáním způsobí zkrácení daně poplatku a podobné povinné platby. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl.⁸

Vybraná judikatura § 240 – Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012 15 T do 1671/2011

Trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 trestního zákoníku lze u spotřební daně a daně z přidané hodnoty spáchat i úmyslným nepodáním přiznání k těmto daním a tím zatajením zdanitelného plnění, a to i

⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 691–692. ISBN 978-80-7502-236-3.

pokud pachatel nebo osoba, za niž jedná, je plátcem spotřební daně, respektive v případě daně z přidané hodnoty plátcem této daně registrovaným u správce daně, neboť správce daně je v takovém případě oprávněn předpokládat u daňového subjektu nulovou výši daně.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012 8 T do 272/2012

Jestliže pachatel dodatečně splní svou daňovou povinnost až na podkladě výsledků daňové kontroly, byť ještě před zahájením trestního stíhání, nejedná dobrovolně o své vlastní vůli, ale už pod hrozbou zcela bezprostředně hrozícího trestního stíhání. Již v době zahájení daňové kontroly jsou totiž činěny konkrétní úkony, které mají prokázat skutečnosti svědčící o případném zkrácení daně, a tedy v konečném důsledku o tom, že byl spáchán trestný čin. Účinná lítost podle § 33 trestního zákoníku je vázána mimo jiné na podmínku, že pachatel úplně napravi škodlivý následek, a její splnění co do rozsahu a obsahu nápravy škodlivého následku je nutno posuzovat „ex tunc“, tedy podle doby, kdy byl spáchán trestný čin, nikoliv „ex nunc“, tedy podle doby, kdy přichází v úvahu napravení škodlivého následku. V případě trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 trestního zákoníku, spáchaného zkrácením daně nebo vylákáním výhody na dani, to znamená, že pachatel musí dobrovolně uhradit celou částku, o niž stát zkrátit na dani, nebo kterou vylákal jako výhodu na dani, a to podle stavu v době spáchání činu. Není proto významné, že v době, kdy pachatel přistoupil k napravení škodlivého následku činu, ve vztahu k některé z těchto částí přicházejících v úvahu, uplynula prekluzivní lhůta pro vyměření daně, uvedená v ustanovení § 47 odst. 1 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, v důsledku čehož zaniklo právo státu vyměřit či doměřit dlužnou částku. Tato překážka nebrání, aby pachatel dobrovolně splnil původní povinnost a celou částku uhradil státu. (Poznámka: Nyní je lhůta pro stanovení daně upravena v ustanovení § 148 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, přičemž z ustanovení § 148 odst. 7 tohoto zákona plyne, že pokud daňový subjekt podá řádné daňové tvrzení nebo dodatečné daňové tvrzení a současně tvrzenou daň, včetně jejího příslušenství, uhradí, je-li toho třeba pro zánik trestnosti daňového trestného činu z důvodu účinné lítosti, lze daň stanovit bez ohledu na to, zda již uplynula pro stanovení daně).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2012 3 T do 854/2012

Zásada subsidiarity trestní represe vyjádřená v ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku jako jedna ze základních zásad trestního práva vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají, nebo nejsou efektivní, neboť trestní právo a trestně právní kvalifikaci určitého jednání jako trestného činu je třeba považovat za ultima ratio, tedy za krajní prostředek, který má význam především celospolečenský, to je z hlediska ochrany základních celospolečenských hodnot, přičemž však tuto zásadu na straně druhé nelze vykládat tak, že pokud státní moc disponuje i jinými kontrolními mechanismy, na jejichž základě lze zajistit splnění zákonné povinnosti konkrétním subjektem (zde poplatníkem daně) a prostřednictvím těchto mechanismů splnění této povinnosti také docílí (vynutí), zbavuje to dotčený subjekt trestní odpovědnosti. Takový zjednodušující výklad zásady subsidiarity trestní represe by totiž ad absurdum znamenal, že například daňový poplatník, který úmyslně zkrátí daň ve smyslu § 240 trestního zákoníku podstupuje pouze to riziko, že pokud jeho podvodné jednání správce daně odhalí, bude nucen uhradit daň v plné výši, tak jak měl sám učinit dobrovolně, při respektování své zákonem stanovené povinnosti, již se chtěl ovšem záměrně vyhnout.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012 5 T do 666/2012

Jednočinný souběh trestných činů zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 trestního zákoníku a poškození finančních zájmů Evropských společenství podle § 260 trestního zákoníku je vyloučen. Skutková podstata trestného činu poškození finančních zájmů Evropských společenství podle § 260 trestního zákoníku je ohledně zkrácení cla subsidiární ke skutkové podstatě trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 trestního zákoníku, a proto se použije jen, nemá-li čin pachatele znaky trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 trestního zákoníku. Z tohoto důvodu, jestliže zkrácení cla nedosáhlo většího rozsahu, posoudí se jednání pachatele směřující ke krácení finančních prostředků, které tvoří příjem souhrnného rozpočtu Evropské unie, nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií, nebo jejím jménem (konkrétně cla), jako trestný čin poškození finančních zájmů Evropských společenství podle § 260 odst. 2 trestního zákoníku, neboť následek,

respektive účinek tohoto trestného činu není vyjádřen žádným kvantitativním hlediskem.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2013 5 Tdo 693/2013

Celkový rozsah zkrácené daně nelze snižovat o náklady pachatelem vynaložené na spáchání trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 trestního zákoníku. Při zjišťování rozsahu zkrácení daně se neuplatní stejná hlediska jako v případě určování výše prospěchu, který pachatel získal trestnou činností. Zatímco při určování výše prospěchu má význam čistý prospěch stanovený teprve po odpočtu všech nezbytných nákladů, které by jinak musely být v souvislosti s uskutečněním nějakého cíle ze strany pachatele či jiné osoby z jejich prostředků vynaloženy, při zkrácení daně pachatel zčásti nebo vůbec neplní své zákonné povinnosti přiznat a zaplatit daň, a využívá k tomu postupy, které nejsou v souladu se zákonem. Výše zkrácené daně pak respektuje to, jaká byla skutečná daňová povinnost příslušného plátce či poplatníka, do které se promítají všechny slevy, odpočty, náklady a další položky, jimiž lze legálně snižovat daňový základ. Byla-li daň a výše jejího zkrácení takto zjištěna, není už na místě při určování rozsahu zkrácení daně odečítat od zkrácené daně nějaké další náklady na provedení trestné činnosti.

Zkrácením daně ve smyslu § 240 trestního zákoníku se v podstatě rozumí jakékoliv úmyslné jednání pachatele, spojené s předstíráním, zkreslováním nebo zatajováním skutečností, významných pro stanovení povinnosti k povinné platbě, v jehož důsledku je tato poplatníkovi vyměřena v nižší částce, než by měla být, nebo k jejímu vyměření vůbec nedojde. Jde tedy především o případy, kdy pachatel v zájmu dosažení nižšího výpočtu a odvodu takové povinné platby a nebo v zájmu zatajení povinnosti k její úhradě cíleně zkreslí, nebo vůbec nepořídí a nepředloží příslušné podklady pro její stanovení, případně upraví, nebo zfalšuje též výkazy, jimiž jsou dokládány údaje uvedené v těchto podkladech. Samotné zkrácení příslušné daně, cla, pojistného, poplatku nebo jiné podobné platby v uvedeném smyslu pak lze dosáhnout především aktivním jednáním, například úmyslným zatajením nebo zkreslením určité důležité skutečnosti v příslušném řízení, vedoucím k úhradě dané platby v nižší částce, než odpovídá zákonu. Některá taková platba však může být zkrácena i opomenutím takového konání, ke kterému je subjekt zavázán, k povinnosti ji uhradit, například úmyslným nepodáním daňového přiznání k uskutečněnému zdanitelnému plnění, nebo ke skutečně dosaženému příjmu.

2.2 Trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, podobné povinné platby podle ustanovení § 241 trestního zákoníku

(1) Kdo ve větším rozsahu nesplní jako zaměstnavatel nebo plátce svoji zákonnou povinnost odvést za zaměstnance nebo jinou osobu daň, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, nebo pojistné na zdravotní pojištění, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let, nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně řádného odvedení daně zaměstnavatelem, pojistného na sociální zabezpečení, pojistného na zdravotní pojištění, na úrazové pojištění zaměstnanců nebo příspěvku na státní politiku zaměstnanosti za poplatníka, zaměstnance nebo jinou osobu. Tento trestný čin obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty. Objektivní stránka první skutkové podstaty spočívá v tom, že pachatel jako zaměstnavatel, nebo plátce ve větším rozsahu nesplní svoji zákonnou povinnost za zaměstnance, nebo jinou osobu odvést daň, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistné na zdravotní pojištění. Objektivní stránka druhé skutkové podstaty záleží v tom, že pachatel jako zaměstnavatel ve větším rozsahu nesplní svoji zákonnou povinnost odvést pojistné na úrazové pojištění svých zaměstnanců. Podle aplikační praxe právní předpisy nestanovují povinnost zaměstnavatele jako plátce pojistného na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění, aby určil, zda jím odvedené platby představují úhradu pojistného hrazeného zaměstnavatelem, nebo zda jde o úhradu pojistného sraženého a odváděného za zaměstnance zaměstnavatelem. Povinnost zaměstnavatele odvádět za zaměstnance zálohu na daň z příjmů ze závislé činnosti, pojistné na zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení, včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti však nevzniká na základě smluvního závazku, ale jde o povinnost stanovenou přímo zákonem. Pachatelem podle ustanovení § 241 odst. 1 trestního zákoníku může být zaměstnavatel nebo plátce. Pachatelem podle

ustanovení § 241 odst. 2 trestního zákoníku může být pouze zaměstnavatel. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl.⁹

Pachatelem může být jak trestně odpovědná fyzická osoba, tak trestně odpovědná právnická osoba. Nemůže to však být jakákoliv taková trestně odpovědná osoba, ale pouze plátce určité povinné platby, zpravidla zaměstnavatel, jenž ve větším rozsahu nesplnil zákonnou povinnost odvést za poplatníka, většinou zaměstnance, takovou povinnou platbu (daň, pojistné na sociální zabezpečení, zdravotní pojištění nebo důchodové spoření nebo příspěvek na státní politiku zaměstnanosti). Jedná se tedy o konkrétní subjekt se zvláštní vlastností ve smyslu § 114 odst. 1 trestního zákoníku.

U tohoto trestného činu je nutné zmínit ustanovení § 242 trestního zákoníku o účinné lítosti. Trestní odpovědnost za trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení zaniká, jestliže pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek.

Vybraná judikatura § 241 – Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2010 5 T do 863/2010

Pachatele nelze činit odpovědným za trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 trestního zákona (nyní § 241 trestního zákoníku), jestliže vůbec nedošlo k faktickému sražení příslušných zákonných plateb z mezd zaměstnanců, srážky byly prováděny pouze účetně, a obviněný proto vůbec nemohl tyto platby odvádět oprávněným subjektům, přičemž v takovém případě nelze jeho trestní odpovědnost odvozovat ani z toho, že dlouhodobě ztrátové podnikání neukončil (Poznámka: Podle dosavadní judikatury NS bylo možno trestní odpovědnost pachatele odvodit z toho, že byl povinen ukončit dlouhodobě ztrátové podnikání neumožňující odvádění plateb za zaměstnance).

⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 692–693. ISBN 978-80-7502-236-3.

Vybraná judikatura § 242 – Zvláštní ustanovení o účinné lítosti

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011 3 T do 1134/2011

Účinná lítost podle § 66 trestního zákona i podle § 147a trestního zákona předpokládá, že trestný čin byl dokonán. Trestnost pokusu trestného činu zkrácení daně, poplatku a jiné obdobné povinné platby podle § 8 odst. 1 trestního zákona k § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákona, jímž byl pachatel uznán vinným, by tedy nemohla zaniknout účinnou lítostí podle § 66 trestního zákona (tím méně podle § 147a trestního zákona), nýbrž za podmínek uvedených v ustanovení § 8 odst. 3 trestního zákona, které je v poměru k § 66 trestního zákona i k § 147a trestního zákona, ustanovením speciálním. Z ustanovení § 8 odst. 3 písm. a) trestního zákona přitom vyplývá, že trestnost pokusu trestného činu zaniká mimo jiné tím, že pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání potřebného k dokonání trestného činu a odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutí tohoto pokusu.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012 8 T do 272/2012

Jestliže pachatel dodatečně splní svou daňovou povinnost až na podkladě výsledků daňové kontroly, byť ještě před zahájením trestního stíhání, nejedná dobrovolně o své vlastní vůli, ale už pod hrozbou zcela bezprostředně hrozícího trestního stíhání. Již v době zahájení daňové kontroly jsou totiž činěny konkrétní úkony, které mají prokázat skutečnosti svědčící o případném zkrácení daně, a tedy v konečném důsledku o tom, že byl spáchán trestný čin (k tomu srovnej rozhodnutí pod č. 35/2001 a č. 45/2007 Sb. rozh. tr.). Účinná lítost podle § 33 trestního zákoníku je vázána mimo jiné na podmínku, že pachatel úplně napraví škodlivý následek, a její splnění co do rozsahu a obsahu nápravy škodlivého následku je nutno posuzovat „ex tunc“, tedy podle doby, kdy byl spáchán trestný čin, nikoliv „ex nunc“, tedy podle doby, kdy přichází v úvahu napravení škodlivého následku. V případě trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 trestního zákoníku, spáchaného zkrácením daně nebo vylákáním výhody na dani, to znamená, že pachatel musí dobrovolně uhradit celou částku, o niž stát zkrátit na dani, nebo kterou vylákal jako výhodu na dani, a to podle stavu v době spáchání činu. Není proto významné, že v době, kdy pachatel přistoupil k napravení škodlivého následku činu, ve vztahu k některé z těchto částech přicházejících v úvahu uplynula prekluzivní lhůta pro vyměření daně, uvedená v ustanovení § 47 odst. 1

zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, v důsledku čehož zaniklo právo státu vyměřit či doměřit dlužnou částku. Tato překážka nebrání, aby pachatel dobrovolně splnil původní povinnost a celou částku uhradil státu. (Poznámka: Nyní je lhůta pro stanovení daně upravena v ustanovení § 148 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, přičemž z ustanovení § 148 odst. 7 tohoto zákona plyne, že pokud daňový subjekt podá řádné daňové tvrzení nebo dodatečné daňové tvrzení a současně tvrzenou daň včetně jejího příslušenství uhradí, je-li toho třeba pro zánik trestnosti daňového trestného činu z důvodu účinné lítosti, lze daň stanovit bez ohledu na to, zda již uplynula pro stanovení daně).

Trestní odpovědnost právnických osob

V České republice byl prolomen dosavadní princip individuální trestní odpovědnosti, tzv. odpovědnost za trestný čin odvozovaná výlučně u fyzických osob zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (TOPO). V účinnosti k 1. 1. 2012 zákon stanoví podmínky vzniku trestní odpovědnosti u zákonem vymezených právnických osob za spáchání trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., mimo trestné činy taxativně uvedené v § 7 zákona TOPO. Přijetí zákona předcházely bouřlivé diskuze, v nichž odpůrci zavedení trestní odpovědnosti právnických osob poukazovali mimo jiné na fakt, že právnická osoba je jen fiktivní konstrukt, nezpůsobilý právně jednat a nezpůsobilý jednat zaviněně, což ve své podstatě znemožňuje uplatnění základních principů trestní odpovědnosti dle tradiční trestně právní nauky. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob v § 8 odst. 3 a § 9 odst. 3 přináší novou zásadu souběžné a nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob, což znamená, že trestní odpovědnost právnické osoby se neodvíjí od trestní odpovědnosti osoby fyzické a trestní odpovědnost fyzické osoby nepodmiňuje trestní odpovědnost osoby právnické a naopak.¹⁰

Právní úprava účinná ode dne 1. 12. 2016 stanovuje obecnou odpovědnost právnických osob za všechny trestné činy s výjimkou taxativního negativního výčtu zločinů nebo přečinů, u nichž nepřichází trestní odpovědnost právnických osob v úvahu.

¹⁰ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 330–332. ISBN 978-80-7380-651-4.

Současná právní úprava představuje z pohledu výčtu trestných činů zásadní zostření trestní represe vůči právnickým osobám, protože oproti dřívějším 85 trestným činům zakotvuje od 1. 12. 2017 odpovědnost za více než 260 trestných činů.¹¹

¹¹ FENYK, J., L. SMEJKAL a I. BÍLÁ. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. 2., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 32. ISBN 978-80-7552-965-7.

3 Přípravné řízení

Přípravným řízením se dle § 12 odst. 10 tr. řádu rozumí úsek od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, nebo provedení neodkladných nebo neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a pokud nebyly tyto úkony provedeny od zahájení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.¹²

Pokrok civilizace přinesl i v otázce přípravného trestního řízení mnoho obligatorních, taxativních pravidel, kterými se musí řídit všechny orgány činné v trestním řízení, kdy se v posledních letech zvedl zájem o teoretické a praktické otázky v trestním právu a trestním zákonodárství. Na přední místa se dostávají otázky ve věcech zvyšování kriminality, jejími příčinami nebo novými způsoby páchaní. Boj s kriminalitou je hodně náročný. Každý stát se s touto otázkou snaží vypořádat pokud možno co nejlépe. Vznikají instituty a mechanismy, které zohledňují základní lidská práva a svobody. K objasnění trestných činů a co k nejrychlejšímu odhalení pachatele upravuje zákonodárce postup orgánů v trestním řízení tak, aby byl trestný čin co nejrychleji odhalen a pachatel byl podle zákona postaven před soud a podle zákona potrestán, pokud tomu nebrání výjimky stanovené zákonem. Přípravné řízení představuje jeden ze základních pilířů, na němž je dále postaven celý trestní proces. Je to procesní stadium, které má velký vliv na kvalitu výstupů ve formě rozhodnutí, a zároveň je na něj kladen velký důraz k zákonnosti, rychlosti a efektivnosti, spojené s dodržováním základních zásad trestního řízení, které jsou garancí dodržování ústavních práv a svobod. Přípravné řízení je upraveno v trestním řádu zák. č. 141/1961 Sb. v hlavě osmé, části druhé. Trestní řád se v České republice vzhledem k současné platné úpravě rozděluje na dvě obliagtorní části, a to na část před soudním trestním řízením a část řízení před soudem. Pokud nejsou v tomto řízení prvotními úkony zajištěny zákonné a rozhodující důkazy, lze jen těžko očekávat úspěšné soudní řízení a jeho rozhodnutí.

¹² NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 297. ISBN 978-80-7380-677-4.

3.1 Pojem přípravného řízení a jeho právní úprava

Přípravné řízení, někdy nazývané před soudním stadiem trestního řízení, je pravidelnou součástí tzv. kontinentálního typu trestního řízení. Jeho právní úprava, forma časové hranice, práva a povinnosti procesních subjektů, zejména kompetence orgánů v něm činných, a způsoby rozhodování v něm se v jednotlivých zemích dost liší. Není asi překvapením, pokud nejpodobnější a nejbližší právní úpravu nalezneme u svých sousedů ve Slovenské republice. Jak již prozrazuje samotný název tohoto stadia trestního řízení, je důležité připravit podklady u spisu tak, aby mohl být předložen k soudu k rozhodnutí. Přípravné řízení upravuje trestní řád zák. č. 141/1961 Sb. v hlavě osmé, části druhé. Tato právní úprava stanovuje, za jakých podmínek mohou orgány zahájit úkony v trestním řízení. Jedinou zákonnou legitimací pro zahájení přípravného řízení je odůvodněné podezření, že byl spáchán trestný čin. Definice tohoto podezření je dost nesnadná, protože podezření je subjektivně prožívaná kategorie, mající různé stupně intenzity.¹³

Získání informací o možném trestném činu a následně správné vyhodnocení je otázkou zkušeností vyšetřovatelů a státních zástupců, kteří rozhodnou, zda zahájit úkony trestního řízení. V praxi se při pochybnostech přistupuje k zahájení úkonů trestního řízení. Před zahájením úkonů nemá policejní orgán dostatečné zákonné možnosti k získání případných dalších relevantních informací, a to zejména u hospodářských trestných činů. Výjimkou je užití ustanovení § 158 odst.1 trestního řádu a podpůrných operativně pátracích prostředků podle zák. č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky je efektivní, ale nedostačující ohledně prověřování trestných činů. Je důležité rozlišovat zahájení úkonů trestního řízení od zahájení trestního stíhání konkrétních osob, kde by mohlo docházet k velkým a neodčinitelným sociálním a psychickým škodám. U unáhleného zahájení úkonů trestního řízení by mohlo dojít pouze k nárůstu statistických čísel. Nelze tak souhlasit s názorem některých právníků, že zahájením úkonů v trestním řízení lidé utrpí velké hmotné nebo psychické škody. Právě naopak, nezahájením úkonů může dojít k vážným a nenapravitelným škodám. Pokud orgán činný v trestním řízení nezjistí okolnosti odůvodňující zahájení úkonů trestního řízení, věc je odložena „AA“. Procesní úkony, jimiž je vážně zasahováno do základních práv a svobod, jsou v přípravném řízení pod důslednou kontrolou jak ze strany státního zástupce, tak soudce. Doba,

¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 467. ISBN 978-80-7400-496-4.

kdy policenı orgán mohl vazne zasáhnout do základních práv člověka, je už minulostí.

Vyšetřovatel nebo vyhledávací orgán měli v minulosti stanovena poměrně ˇsiroka oprávnění nejen při vyetrovanı, resp. vyhledávání, ale i z hlediska meritor-ního rozhodnutí o skončení prıpravneho rızenı, s výjimkou podání obžaloby, která byla výsadou prokurátora. Kromě prıpadu, kdy bylo třeba souhlasu prokurátora, činily vyetrovacı orgány všechna rozhodnutí o postupu vyetrovanı a provádění vyetrovacıch ukonu samostatne a byly plne odpovedne za jejich zákonné a včasné provedení.¹⁴

Nelze ovšem opomenout ani skutečnost, že orgány v trestním rızenı jsou verejnosti leckdy zneuıvany k vyřizování osobních sporů, kdy by měl bít vyuıvan přednostně institut občanského práva. Teprve pokud by byly naplněny znaky některé ze skutkových podstat trestných činů, mělo by dojít k užitı trestnepravnıch norem. Praxe je bohužel taková, že samotní advokatı posılajı své klienty podávat trestní oznámení, u kterých není pochybnost, že se jedná o občanskoprávní spor. Zahájení ukonu neznamená kriminalizovanı prıpadu za každou cenu, ale poskytuje dalı, ˇsirı možnosti, jak získat informace, na jejichž základě lze dojít k závěru, zda se trestný čin stal, nebo nestal.

3.2 Ucel a funkce prıpravneho rızenı

Ucelem trestního rızenı je v souladu se zákonom odhalení pachatele skutku, který naplnuje znaky trestného činu podle hmotného trestního práva, vyšetření tohoto skutku a postavení pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině, či nevině.¹⁵

Ucel prıpravneho rızenı je třeba odvodıt od správného vymezení jeho místa v celkove struktuře trestního rızenı. Nejdulezitejım stadiem trestního rızenı je rızenı před soudem, v němž se uplatní všechny pokrokove zásady moderního trestního procesu, zejména zásada bezprostřednosti, ustnosti, verejnosti, plného zajitenı práva na obhajobu a ustavne právní princip soudcovské nezavislosti.¹⁶

¹⁴ RUZıCKA, M. *Prıpravne rızenı a stadium projednání trestní věci v rızenı před soudem*. Praha: LegisNexis CZ s.r.o, 2005, s. 97–98. ISBN 80-86199-93-2.

¹⁵ ˇSAMAL, P. a kol. *Prıpravne rızenı trestní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 3. ISBN 80-7179-741-3.

¹⁶ ˇSAMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 469. ISBN 978-80-7400-496-4.

Přípravné řízení sehrává ve vztahu k soudnímu řízení pouze pomocnou roli, kdy plní čtyři funkce: vyhledávací, fixační, verifikační a odklonnou.¹⁷

Vyhledávací funkce spočívá v tom, že se hledají skryté informace o spáchaných trestných činech. Pachatelé jsou silně zainteresováni na tom, aby unikli trestnímu stíhání a odpovědnosti. Proto páchají trestné činy utajeně a dělají vše proto, aby zanechali co nejméně stop. Pachatelům často nahrává i to, že stopy jsou odhaleny až po dlouhé době, takže přirozenými pochody část z nich zanikne. Soud není schopen sám nalézt skryté informace, a z toho důvodu stát, který má eminentní zájem na tom, aby trestné činy byly odhaleny a jejich pachatelé byli potrestáni, vytvořil nad rámec soudní soustavy ještě další specializované orgány, které jsou organizačně, technicky a personálně vybaveny k vyhledávání důkazů pro soudní řízení. Těmito orgány jsou zejména Policie České republiky a státní zastupitelství.¹⁸

Fixační funkce spočívá v podchycení pomíjivých důkazů pro nastávající soudní řízení, tím se předejde jejich zkáze nebo poškození. Mezi spáchaním trestného činu a soudním řízením zpravidla uběhne delší doba, během které může dojít k neodčinitelné ztrátě důkazní informace. Je třeba také předejít tomu, aby obviněný neuprchl do ciziny, aby nezastrašoval svědky a podobně. K uchování důkazů slouží zejména neodkladné, neopakovatelné úkony a zajišťovací úkony.¹⁹

Verifikační funkce má zabránit tomu, aby před soud nebyly postaveny osoby, u nichž podezření ze spáchaní trestného činu není dostatečně odůvodněno. Podání obžaloby a konání veřejného soudního řízení je intenzivním zásahem do občanských práv obviněného a má difamační účinky, čímž může poškozovat jeho pověst v bydlišti nebo v zaměstnání.²⁰

O odklonné funkci se mluví až v posledních několika letech. Jde o novou tendenci trestní politiky, snažící se zejména v případech málo závažné kriminality vyhnout se tradičnímu hlavnímu líčení a nahradit je jednoduššími a včasnějšími procedurami, nazývanými odklon. Cílem je zjednodušení a urychlení řízení, dosažení dalších žádoucích efektů, například k urovnání konfliktu mezi pachatelem a obětí trestného činu. Náš trestní řád upravuje takovou možnost v případech podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu, narovnání podle §

¹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 469. ISBN 978-80-7400-496-4.

¹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 469. ISBN 978-80-7400-496-4.

¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 470. ISBN 978-80-7400-496-4.

²⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 470. ISBN 978-80-7400-496-4.

309 trestního řádu a u mladistvého odstoupení od trestního stíhání podle § 70 zák. č. 218/2003 Sb.²¹

3.3 Uplatnění základních zásad v přípravném řízení

Základní zásady trestního řízení se uplatňují po celou dobu trestního řízení. Jsou jimi:²²

- zásada zajištění práva na obhajobu;
- zásada spolupráce se zájmovými sdruženími;
- zásada oficiality;
- zásada obžalovací;
- zásada veřejnosti;
- zásada vyhledávací;
- zásada presumce nevinny;
- zásada bezprostřednosti a ústnosti;
- zásada volného hodnocení důkazů;
- zásada materiální pravdy;
- zásada rychlosti a přiměřenosti.

Převážná většina se uplatní i v přípravném řízení, i když s některými zvláštnostmi a výjimkami.

Zásada řádného zákonného procesu je zvláště připomenuta v § 164 odst. 2 trestního řádu a umožňuje policejnímu orgánu neopakovat úkony vykonané před zahájením trestního stíhání. Se zásadou řádného zákonného procesu není v rozporu to, že trestní řád umožňuje provést některé úkony jednodušším, formálně méně náročným způsobem, než by tomu bylo v soudním řízení. Zejména místo formálního výslechu svědka se lze zásadně spokojit s vyžádáním vysvětlení dle § 158 odst. 3 písm. a) trestního řádu, jakožto i o jiných úkonech nemajících povahu neodkladného, neopakovatelného úkonu, není pořizován protokol, ale je sepsán méně formální úřední záznam o podaném vysvětlení dle § 158 odst. 6 trestního řádu.

²¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 470. ISBN 978-80-7400-496-4.

²² NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 296. ISBN 978-80-7380-677-4.

Zásada legality je povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozvěděl, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva nestanoví jinak. Státní zástupce realizuje tuto zásadu podáním návrhu na potrestání, nebo podáním obžaloby.

Zásada oficiality je formulována na více místech zvláště naléhavě. Policejnímu orgánu a státnímu zástupci je uložena povinnost organizovat svoji činnost tak, aby účinně přispívali ke včasnosti a důvodnosti trestního stíhání. Podle § 158 odst. 1 trestního řádu je policejní orgán povinen učinit všechna potřebná opatření a šetření k odhalení trestného činu, ke zjištění pachatele a k předcházení trestné činnosti. Podle § 158 odst. 2 trestního řádu jsou policejní orgán a státní zástupce povinni přijmout trestní oznámení. Při splnění podmínek stanovených zákonem je policejní orgán povinen neprodleně zahájit trestní stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu.

Zásada vyhledávací je upravena v § 2 odst. 5 trestního řádu, kde je kladen důraz na vyhledávání okolností, svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti které se řízení vede.²³

Zásada presumce nevinny spočívá v tom, že každý je řádným a bezúhonným členem naší společnosti, dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem vyslovena jeho vina. Z této zásady vyplývají důležitá procesní pravidla:

1. In dubio pro reo – pokud se vyskytnou v otázce viny obviněného skutkové pochybnosti a není je možné odstranit dalšími důkazy, je třeba rozhodnout v jeho prospěch.
2. Povinnost šetřit osobnost obviněného – orgány činné v trestním řízení mohou ukládat pouze taková omezení, která jsou nezbytná pro zajištění účelu trestního řízení.

Zásada volného hodnocení důkazů říká, že orgán činný v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení, založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu, a to jednotlivě, i v jejich souhrnu. Orgán činný v trestním řízení musí své vnitřní přesvědčení v rozhodnutí řádně odůvodnit a vyložit, proč nebyly připuštěny další důkazy, jak se vypořádat s obhajobou.

²³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 472. ISBN 978-80-7400-496-4.

Zásada materiální pravdy, podle níž OČTŘ postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o níž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.²⁴

V postupu před zahájením trestního stíhání je nutné zjistit fakta potřebná k rozhodnutí, zda zahájit trestní stíhání. Ve vyšetřování jsou to fakta nezbytná pro podání obžaloby.

3.4 Orgány činné v přípravném řízení

Ve všech moderních demokratických státech má monopol na trestní postih stát, který neuznává krevní mstu, odplatu ani soukromou policii či justici. Z toho důvodu stát vytvořil pro účely prosazování norem trestního práva orgány, nazývané orgány činné v trestním řízení.

Orgány činnými v trestním řízení jsou:

- soud;
- státní zástupce;
- policejní orgán.²⁵

Soud

Dle § 26 trestního řádu je stanovena příslušnost soudu k úkonům v přípravném řízení tak, že k jejich provádění je příslušný okresní soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, jenž podal příslušný návrh. Soud, u něhož státní zástupce podal návrh, se stává příslušným k provádění všech úkonů soudu po celé přípravné řízení, pokud nedojde k postoupení věcí z důvodu příslušnosti jiného státního zástupce činného mimo obvod soudu. Prvním návrhem na provedení úkonu v přípravném řízení založí státní zástupce příslušnost konkrétního okresního soudu pro celé přípravné řízení. Státní zástupce je pak již povinen podávat všechny návrhy na provedení úkonů v přípravném řízení témuž okresnímu soudu. Použití ustanovení § 26 o příslušnosti soudu k úkonům v přípravném řízení je omezeno pouze na dobu, kdy probíhá.

²⁴ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 43–46. ISBN 978-80-7380-677-4.

²⁵ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 52. ISBN 978-80-7380-677-4.

Před rokem 1991 nepřislušela soudu v přípravném řízení žádná pravomoc. Z toho důvodu přikročil zákonodárce k tomu, že několika novelizacemi trestního řádu svěřil soudu rozhodování o nejzávažnějších zásazích do občanských práv. Soud však v přípravném řízení nečiní žádné úkony z vlastní iniciativy. Podnět dostává nejčastěji od státního zástupce, vykonávajícího dozor nad přípravným řízením, v některých případech od obviněného nebo osob oprávněných k podání opravných prostředků.

Pravomoc soudu v přípravném řízení:

- rozhodnout o tom, že obviněný má nárok na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu a ustanovení takového obhájce, jestliže o to obviněný požádá;
- rozhodnout o vyloučení advokáta jako zvoleného obhájce;
- ustanovit obhájce, zrušit jeho ustanovení a zprostit obhájce povinnosti obhajování;
- rozhodnout o společném zmocněnci poškozených;
- rozhodnout, že poškozený má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně, nebo za sníženou odměnu;
- ustanovit advokáta zmocněncem poškozeného, zprostit ho povinnosti zastupovat poškozeného;
- rozhodnout o vzetí do vazby;
- rozhodnout o nahrazení vazby zárukou, dohledem, slibem a peněžitou zárukou;
- rozhodnout o žádosti obviněného o propuštění z vazby, pokud takové žádosti nevyhoví státní zástupce;
- rozhodnout o dalším trvání vazby;
- vydat příkaz k zatčení;
- rozhodnout o omezení obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody;
- rozhodnout o zadržené osobě;
- rozhodnout o zákazu vycestování do zahraničí;
- rozhodnout o uložení zajišťovacího opatření ve formě dočasného pozastavení výkonu jednoho nebo více předmětů činnosti, nebo omezení nakládání s jejím majetkem obviněné právnické osobě;
- vydat příkaz k domovní prohlídce;
- vydat příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků;

- rozhodnout o návrhu na nahrazení souhlasu České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin nalezených po domovní prohlídce u advokáta;
- vydat příkaz k provádění důkazu v bytě nebo obydlí;
- nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu;
- rozhodnout o uložení předběžných opatření zákazu vstupu do obydlí, zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí;
- rozhodnout o nařízení pozorování obviněného ve zdravotnickém zařízení za účelem vyšetření duševního stavu;
- rozhodnout o stížnosti proti rozhodnutím státního zástupce a policejního orgánu o zajištění osob, majetku a o uložení pořádkové pokuty;
- rozhodnout o povolení sledování, kterým má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků;
- použít agenta – toto povolení vydává soudce vrchního soudu;
- vydat evropský a mezinárodní zatýkácí rozkaz na obviněného, který se zdržuje v cizině;
- rozhodnout o předání obviněného z České republiky do jiného členského státu EU a vzít ho do předávací vazby.

Soudce musí některým rozhodnutím státního zástupce udělit souhlas, týká se to otevření zásilky, záměny zásilky. Soudce musí udělit dodatečný souhlas i k některým úkonům policejního orgánu, a to k provedení prohlídky jiných prostor nebo pozemků bez příkazu policejního orgánu, pokud ho nebylo možno předem dosáhnout a věc nesnesla odkladu. V přípravném řízení musí bez odkladu o tento souhlas požádat prostřednictvím státního zástupce. Předseda senátu a soudce rozhodují v přípravném řízení zásadně bez jednání.²⁶

²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 479–480. ISBN 978-80-7400-496-4.

Novinkou zavedenou novelou trestního řádu, provedenou zákonem č. 459/2011 Sb., je tzv. vazební zasedání, které se koná, pokud obviněný o to výslovně požádá, nebo soudce považuje osobní slyšení za potřebné.²⁷

Soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí a nestranní. Jsou vázáni jen zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu. Nezbytným doprovodným znakem soudcovské nezávislosti je i nestrannost soudce. Zákon poskytuje soudcům ochranu před neoprávněnými zásahy do jejich činnosti, neboť jakékoliv ovlivňování rozhodování soudců v konkrétních věcech je nepřipustné.

Státní zástupce

Obecně je možné říci, že věcná a místní příslušnost státního zastupitelství se řídí věcnou a místní příslušností soudu, ledaže zvláštní právní předpis stanoví jinak. Místní se tak řídí podle § 18 trestního řádu, kdy řízení koná soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Pokud nelze místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje. Jestliže se nedají tato místa zjistit, nebo jsou-li mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo. Věcná příslušnost je pak upravena v § 16 trestního řádu obecně tak, že řízení v prvním stupni koná, jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, okresní soud a tím také okresní státní zastupitelství, krajský soud a tím i krajské státní zastupitelství pak pouze o trestných činech dle § 17 trestního řádu.

Státní zástupce má v přípravném řízení velmi důležitou úlohu. Má postavení veřejného žalobce, je představitelem veřejného zájmu nezávislého na soudu a na ostatních procesních stranách. Ústava, trestní řád, speciální zákony o státním zastupitelství vybavují státního zástupce rozsáhlými právy a povinnostmi. V přípravném řízení má dominantní postavení, kde bývá nazýván jeho pánem.

Jeho kompetence a povinnosti v přípravném řízení jsou upraveny v obecných ustanoveních § 157 a 157a trestního řádu. Jsou jimi zejména:

- organizovat svou činnost tak, aby účinně přispíval k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání;
- může uložit policejnímu orgánu provedení úkonů potřebných k objasnění věci;

²⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 479–480. ISBN 978-80-7400-496-4.

- může vyžadovat od policejního orgánu spisy, materiály, dokumenty, zprávy o postupu;
- má právo odejmout věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby byla přikázána jinému policejnímu orgánu.

Státní zástupce vykonává dohled nad zákonností podle § 174 trestního řádu, a to zejména tím, že:

- dává závazné pokyny k vyšetřování trestných činů;
- může vyžadovat od policejního orgánu spisy a jiné materiály o spáchaných trestných činech za účelem prověrky;
- zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon, nebo celé vyšetřování;
- vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění;
- rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která může nahradit vlastními;
- přikázat, aby úkony prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu.

Státní zástupce koná vyšetřování podle § 161 odst. 4 trestního řádu a zkrácené přípravné řízení podle § 179a odst. 3 trestního řádu o trestných činech spáchaných příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství a příslušníky Vojenské policie.

K výlučným oprávněním státního zástupce patří:

- sjednat s obviněným dohodu o vině a trestu a navrhnout soudu její schválení;
- podat obžalobu;
- podat návrh na ochranná opatření;
- rozhodnout o zastavení, podmíněném zastavení nebo přerušení trestního stíhání, schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, u mladistvého o odstoupení trestního stíhání, postoupení věci jinému orgánu;
- podat soudu návrh na vzetí do vazby;
- podat soudu návrh na vydání příkazu k zatčení;
- podat soudu návrh na další trvání vazby;
- propustit obviněného z vazby v přípravném řízení;

- rozhodnout o pomnutí některého z důvodů vazby, podat soudu návrh na změnu důvodů vazby;
- rozhodnout o žádosti o propuštění z vazby, nevyhoví-li státní zástupce, předloží ji soudci;
- rozhodnout o žádosti o zrušení zákazu vycestování do zahraničí;
- rozhodnout o zajištění zaknihovaných cenných papírů, zajištění nemovitosti, zajištění jiné majetkové hodnoty a zajištění náhradní hodnoty;
- podat soudu návrh, aby obviněné právnické osobě bylo uloženo zajišťovací opatření ve formě dočasného pozastavení výkonu jednoho, nebo více předmětů činnosti nebo nakládání s majetkem;
- rozhodnout o uložení předběžných opatření;
- podat soudci návrh na uložení předběžných opatření;
- zajistit majetek obviněného, zajistit nárok poškozeného;
- požadovat údaje, které jsou předmětem bankovního a daňového tajemství, vyžadovat údaje z evidence cenných papírů;
- podat soudu návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor;
- nařídit exhumaci mrtvoly;
- nařídit zadržení zásilky, otevřít zásilku se souhlasem soudce, nařídit sledování zásilky;
- povolit předstíraný převod;
- povolit sledování, při kterém mají být pořízeny obrazové a zvukové záznamy;
- navrhnout soudu vydání mezinárodního a evropského zatýkacího rozkazu na obviněného, který se zdržuje v cizině;
- provést předběžné šetření v řízení o vydání osoby do ciziny;
- zadržet osobu v řízení o vydání osoby do ciziny nebo dát příkaz k jejímu zadržení policejním orgánem;
- podat soudu návrh na předběžnou vazbu v řízení o vydání osoby do ciziny;
- navrhnout soudu dočasné předání vyžádané osoby do členského státu EU;

- požádat příslušný orgán, aby zbavil osobu předávanou do členského státu EU výsady nebo imunity;
- navrhnout soudu při souběhu více evropských zatýkacích rozkazů nebo žádostí o vydání, které z nich mají být vykonány;
- udělovat souhlas k přítomnosti orgánů cizího státu při úkonech právní pomoci na území České republiky;
- udělovat souhlas orgánům cizího státu ke sledování na území České republiky a požadovat žádost o přeshraniční sledování;
- podávat návrh Vrchnímu soudu v Praze o povolení skrytého sledování vyšetřování policistou cizího státu;
- podávat návrh Krajskému soudu v Praze na povolení přeshraničního odposlechu;
- podávat žádost o dočasné převzetí osoby z ciziny za účelem provedení procesních úkonů;
- předávat zajištěné věci orgánům cizího státu;
- udělovat souhlas orgánům cizího státu k provedení výsledku prostřednictvím videokonferenčního zařízení v České republice a žádat cizí orgány o zajištění takového výsledku v cizině;
- rozhodnout o převzetí trestní věci z ciziny a o předání trestního řízení do ciziny;
- vydávat příkaz k zajištění majetku nebo důkazního prostředku v jiném členském státě EU, uznávat takový příkaz vydaný justičním orgánem členského státu EU a předávat takový majetek a důkazní prostředek do jiného členského státu EU;
- určit, který z více obhájců téhož obviněného má přijímat písemnosti a vyrozumění o úkonech, jestliže tak neučinil sám obviněný;
- rozhodnout, že stát ponese náklady na znalecký posudek, který si vyžádá obviněný nebo poškozený.

Státní zástupce rozhoduje o stížnostech oprávněných osob proti usnesení policejního orgánu. Jde-li o stížnost proti usnesení, k němuž dal státní zástupce souhlas nebo pokyn, rozhoduje o ní nadřízený státní zástupce.²⁸

²⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 474–476. ISBN 978-80-7400-496-4.

Významná je povinnost státního zástupce vyřizovat žádosti osoby, proti které se vede trestní řízení, a poškozeného, aby byly odstraněny průtahy v řízení a závady v postupu policejního orgánu.²⁹

Policejní orgán

Policejní orgán je významným subjektem přípravného řízení. Policejními orgány se podle § 12 odst. 2 trestního řádu rozumějí útvary Policie České republiky. V řízení o trestných činech příslušníků Policie České republiky, Vězenské služby, Celní správy je věcně příslušná Generální inspekce bezpečnostních sborů.³⁰

Ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu zmiňuje činnost, která není ještě trestně procesní činností policejního orgánu, ale činností Policie ČR podle zákona o Policii České republiky. Podle § 158 odst. 1 trestního řádu je policista povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, provést všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřujících ke zjištění jeho pachatele.

Policejní orgán je před zahájením trestního stíhání oprávněn:

- provádět úkony v hlavě deváté dle § 158 odst. 3 trestního řádu;
- provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony;
- odložit věc, nebo odevzdat věc;
- dočasně odložit zahájení trestního stíhání.

Trestní řád označuje tuto fázi přípravného řízení jako prověřování.³¹

Policejní orgán je povinen stejně jako státní zástupce organizovat svoji činnost tak, aby účinně přispíval ke včasnosti a důvodnosti trestního stíhání. Policejní orgán je obdařen značnou odpovědností a samostatností, úkony přípravného řízení provádí osobně a z vlastní iniciativy a přitom je vázán pokyny státního zástupce. Vykonává velké množství procesních úkonů, rozhoduje usnesením, přijímá různá opatření, provádí vyšetřovací úkony včetně úkonů důkazní povahy. Svoji důslednou činností velmi ovlivňuje úspěšnost přípravného řízení. Po novelizaci trestního

²⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 474–476. ISBN 978-80-7400-496-4.

³⁰ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 65. ISBN 978-80-7380-677-4.

³¹ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 68–69. ISBN 978-80-7380-677-4.

řádu zák. č. 265/2001 Sb. nerozhoduje již policejní orgán o nejdůležitějších meritorních rozhodnutích přípravného řízení, například o zastavení a přerušení trestního stíhání a o postoupení věci. Nadále ale rozhoduje o odložení a odevzdání věci, čímž vykonává tzv. diskreční pravomoc, kdy může značnou měrou ovlivňovat selektivní procesy v počátcích trestního řízení. V některých komponentech přípravného řízení je role policejních orgánů naprosto nezastupitelná, nemůže ji nahradit státní zástupce ani soud. To platí zejména o neodkladných a neopakovatelných úkonech. Technické a personální vybavení policie, její odborná kriminalistická kvalifikace, sepětí různých policejních služeb a získávání velkého množství informací v „terénu“, tedy v přímém kontaktu s obyvatelstvem, vytvářejí optimální podmínky pro odhalování latentní kriminality, pro pátrání po pachatelích a vyhledání důkazů. Z výše uvedených činností by trestní řízení nemohlo efektivně a úspěšně fungovat.³²

³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 478. ISBN 978-80-7400-496-4.

4 Přípravné řízení ve věcech daňových trestných činů

Trestní řád stanovuje v § 158 odst. 2 jako primární povinnost orgánů činných v trestním řízení přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Policejnímu orgánu tato povinnost vyplývá ze zásady ofi- ciality a státnímu zástupci ze zásady legality, soudu ze zásady ofi- ciality, který je musí ze zákona neprodleně zaslat státnímu zástupci. Ten je povinen se vypořádat na základě zásady legality se všemi poznatky, a to i prostudováním jiných spisů, pokud vyjde najevo spáchání jiného trestného činu, a třeba i ze sdělovacích prostředků. Ty pak předá neprodleně příslušnému policejnímu orgánu s pokynem k prověření. Pro policejní orgán vyplývá taková povinnost opatřit si vlastní po- znatky o spáchaných trestných činech z ustanovení v § 158 odst. 1 trestního řádu ve spojení s § 2 a 69 odst. 1 zák. o Policii České republiky. Trestní oznámení mohou přicházet od státních orgánů, právnických osob či fyzických osob. Jsou posuzována podle svého obsahu, nikoliv podle názvu. Trestní oznámení mohou být podána pí- semně, do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem. Anonymita trestního oznámení, na jehož podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, nemůže být důvodem pro jejich odmítnutí a k nečinnosti orgánů činných v trestním řízení.³³

Přípravné řízení u hospodářských trestných činů se řídí stejnými postupy jako u trestných činů obecných, ale s výjimkou některých specifikací, které jsou charakteristické pouze pro hospodářské trestné činy. Hlavním úkolem orgánů čin- ných v trestním řízení je zjistit, zda existuje důvodné podezření z trestného činu, zda jej spáchala konkrétní osoba, nebo osoby, zda neexistuje důvod pro odložení a postoupení, a stanovit další postup. Tato fáze přípravného řízení má neveřejnou formu. O daňových trestných činech koná přípravné řízení Služba kriminální poli- cie a vyšetřování, Policie České republiky a celní správa, ale ta činí úkony pouze do sepsání usnesení o trestním stíhání dle § 160 trestního řádu. Poté předává spis do vyšetřování Službě kriminální policie a vyšetřování, Policii České republiky, dle zákona může přípravné řízení a vyšetřování samo vést i státní zastupitelství, ale to se v praxi asi neděje. Prověřování a vyšetřování daňových trestných činů se koná jak na úrovni obvodních ředitelství, tak i krajských nebo celorepublikových útvarů

³³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 493–494. ISBN 978-80-7400-496-4.

služby kriminální policie a vyšetřování. Místní příslušnost se odvozuje dle sídla společností nebo sídla finančních úřadů, které jsou správci daní prověřovaných společností. Věcná příslušnost se odvíjí od výše způsobené škody. Do pěti milionů korun koná přípravné řízení Služba kriminální policie a vyšetřování, Odbor hospodářské kriminality spadající pod Obvodní ředitelství Policie ČR nebo územní odbory krajských ředitelství. Od pěti milionů korun a výše koná přípravné řízení Služba kriminální policie a vyšetřování, SKPV, odbor hospodářské kriminality spadající pod krajská ředitelství nebo celorepublikový útvar Národní centrála proti organizovanému zločinu, známá pod zkratkou NCOZ. Vnitřní věcná a místní příslušnost SKPV je stanovena vnitřními předpisy policie.

4.1 Podněty k prověřování daňové kriminality

Podněty k prověřování toho, zda došlo ke spáchání daňových trestných činů, patří ke specifickým oznámením, a to hlavně z důvodu, že oznamovatelem bývá státní orgán, i když ne vždy je tomu tak. Proto lze oznamovatele rozdělit do dvou skupin. Do první můžeme zařadit finanční úřady a Finanční analytický úřad, Českou správu sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovny. Do druhé skupiny lze zařadit oznámení od fyzických nebo právnických osob.

Do již zmíněné první skupiny patří hlavně finanční úřady zřízené zákonem č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů, přičemž jejich působnost je stanovena v § 8 tohoto zákona, které jsou hlavním oznamovatelem trestných činů zkrácení daně. Zákon o Finanční správě České republiky zřídil 14 finančních úřadů pro jednotlivé kraje a specializovaný finanční úřad.³⁴

Finanční úřad vykonává tyto činnosti:

- vykonává správu daní;
- provádí řízení o správních deliktech;
- převádí výnosy daní, které vybírá, a vymáhá ty, které nejsou příjmem státního rozpočtu;
- přijímá a eviduje splátky návratných finančních výpomocí poskytnutých Ministerstvem zemědělství ČR v letech 1991–1995, včetně případných úroků z nich vyplývajících;
- vykonává dozor nad loteriemi a jinými podobnými hrami;

³⁴ BAKEŠ, M. a kol. *Finanční právo*. 6. uprav. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 46. ISBN 978-80-7400-440-7.

- vybírá a vymáhá penežitá plnění, která uložily orgány finanční správy;
- vede evidence a registry nezbytné pro výkon působnosti orgánů finanční správy;
- finanční kontrolu;
- kontrolu dodržování povinností stanovených právními předpisy upravujícími účetnictví, ukládá účetním jednotkám pokuty podle těchto právních předpisů;
- kontrolu výkonu správy poplatků, které jsou příjmem státního rozpočtu, jsou-li k jejich správě věcně příslušné jiné orgány;
- z pověření ministerstva přezkoumává hospodaření krajů, hlavního města Prahy a regionálních rad regionů soudržnosti a vykonává dozor nad přezkoumáváním obcí, dobrovolných svazků obcí a městských částí hlavního města Prahy;
- z pověření ministerstva vykonává působnost kontaktního orgánu při vymáhání některých finančních pohledávek a provádí mezinárodní pomoc při správě daní.³⁵

Zjistí-li správce daně při daňové kontrole podezření na spáchaný daňový trestný čin, oznámí tuto skutečnost orgánům činným v trestním řízení z úřední povinnosti.

Do první skupiny patří také Finanční analytický úřad, který je častým oznamovatelem převážně trestného činu zkrácení daně, jako je tomu u finančních úřadů. Hlavní úlohou Finančního analytického úřadu je výkon jeho funkce generálního státního orgánu pro sběr a analýzu podezřelých obchodů. Podezřelým obchodem se obecně rozumí obchod uskutečněný za okolností vyvolávajících podezření ze snahy o legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo podezření, že v obchodu byly užity prostředky určené k financování terorismu. Podezřelé obchody Finančnímu analytickému úřadu oznamují osoby, které jsou k tomu povinné ze zákona, jimiž jsou zejména banky a další úvěrové a finanční instituce, ale i obchodníci s nemovitostmi, provozovatelé hazardních her a za určitých okolností i právní profese jako advokáti a notáři. Vlastní analytický proces v prvotní fázi spočívá především ve shromáždění a vyhodnocení co největšího množství relevantních informací souvi-

³⁵ Zákon č. 456/2011 Sb., zákon o Finanční správě České republiky.

sejících s prověřovaným případem. Tyto informace jsou jednak automaticky generovány z dostupných zdrojů a databází, jednak jsou cíleně získávány s ohledem na vývoj a směřování jednotlivých kauz. Protože se Finančně analytický úřad setkává v rámci své činnosti s velice širokým spektrem různorodých jednání, je zde poměrně omezena možnost využití obecných algoritmů a schémat. K této skutečnosti navíc přistupují i další specifika, zejména omezený časový prostor při rozhodování o blokaci finančních prostředků a s ohledem na pokračující globalizaci i mezinárodní prvek. Tady se musí posoudit, zda se jedná o korektní transakci, nebo zda je zde podezření ze spáchání trestného činu. Hlavním procesním výstupem analytické činnosti je podání trestního oznámení podle trestního řádu Policie České republiky, nebo poskytnutí informací finanční správě, celní správě, Policii České republiky.³⁶

Česká správa sociálního zabezpečení svým charakterem spadá do první skupiny, i když tady se obvykle jedná o oznámení trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 tr. zákoníku, kterého se mohly dopustit podnikající osoby tím, že neodvedly za zaměstnance společnosti povinné platby, které jim byly srazeny z hrubých mezd, čímž nesplnily svoji zákonnou povinnost dle § 8 odst. 1 zák. č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Česká správa sociálního zabezpečení jako orgán státní správy vykonává působnost v oblasti sociálního zabezpečení. Kompetence jsou upraveny zákonem ČNR č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení ve znění pozdějších předpisů. Přínos do státního rozpočtu tvoří více jak 1/3 všech příjmů. Jde o peníze, které vybírá na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvcích na politiku zaměstnanosti.

Do této skupiny lze zařadit i zdravotní pojišťovny, které obsahem oznámení kopírují Českou správu sociálního zabezpečení, a to tím, že oznámení směřují k podezření spáchání trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 tr. zákoníku, kterého se mohly dopustit podnikající osoby tím, že neodvedly za zaměstnance společnosti povinné

³⁶ *Finanční analytický úřad* [online]. Praha: Finanční analytický úřad [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickyrad.cz/analyticka-cinnost/analyza.html>

platby, jež jim byly sraženy z hrubých mezd, čímž nesplnily svoji zákonnou povinnost dle § 5 odst. 1 zák. č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

Zcela specifickým subjektem je celní správa, která provádí fázi prověřování v přípravném řízení sama, včetně zahájení úkonů trestního řízení, operativně pátracích prostředků, ale pouze do zahájení trestního stíhání. V této fázi předává spis Policii České republiky, která ze zákona nemůže sama provádět vyšetřování. Přitom sama vykonává správu spotřebních daní dle zákona č. 353/2003 Sb., zákon o spotřebních daních, daň z minerálních olejů, daň z lihu, daň z piva, daň z vína a meziproductů, daň z tabákových produktů, daň ze zahříváných tabákových výrobků a daň ze surového tabáku. Je významným orgánem při odhalování daňové trestné činnosti, je členem daňové Kobry spolu s Policií České republiky a Finanční správou ČR. Celní správa České republiky je soustavou správních orgánů a zároveň i ozbrojeným bezpečnostním sborem. Orgány Celní správy České republiky jsou správními úřady a organizačními složkami státu. Účetní jednotkou je však pouze Generální ředitelství cel.³⁷

V minulosti proběhla snaha ze strany vedení celní správy, aby vyšetřování daňových trestných činů nekonala Policie České republiky, ale Celní správa ČR. Tento návrh nebyl bohužel napříč politickým spektrem přijat.

Daňová KOBRA je společný tým Národní centrály proti organizovanému zločinu, Generálního finančního ředitelství a Generálního ředitelství cel. Společně bojují proti daňovým únikům a daňové kriminalitě, a to především v oblasti daně z přidané hodnoty a spotřební daně. Zástupci daňové KOBRY si v rámci zákonných možností operativně vyměňují informace, díky nimž rychle tipují kauzy daňových úniků a dokonale koordinují jednotlivá řízení. Nastavená spolupráce složek daňové KOBRY umožňuje včas identifikovat, odhalovat a potírat daňové úniky. Hlavním cílem je fungování společného týmu skládající se z různých složek. Zajištění řádného výběru daní, vrácení nezákonně získaných prostředků do státního rozpočtu a postih pachatelů.³⁸

Dalšími oznamovateli jsou i další osoby jak právnické, tak fyzické, které své oznámení podávají zejména písemně, ústně nebo elektronicky, jak ukládá zákon. U této specifické trestné činnosti jsou to ale především výše zmiňované subjekty. Policejní orgány dostávají i anonymní oznámení. V těchto případech se musí prověřit všechny uvedené skutečnosti, jako by tomu bylo u standardního trestního

³⁷ BAKEŠ, M. a kol. *Finanční právo*. 6. uprav. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 48. ISBN 978-80-7400-440-7.

³⁸ *Daňová Kobra* [online]. Praha: Finanční správa [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: www.danovakobra.cz

oznámení. Těchto oznámení ale není mnoho, protože pachatelé provádějí tuto trestnou činnost promyšleným a sofistikovaným způsobem tvářícím se, že je vše legální. Obvykle bývá zasvěcen do trestného činu pouze úzký okruh lidí. Další osoby, které mohou být zapojené do trestného činu, si nemusí uvědomovat, že páchají trestný čin nebo mu napomáhají. Daňová kriminalita není vnímána širokou společností jako něco nebezpečného, jako je tomu například u násilných trestných činů.

4.2 Taktické postupy a počáteční úkony před zahájením trestního stíhání

Po obdržení informace o možném spáchaném daňovém trestném činu, dojde k podrobnému prozkoumání všech informací vyplývajících z oznámení. Policejní orgán nejdříve posoudí, zda se jedná o trestný čin, zda jej spáchala určitá osoba, nebo osoby a zda neexistují důvody pro postoupení oznámení nebo odložení věci. Provede analýzu všech dostupných informací. O příznivé počáteční situaci lze hovořit zejména tehdy, když se podařilo zjistit, nebo zajistit k trestnému činu důkazy, nedošlo k jejich poškození nebo ztrátě, zúčastněné osoby jsou ochotny vypovídat k dané věci, mezi zjištěnými a zajištěnými důkazy nejsou rozpory a shromážděné důkazy jsou informačně určité a umožňují konstatování, že se skutek stal a kdo je pachatelem. Nepříznivá situace je charakterizována absencí informací, absencí důkazů a v důsledku tohoto stavu je v různé míře obtížné konstatovat, že se skutek stal, případně kdo je pachatelem. Pachatele lze rozčlenit dle jejich postavení na majitele (jednatele) společností, osoby disponující srovnatelnými kompetencemi, osoby v manažerských či vedoucích pozicích, osoby v pozicích řadových zaměstnanců, kteří plní bezprostředně úkoly plynoucí z pokynů nadřízených a pracovní smlouvy. Klíčová prověřovaná osoba je zpravidla charakterizována vyšším vzděláním, využitím poradců, expertů právníků, s nimiž preventivně konzultuje své kroky. Tento stav nalézá odraz právě v obtížnosti dokazování v trestním řízení. V oblasti páchaní daňové kriminality je základním motivem pachatelů vlastní obohacení. Poškozeným subjektem je stát. Stopy i u této trestné činnosti můžeme dělit na materiální a paměťové. Mezi materiální patří například účetní písemnosti, a to originální nebo falšované. S pokračující digitalizací jsou nahrazovány elektronickou verzí. Elektronická stopa je zachycena na paměťových médiích nejrůznějších druhů. Mezi další materiální důkazy patří například nástroje a předměty užitá k falšování písemností. Mezi paměťové stopy lze řadit výpovědi. Ostatní stopy se mohou

týkat i činnosti pachatele, která na zdrojovou kriminalitu navazuje. Spočívá v zakrývání stop či původu výnosu z trestné činnosti. Jedná se například o různé inscenace vloupání s odcizením účetní dokumentace či jiných podkladů, důkazů proti pachateli. Výjimkou není ani zajištění zlatých slitků jako prostředku pro skrytý transfer výnosu. Bylo by proto chybou se zaměřovat pouze na listinné důkazy.³⁹

Pachatelé se snaží své příjmy legalizovat, a to různým způsobem.⁴⁰ Z právního pohledu se legalizací výnosů z trestné činnosti rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu výnosu z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že se jedná o příjem nabytý v souladu se zákonem.⁴¹ Za výnos však může být označeno pouze to, co je uznáno na základě příslušného soudního rozhodnutí výnosem ze spáchaného trestného činu⁴², například u zkrácení daně, u níž došlo k nadměrnému odpočtu, nebo snížení daňové povinnosti.

Právním rámcem pro postup policejních orgánů při pátrání po majetku v trestním řízení ve vztahu k cizině je hlava XI zákona o Policii ČR č. 273/2008 Sb. Podle § 89 tohoto zákona spolupracuje policie při plnění svých úkolů s mezinárodní organizací Interpol, Evropským policejním úřadem, příslušnými orgány a institucemi EU a jejich členských států a s jinými mezinárodními organizacemi, zahraničními bezpečnostními sbory.⁴³

Počáteční úkony při prověřování daňové kriminality se odvíjí od specifické situace, tood faktu, že mu musí předcházet posouzení, zda skutek tak, jak se jeví, spadá skutečně do trestní oblasti. Obtížnost posouzení plyne ze situace, že pachatel zpravidla porušuje povinnosti dané jinými právními noramami, v některých případech porušuje svou smluvně převzatou povinnost. Často se pachatel pohybuje na hranici správního, obchodního, pracovního práva, což hodnocení ještě ztěžuje. U daňové kriminality přistupuje i otázka stanovení a dokumentování výše škody. Vysoká latence neumožňuje často předem poznat celou její výši. Složitost počátečních úkonů je dána i snadností mezinárodních finančních a bankovních operací,

³⁹ NĚMEC, M. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl, Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK s.r.o., 2019, s. 355–363 ISBN 978-80-906974-2-3.

⁴⁰ DVORÁK, V. *Ekonomické a kriminální aspekty legalizace výnosů z trestné činnosti*. Praha: Scienta spol. s.r.o, 2010, s. 20. ISBN 978-80-86960-63-0.

⁴¹ DVORÁK, V. a kol. *Hospodářská kriminalita*. Praha: Policejní akademie, 2000, s. 71.

⁴² VONDRUŠKA, F., J. ZÁRUBA a L. TREŠILOVÁ. *Odčerpávání majetku pocházejícího z nelegitimních zdrojů mimotrestními prostředky*. Praha: Scienta spol. s.r.o., 2010, s. 71. ISBN 978-80-86960-65-4.

⁴³ KURŽEJA, J. *Současný stav odhalování výnosů z neznámých zdrojů a možnosti jejich identifikace a odčerpání*. Praha: Scienta, 2010, s. 46. ISBN 978-80-86960-64-7.

propojením pachatelů na zahraniční podnikatelské subjekty, využíváním obchodního a bankovního tajemství. Je využíván frontální postup, zahrnující provedení počátečních úkonů současně na všech místech, kde lze očekávat zajištění důkazů nebo osob, jež disponují informacemi.

Výhody: moment překvapení, eliminace možnosti uprchnutí pachatele, maximum důkazů a jejich ochrana, minimalizace průtahů, rychlost a efektivita.

Nevýhody: vysoké nároky na potřebné síly a prostředky, na koordinaci všech sil a akcí, náročné utajení přípravy, vysoce náročné na plánování a časovou organizaci, zejména v případě zásahu ve spolupráci s policií na území celého státu, zajištění potřebných znalců, tlumočnicků a dalších osob. Na začátku se po přijetí oznámení přistupuje k průběžnému prověřování. Jde o postup určení nejslabšího článku, na nějž je směřován sled prováděných úkonů. Na základě analýzy dostupných informací je následně dokumentována předvídaná reakce pachatele. Průběžné prověřování lze aplikovat u jednodušších a méně rozsáhlých případů.⁴⁴

Na počátku je důležité vytyčit vyšetřovací verze:

- a) ke způsobu spáchání;
- b) k počtu pachatelů;
- c) úloze jednotlivých spolupachatelů;
- d) užití získaných prostředků.

Policejní orgán je povinen takové oznámení zadokumentovat tak, že jej založí do policejního systému ETR, kde mu přidělí číslo jednací. Zpravidla pokud policejní orgán nemá dostatek informací, že došlo ke spáchání trestného činu, je mu přidělena spisová značka č. j. (číslo jednací), teprve až později, kdy dochází k důvodnému podezření, že došlo k naplnění všech znaků skutkových podstat daného trestného činu, je stanovena právní kvalifikace, je sepsán záznam o zahájení úkoů trestního řízení a je mu přidělena spisová značka TČ (trestný čin). U daňových trestných činů bývá zpravidla oznamovatel státní orgán, u něhož si může policejní orgán v případě pochybností vyžádat doplňující informace, které mu pomohou při rozhodování, zda se skutek stal, či nikoliv. U podání oznámení od fyzických nebo jiných soukromých právnických osob tomu tak bývá také, ale ty většinou už nedisponují žádnou novou informací, kterou by nevedly v trestním oznámení. Ale i tak dochází většinou k výsledku oznamovatele.

⁴⁴ NĚMEC, M. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl, Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK s.r.o., 2019, s. 369–371. ISBN 978-80-906974-2-3.

U oznamovatele, u něhož je zákonem stanovena povinnost mlčenlivosti (finanční úřad), jsou vyžádány další informace, a to i bez žádosti státního zástupce o sdělení informací, jež je nutná v případě, že samotný státní orgán FÚ sám nepodal trestní oznámení. V případě, že oznamovatelem podezření na možné spáchání trestného činu není sám finanční úřad (FÚ), je nutné podat návrh policejního orgánu na postup dle § 8 odst. 2 trestního řádu státnímu zástupci, který dozoruje trestní věc, aby si vyžádal potřebné informace. V současné době ale finanční úřady zasílají informace potřebné k zahájení úkonů trestního řízení ihned při podání trestního oznámení. Toto eliminuje pozdější žádosti policejního orgánu ve smyslu doplnění informací adresované finančnímu úřadu, minimalizují se tak průtahy v trestním řízení.

V případě, že se jedná o podezření ze spáchání zkrácení daně dle § 240 trestního zákoníku, je oznamovatelem zpravidla finanční úřad, který podléhá speciálnímu zákonu, a to zachovávat mlčenlivost a poskytnout informace pouze v zákonem stanoveném případě a zákonnou formou.

Pokud však jsou informace od správce daně neúplné, policejní orgán zažádá nejen o jejich doplnění, ale také o doklady a údaje důležité k objasnění, zda byl spáchán trestný čin zkrácení daně.

Doklady podané k registraci daňového subjektu (DS) k DPH.

Daňová přiznání podaná DS k DPH včetně záznamních povinností, příloh a dokladů dodaných DS, kontrolní hlášení, a to vše za rozporované zdaňovací období.

Kdo za DS v předmětných obdobích podával daňová přiznání.

Listinné materiály, které má finanční úřad k uvedeným zdaňovacím obdobím k dispozici – faktury, dodací listy, smlouvy, příjmové a výdajové doklady.

Výsledky vlastních šetření, protokoly z jednání s DS, protokoly o místních šetřeních.

Čísla účtů DS nahlášená pro platební styk s finančním úřadem.

Kontakty na osoby jednající za DS a osoby provádějící účetnictví za DS, plné moci k jednání s FÚ.

Informace k případným dodavatelům a odběratelům DS. Pokud byla v předmětném období provedena daňová kontrola u DS, zaslat výsledky šetření a veškeré listinné materiály, které jsou k dispozici. Dále je třeba uvést, co je předmětem činnosti společnosti, sestavy z ADIS na přiznání k DPH za ZO, analytickou informaci ve formátu XLS ze systému kontrolních hlášení za oznamovaná ZO, aby byl patrný eventuální dodavatelsko-odběratelský řetězec.

Požadované informace jsou nezbytné k objasnění okolností nasvědčujících tomu, že byl spáchán výše uvedený trestný čin.

Při oznámení od České správy sociálního zabezpečení a zdravotních pojišťoven se jedná zejména o podezření z trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, podobné povinné platby podle ustanovení § 241 trestního zákoníku. Pokud policejní orgán v rámci vyhledávací činnosti zjistí, že mohlo dojít prověřovaným subjektem k naplnění skutkové podstaty TČ neodvedení daně dle § 241 TZ, a to i když není oznamovatelem Česká správa sociálního zabezpečení nebo zdravotní pojišťovna, žádá o poskytnutí informací dle ustanovení § 8 odst. 1 trestního řádu přímo poškozeného, žádá o informace o společnosti, kterou prověřuje, o dlužných částkách na sociálním nebo zdravotním pojištění, číslech bankovních účtů a dalších relevantních informacích. K vyžádaným informacím nepotřebuje žádost dle § 8 odst. 2 trestního řádu státního zástupce, jako tomu bývá u prověřování zkrácení daně.

U daňových trestných činů zkrácení daně dle § 240 trestního zákoníku, tak i při neodvedení daně dle § 241 trestního zákoníku vyžaduje policejní orgán informace podléhající bankovnímu tajemství od bankovního ústavu, a to pouze návrhem na postup podle ustanovení § 8 odst. 2 trestního řádu cestou státního zástupce. Analýzou bankovních účtů lze zjistit tok peněz – kdo, komu a kam peníze zasílal. Tok peněz je důležitý zejména u trestného činu zkrácení daně dle § 240 TZ, kdy je možné zjistit všechny subjekty zúčastněné na trestném činu.

U trestného činu neodvedení daní dle § 241 trestního zákoníku je to zejména z důvodu zjištění finanční situace v rozhodné době, pro kterou se vede trestní řízení proti subjektu, který neodvedl za zaměstnance společnosti povinné platby, jež jim byly srazeny z hrubých mezd, tím nesplnil svoji zákonnou povinnost. V případě neodvedení daně se jedná o skutkově jednodušší případ ve srovnání s trestným činem zkrácení daně. U neodvedení daně vychází policejní orgán ze vzniklé škody oznámené Českou správou sociálního zabezpečení, zdravotními pojišťovnami, finančním úřadem, kde zaměstnavatel musí odvádět zákonem stanovené odvody za zaměstnance. V praxi se zasílá žádost všem zdravotním pojišťovnám v České republice a České správě sociálního zabezpečení, Pražské správě sociálního zabezpečení. Po získání informací, které v součtu činí dlužnou částku nejméně 50.000 Kč za zaměstnance, zahajuje úkony trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu. Stát-

nímu zástupci se zasílá návrh dle § 8 odst. 2 tr. řádu na prolomení mlčenlivosti u finančního úřadu, od kterého jsou vyžádána zejména daňová přiznání za prověřované období.

Státnímu zástupci se dále zasílá návrh dle § 8 odst. 2 tr. řádu na prolomení bankovního tajemství u všech bankovních ústavů, kde má daňový subjekt své bankovní účty. Ustanovení podle § 8 odst. 2 trestního řádu dává možnost policejnímu orgánu cestou státního zastupitelství opatřit údaje podléhající mlčenlivosti, které může prolomit pouze státní zástupce nebo soudce. Jestliže je toho v trestním řízení třeba k řádnému objasnění okolností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, k zjištění povahy, rozsahu nebo umístění věcí pro účely jejich zajištění, k zjištění majetkových poměrů nebo pro účely zajištění výkonu trestní sankce, může státní zástupce a po podání obžaloby i předseda senátu požadovat údaje, které jsou předmětem bankovního tajemství, a údaje z evidence investičních nástrojů zaknihovaných cenných papírů.⁴⁵

Prověřovaný daňový subjekt se vyzve dle § 78 trestního řádu k vydání účetnictví. To v praxi bývá v některých případech velký problém. Společnosti, které mají dluhy, se převádějí na osoby, tzv. „bílé koně“, zpravidla nedohledatelné, ale u kterých se má dle zákona nacházet účetnictví. Adresy sídel společností jsou fiktivní a datové schránky bývají nečinné.

Pokud k převodu společnosti nedošlo, když se objeví problém s dlužnými částkami na odvodech, jednatelé obvykle záměrně ničí své účetní doklady, které jim ovšem dle jejich tvrzení byly odcizeny nebo zničeny nešťastnou náhodou. Oblíbeným oznámením jednatelů obchodních společností, kteří jsou prověřováni v souvislosti se spácháním některého z daňových trestných činů, je vloupání do motorového vozidla, z něhož kromě účetnictví nebylo jednateli odcizeno nic jiného, a to třeba ani kufřík plný cenností. Zmizelo pouze celé účetnictví, které pachatel jistě „dobře zpeněží“ ve sběrných surovinách.

V případě, že policejnímu orgánu bylo vydáno účetnictví, je zkoumáno, a to zejména předmětná doba, pro kterou byly zahájeny úkony trestního řízení. V některých složitějších případech se přibírá dle § 105 trestního řádu soudní znalec z oboru ekonomie, který se odborně vyjádří ke všem otázkám, které policejní orgán uloží v opatření o přibrání znalce. V praxi státní zástupci vyžadují po policejním

⁴⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 8 odst. 2.

orgánu, aby byl přibrán soudní znalec, který zhotoví znalecký posudek nebo odborné vyjádření.

Policejní orgán dále dle §158 odst. 6 trestního řádu vyslechne na úřední záznam o podání vysvětlení dle § 158 odst. 6 trestního řádu účetní společnosti, zaměstnance společnosti a v neposlední řadě samotného jednatele prověřované společnosti.

U trestného činu zkrácení daně se taktické postupy v mnohém liší od postupů při prověřování trestných činů neodvedení daně. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že při neodvedení daně prověřovaný subjekt svou protiprávní činnost nijak nemaskuje a ví, že je pouze otázkou času, kdy bude hnán k odpovědnosti. Kromě již zmíněné snahy zničit celé účetnictví, aby se k němu nedostaly orgány činné v trestním řízení, nebo přepisu společnosti na „bílé koně“, při krácení daně pachatelé mnohdy netuší, že se o jejich možnou protiprávní činnost zajímá některý ze státních orgánů. Prvním upozorněním pro tyto osoby bývají zpravidla finanční úřady, které vyzývají daňové subjekty k odstranění pochybností a k daňové kontrole. Ale ani to mnohdy pro tyto osoby neznamena, že by si uvědomovaly, že už existuje určité podezření ze spáchání možného trestného činu. Myslí si, že jejich trestný čin je dokonalý a že nikde neudělali žádnou chybu. Z toho důvodu není vhodné ani taktické ihned předvolávat k policejnímu orgánu hlavní podezřelé osoby. Pokud k tomu už dojde, tak by měl mít policejní orgán dostatečné množství informací, aby dokázal posoudit, zda mu o určitých obchodních situacích osoba uvádí pravdu, nebo nikoliv, a aby nedocházelo zbytečně k opakovaným výslechům jedné a téže osoby. Jak již bylo zmíněno, hlavním oznamovatelem tohoto trestného činu je finanční úřad nebo Finančně analytický úřad, ale poznatek může být získán i vlastním nebo operativním šetřením nebo oznámením právnické nebo fyzické osoby. Po vyhodnocení všech oznámených skutečností provede policejní orgán důslednou lustraci všech prověřovaných subjektů. Provede ustanovení osob ve správních a policejních evidencích. Následuje ustanovení firem v živnostenském a obchodním rejstříku, ustanovení vazeb, a to ekonomických, společenských a osobních. Ověřuje se pravdivost poznatku, a to posouzením zdroje informace z pohledu jeho odbornosti, důvěryhodnosti. Policejní orgán provádí operativní šetření za využití podpůrných operativních prostředků.

Signálem pro podezření z trestné činnosti mohou být závažné nedostatky ve vedení účetnictví. Jedná se především o chybějící prvotní doklady, nevedení předep-

saných účetních knih, neúplné doklady, nesprávné vedení příjmů a výdajů, nesprávně zařazený investiční majetek, nesprávně účtované odpisy majetku. Další z indicií podezřelé společnosti představuje skutečnost, že jde o společnost nekontaktní, sídlící na virtuální adrese, jednatelé jsou osoby z cizích zemí, nebo mající trvalý pobyt na obecních úřadech a adresách poskytovaných obchodními společnostmi, jež za úplaty umožňují osobám i trvalé bydliště na virtuální adrese.

Pokud policejní orgán dospěje k závěru, že zde existuje důvodné podezření ze spáchání trestného činu, zahájí úkony trestního řízení. Poté má policejní orgán mnohem větší možnosti, které mu nabízí trestní řád, než je tomu před zahájením úkonů, a to vyžadovat informace dle § 8 odst. 2 cestou státního zástupce, nebo využít operativně pátrací prostředky, jež umožňuje trestní řád.

Vyžádáním dalších informací může policejní orgán stanovit další postup. Po jejich analýze je možné stanovit pravděpodobný počet subjektů, které se mohou na trestném činu podílet, a to zejména analýzou bankovních účtů a kontrolních hlášení poskytnutých finančními úřady. Policejní orgán se v této fázi snaží ztotožnit a dohledat osoby, které jsou organizátory a původci trestných činů, i když se tyto osoby snaží schovávat za dosazené osoby, tzv. „bílé koně“. Jsou to osoby většinou znalé ekonomických a právnických profesí. To vše celou situaci mnohokrát komplikuje. V této fázi se policejní orgán snaží získat co nejvíce informací, aniž by prověřované osoby věděly, že jsou prověřované. V praxi se osvědčilo nasazení operativně pátracích prostředků uvedených v trestním řádu v § 158b. Těmi jsou – předstíraný převod, sledování osob, věcí a použití agenta, dále použití podpůrných, operativně pátracích prostředků. Po zmapování možných pachatelů, zjištění jejich účastnických telefonních čísel a e-mailových schránek dochází k odposlechům a záznamům telekomunikačního provozu dle ustanovení § 88, 88a Tr.Ř.

Dále v této fázi dochází k domovním prohlídkám dle ustanovení § 83 a prohlídkám jiných prostor dle § 83a. Domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor jsou velmi často úkonem, který je uskutečňován při frontálním postupu jako první. Právě prohlídky jsou nástrojem, který umožňuje využít okamžik překvapení, zajistit důkazy, zabránit jejich ukrytí nebo zničení. Tento úkon přichází v úvahu v rámci následné etapy zejména v případech, kdy dosud zjištěné informace odůvodňující podezření, že v bytových nebo jiných prostorách byly uskutečňovány činnosti naplňující znaky některého z trestných činů spadajících do daňové kriminality, případně že v prohledávaných prostorách se nachází stopy a důkazy důležité pro

trestní řízení. Vedle zaměření se na zjištění a zajištění věcných důkazů a stop je důležité věnovat pozornost identifikaci všech osob, které se na místech prohlídek zdržují, jakož i důvodům jimi uváděných. Pokud jde o zaměstnance, je důležité věnovat pozornost i jejich formálnímu vztahu k shledávaným důkazům, možnostem jejich přístupu k místům nálezu důkazů, jako jsou například počítače, trezory s listinami nebo nosiči informací. Na všech místech, kde jsou prohlídky vykonávány, je nutné věnovat pozornost mobilním telefonům a IT technice, a to hlavně s ohledem na získání a zajištění důkazů o komunikaci mezi spolupachateli. Zajištění komunikačních prostředků je rovněž cestou eliminace rizika, že osoba upozorní jinou osobu nebo spustí příkaz ke smazání informací programu počítače.⁴⁶

Policejní orgán u tohoto druhu kriminality obzvláště využívá operativní pátrací prostředky, které významnou měrou pomůžou policejnímu orgánu v rozhodování, zda se děje něco protiprávního, nebo nikoliv. Podle § 2 odst. 5 Tr.Ř postupují orgány činné v trestním řízení v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v Tr.Ř a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí.⁴⁷

Významná novela trestního řádu a několika právních norem číslo 265/2001 (trestního zákona, zákona o Policii České republiky, celního zákona) účinná od 1. 1. 2002 přinesla zásadní zlom v porevoluční činnosti naší kriminální policie, neboť sjednotila do té doby odděleně fungující službu kriminální policie a do této doby opět zcela samostatnou službu policejních vyšetřovatelů, tehdy organizačně spadajících pod relativně samostatné úřady vyšetřování Policie České republiky. Vytvořila právní podmínky pro odstranění duplicity počáteční fáze přípravného řízení. Do trestního řádu byla převzata modifikovaná právní úprava používání tzv. operativně pátracích prostředků a operativní techniky, jež byla až do novely obsažena pouze v zákoně o Policii České republiky, zák. č. 273/2008 Sb. Operativně pátrací prostředky jsou policisty využívány v rámci celého systému speciálních kriminalistických postupů a metod policejní práce, které jsou nazvány operativně pátrací činností. Touto činností rozumíme ucelený systém speciálních kriminalistických postupů a metod používání operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků uskutečňovaných oprávněným policejním útvarům podle zvláštních právních předpisů a z nich vycházejících interních aktů řízení, převážně

⁴⁶ NĚMEC, M. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl, Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK s.r.o., 2019, s. 373–374. ISBN 978-80-906974-2-3.

⁴⁷ VESELÝ, J. a kol. *Průvodce policisty trestním řízením a trestním soudnictvím nad mládeží se vzory procesních postupů*. 3. rozš. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2004, s. 24. ISBN 80-7201-491-9.

utajovaným způsobem, zaměřený k ochraně zájmů chráněných zákony mezinárodními smlouvami v trestně právní oblasti, a spočívající v soustavném získávání, shromažďování, prověřování, popřípadě v rozpracovávání operativních informací. Operativní pátrací prostředky jsou taxativně stanoveny v ustanovení § 158b odst. 1 trestního řádu, jimiž se rozumí předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta.⁴⁸

Hovoříme-li o podpůrných pátracích prostředcích, rozumí se využití informátora, krycí prostředky, krycí doklad, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky, používané nikoliv podle trestního řádu, ale podle ustanovení § 72–77 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.⁴⁹

Předstíraný převod dle § 158c TrŘ

Předstíraným převodem se rozumí předstírání koupě, prodej nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění, včetně převodu věci, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, jejíž držení je nepřípustné, jež pochází z trestného činu, nebo je určena k jeho spáchání. Předstíraný převod lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Nesnese-li věc odkladu, lze předstíraný převod uskutečnit i bez povolení, o které je oprávněný policista povinen bezodkladně dodatečně požádat státního zástupce. Pokud povolení do 48 hodin neobdrží, je povinen provádění předstíraného převodu ukončit, ale informace získané v souvislosti s převodem není oprávněn použít. O uskutečnění předstíraného převodu se píše oprávněný policista záznam, který musí doručit nejpozději do 48 hodin státnímu zástupci.⁵⁰

V praxi je užíván předstíraný převod u daňových trestných činů v těch situacích, pokud policejní orgán jinými prostředky stanovenými zákonem nemůže dosáhnout důkazů, které by odůvodňovaly závěr, že osoba nebo skupina, která je podezřelá z daňových trestných činů, se dopouští této činnosti. Jediným způsobem je zadokumentování a získání důkazů této formy trestného činu předstíraným převodem. V tomto případě se obvykle využije i nasazení agenta dle § 158e trestního řádu, kterému útvar speciálních činností PČR vytvoří legendu podnikatele

⁴⁸ NĚMEC, M. *Kriminologická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: ABOOK s.r.o., 2017, s. 172–173. ISBN 978-80-906974-0-9.

⁴⁹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 72–77.

⁵⁰ NĚMEC, M. *Kriminologická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: ABOOK s.r.o., 2017, s. 176. ISBN 978-80-906974-0-9.

s krycími doklady a dokumenty, proto se může implementovat do skupiny prověřované policejním orgánem. K stížnostem ze strany podezřelé osoby, že byla vyprovokována k určité protiprávní činnosti, lze uvést judikát **5 Tdo 1180/2012 – usnesení ze dne 28. 11. 2012**. *Za nezákonnou nelze považovat takovou činnost policisty, který – aniž by jednal v rámci tzv. policejní provokace nebo využil předstíraný převod ve smyslu § 158c trestního řádu – osloví předem určenou osobu za účelem zjištění, zda se dopouští nějaké trestné činnosti, a v rámci této iniciativy zastírá uvedený účel nějakou jinou aktivitou, například tím, že se vydává za běžného občana, který má zájem o koupi nelegálního zboží.*

Sledování osob a věcí dle § 158d

Sledováním osob a věcí se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Sledování, kdy má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství nebo má být zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, lze uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudce. Nese-li věc odkladu a nejde o případy zasahování do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství nebo jí má být zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, lze sledování zahájit i bez povolení státního zástupce. Oprávněný policista je ovšem povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud povolení do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit a záznamy, informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nesmí použít. Pokud má být záznam ze sledování použit jako důkaz, je třeba k němu připojit protokol s náležitostmi stanovenými v § 55 a § 55a trestního řádu.⁵¹

Sledováním technickými prostředky se rozumí sledování prováděné zejména optickými, elektrotechnickými, radiotechnickými, fototechnickými, chemickými, mechanickými a jinými technickými prostředky a zařízeními nebo jejich soubory. Sledováním jinými prostředky se rozumí činnost příslušníků policie specializovaných pracovišť, spočívající zejména ve vizuálním pozorování na místech veřejnosti přístupných, při němž jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy. Jinými záznamy jsou označovány zejména písemné nebo datové záznamy

⁵¹ NĚMEC, M. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: ABOOK s.r.o., 2017, s. 177. ISBN 978-80-906974-0-9.

o pohybu a činnosti sledovaného objektu, § 158d zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Zahájení sledování představuje první zásah do ústavních práv a svobod osoby, nebo uvedení technických prostředků a zařízení do stavu, v němž jsou schopny zásah do ústavních práv a svobod osoby způsobit. Útvarem, který je oprávněn provádět sledování, je útvar nebo organizační článek Služby kriminální policie a vyšetřování. Oprávněným policistou je policista zařazený v oprávněném útvaru. Specializovaným pracovištěm, které provádí sledování, se rozumí: Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování a jeho organizační články („útvar zvláštních činností“), Odbory operativní dokumentace služby kriminální policie a vyšetřování krajských ředitelství policie (dále jen „odbor operativní dokumentace“), Odbory technické ochrany krajských ředitelství policie (technický odbor). Specializované pracoviště může sledování pouze technicky zabezpečit a technické prostředky předat do užívání oprávněnému útvaru, který sledování provádí následně samostatně, včetně zpracování výstupních materiálů a případné protokolace. Technické prostředky v objektech fyzických a právnických osob může technický odbor umístit pouze po předchozím písemném souhlasu jejich vlastníka nebo uživatele. Útvar zvláštních činností provádí, nebo technicky zabezpečuje sledování na celém území České republiky. Odbory operativní dokumentace provádějí sledování zejména v rozsahu své územní působnosti a v závislosti na vývoji operativní situace v probíhající akci i na celém území České republiky. Technické odbory provádějí, nebo zabezpečují sledování v rozsahu územní působnosti příslušného krajského ředitelství policie. Sledování může vyžádat pouze oprávněný policista formou schválené žádosti o sledování, která musí být vyplněna a předána příslušnému specializovanému pracovišti. V žádosti je nutné uvést krycí název akce, číslo jednací, povolení sledování v rozsahu ustanovení § 158d. Tr.Ř., platnost povolení nejvýše na 6 měsíců (lze prodloužit na dalších 6 měsíců), výslovný souhlas osoby, údaje identifikující sledovanou osobu, věc, prostor. V žádosti musí být popsána trestná činnost (způsob páčání, zakrývání a předpokládané chování subjektu, cíl sledování. Doplňující informace k objektu (charakteristika, rodinní příslušníci, styky, adresy, používaná vozidla, zájmy a záliby, znalost metod a forem policie). Tyto údaje jsou důležité pro přípravu a výkon sledování – závěr projednání akce, konkretizace úkolů, spolupráce, použití podpůrných technických prostředků, zahájení akce a podobně. Oprávněný policista a schvalující vedoucí policista odpovídají za to, že je žádost podávána v souladu s právním řádem České republiky a

obsahuje všechny náležitosti. Žádost o sledování se označí stupněm utajení způsobem stanoveným právním předpisem. V tomto případě se žádost píše obvykle ve stupni „Vyhrazené“. Žádost je oprávněný policista nebo jeho přímý nadřízený před jejím schválením a před předáním žádosti státnímu zástupci nebo soudci povinen projednat s vedoucím policistou specializovaného pracoviště, nebo jím pověřeným pracovníkem. Ten je oprávněn posoudit a rozhodnout, zda je možno v požadovaném rozsahu a termínu sledování provést, zejména s přihlédnutím k podmínkám a možnostem, které jsou pro jeho provedení nezbytné. Stanovisko specializovaného pracoviště se vyznačí na žádosti. Schválená žádost se předá specializovanému pracovišti nejpozději 3 pracovní dny před zahájením sledování. K žádosti se přiloží povolení, nebo výslovný souhlas jednoznačně identifikované osoby, do jejichž práv a svobod má být sledováním zasahováno. Při doručení žádosti je policista specializovaného pracoviště oprávněn stanovit po dohodě nutný podíl oprávněného útvaru na předběžných opatřeních, jako je zejména vytvoření podmínek pro obhlídku míst důležitých pro výkon sledování, získání opěrného bodu, vypracování plánu zajištění sledování, nebo vystavení objektu. S informacemi získanými činností specializovaných pracovišť je nutné nakládat v souladu s právními předpisy a interními akty řízení, upravujícími ochranu utajovaných informací. S písemnými, obrazovými a zvukovými záznamy zpracovávány specializovanými pracovišti je oprávněný policista povinen nakládat tak, aby nedošlo k vyzrazení způsobu jejich pořízení, používaných technických prostředků či totožnosti policistů specializovaného pracoviště. Oprávněný policista a policisté specializovaného pracoviště odpovídají za přijetí takových opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů uvedených v žádostech. Při daňových trestných činech je sledování osob velice účinným úkonem k odhalení a zadokumentování pohybu pachatelů a dalších osob podílejících se na trestné činnosti.

Použití agenta dle 158e TrŘ

Agentem se rozumí příslušník Policie České republiky nebo příslušník zahraničního bezpečnostního sboru, plnící úkoly uložené mu řídicím oprávněným policistou v souvislosti s trestním řízením vedeným pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo pro jiný úmyslný

trestný čin, k němuž ho zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, a vystupující zpravidla se zastíráním skutečného účelu své činnosti, své totožnosti a příslušnosti k Policii České republiky.⁵²

U daňových trestných činů bývá nasazení agenta jedním z účinných prostředků. Agentovi se vytvoří legenda o jiné osobní existenci a osobní údaje z této legendy se zavedou do informačních systémů provozovaných podle zvláštních předpisů. Poté může provádět hospodářské činnosti, k nimž je nutné mít zvláštní oprávnění, povolení nebo registraci. Takový agent je vybaven krycími doklady, prostředky, zabezpečovací technikou ve smyslu ustanovení § 75 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Doklady se rozumějí listiny a dokumenty (občanský průkaz, řidičský průkaz, výpis z katastru nemovitostí, vysokoškolský diplom). Nesmí jím být průkaz poslance, senátora, guvernéra České národní banky, člena Nejvyššího kontrolního úřadu, inspektora Úřadu pro ochranu osobních údajů, soudce Ústavního soudu, soudce, státního zástupce či doklad žijící nebo zemřelé osoby. Krycími prostředky může být byt, paruka nebo třeba oděv. Zabezpečovací technikou se rozumí například kamera, fotopast. V neposlední řadě je vybaven zvláštními finančními prostředky, a to finanční hotovostí v českých korunách, eurech, dolarech a bezhotovostním stykem. Policejní útvary s celorepublikovou působností, které zabezpečují operativně pátrací techniku a agenty, jsou: Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování a Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování.

Útvar zvláštních činností SKPV Policie České republiky

Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV) je útvar Policie České republiky s působností na celém území České republiky. Je výkonným a servisním pracovištěm služby kriminální policie a vyšetřování a ve vymezeném rozsahu metodickým pracovištěm. V rámci své působnosti útvar provádí úkony v oblastech sledování osob a věcí, odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, operativně pátrací činnosti a s nimi souvisejícím technickým rozvojem. Kromě centrály v Praze zajišťují úkoly útvaru zvláštních činností Služby kriminální policie a vyšetřování v jednotlivých krajích expozitury dislokované v Ústí n. Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Ostravě a Brně. V organizační

⁵² NĚMEC, M. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: ABOOK s.r.o., 2017, s. 177. ISBN 978-80-906974-0-9.

struktury Policie České republiky je útvar v podřízenosti náměstka policejního prezidenta pro službu kriminální policie a vyšetřování.

Útvar speciálních činností SKPV Policie České republiky

Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV) je profesionální servisní složkou Policie České republiky, která poskytuje své služby dvěma okruhům klientů. Osobám ohroženým v souvislosti s trestním řízením může poskytovat zvláštní ochranu a pomoc. Útvar také metodicky řídí provádění krátkodobé ochrany a ve výjimečných případech ji rovněž může poskytovat. Ostatním policejním útvarům nabízí své služby v trestním řízení, a to použitím agenta, prováděním předstíraného převodu a zabezpečováním krycích dokladů. Útvar speciálních činností SKPV je díky charakteru poskytovaných činností zvláště určeným útvarem ve smyslu zákona o utajovaných informacích, z čehož vyplývá jeho povinnost utajovat téměř veškerou svou činnost. Útvar speciálních činností SKPV vznikl jako samostatný celorepublikový útvar 15. ledna 2001. Hlavním podnětem pro jeho vznik bylo přijetí zákona o zvláštní ochraně svědků a přijetí tzv. velké novely trestního řádu, která mimo jiné přesunula operativně pátrací prostředky (agent, předstíraný převod a další) ze zákona o policii do trestního řádu.

Po zmapování možných pachatelů, zjištění jejich účastnických telefonních čísel a e-mailových schránek dochází k odposlechům a záznamům telekomunikačního provozu dle ustanovení § 88, 88a Tr.Ř.. Tato ustanovení umožňují policejnímu orgánu účinně bojovat proti daňovým trestným činům. Provedení úkonu může pouze oprávněný subjekt vyžadovat výhradně u specializovaného pracoviště. Při vyžadování úkonu je třeba předložit schválenou žádost a příkaz k úkonu vydaný soudcem příslušného soudu. Žádost obsahuje náležitosti stanovené pro příkaz právním předpisem, nebo písemný souhlas uživatele. Žádost o odposlech se označí stupněm utajení VYHRAZENÉ, způsobem stanoveným právním předpisem, případně vyšším stupněm utajení, pokud to z jejího obsahu vyplývá. V žádosti musí být přesně formulován požadavek zejména jednoznačně identifikován účel a objekt úkonu, jeho uživatel a účastník, pokud je možné jejich totožnost zjistit. Oprávněný žadatel je povinen v případě úkonu týkajícího se hlasové komunikace učinit elektronickou cestou u Útvaru zvláštních činností dotaz za účelem zjištění účastníka. V případě úkonu týkajícího se datové komunikace se toto zjištění provádí v rámci předběžného projednání.

Není-li znám výsledek dotazu, je k žádosti připojena kopie dotazu učiněného cestou specializovaného pracoviště poskytovateli služeb. Žádost se vyhotovuje v příslušném počtu výtisků pro potřebu a) specializovaného pracoviště, b) oprávněného žadatele.

Žádost o odposlech a žádost o výpis se předkládá soudci cestou příslušného státního zástupce, délka odposlechu je povolena maximálně na čtyři měsíce s možností dalšího prodloužení na čtyři měsíce soudem vyššího stupně. Oprávněný žadatel od specializovaného útvaru PČR ÚZČ uvede elektronickou adresu a heslo k zašifrování odpovědi. Žádost je oprávněný žadatel před jejím schválením povinen projednat s určeným policistou. Určený policista žádost posoudí a rozhodne, zda je úkon v požadovaném rozsahu a termínu proveditelný. Při rozhodování přihlédne zejména k technickým, operativním a kapacitním možnostem specializovaného pracoviště. Po dohodě s oprávněným subjektem stanoví nutný podíl oprávněného subjektu na přípravě a provádění úkonu. Dojde-li specializované pracoviště k závěru, že úkon nelze provést, oznámí tuto skutečnost oprávněnému subjektu a dohodne s ním další postup. Při souběhu více žádostí, které nelze z kapacitních důvodů zajistit, konzultuje určený policista s oprávněnými subjekty možnost jiného termínu provedení. Nedojde-li k dohodě, rozhodne o prioritě nejbližší společný nadřízený souběžně žádajících oprávněných žadatelů po projednání se všemi dotčenými orgány činnými v trestním řízení. Žádost o odposlech, kterou předkládá oprávněný žadatel zařazený ve službě kriminální policie a vyšetřování, doporučuje jeho přímý nadřízený, schvaluje vedoucí policista ustanovený na služebním místě v řídicí úrovni vedoucího odboru, není-li dále stanoveno jinak. V případě, že projednanou žádost vedoucí policista neschválí, státní zástupce nenavrhne nebo soudce odmítne vydat příkaz, nebo pokud ještě před zahájením pominou důvody úkonu, je oprávněný žadatel povinen o těchto skutečnostech neprodleně písemně informovat specializované pracoviště.

Součinnost při provádění odposlechu

Při doručení žádosti a příkazu stanoví určený policista způsob provedení a zajištění odposlechu. Oprávněný žadatel ve spolupráci s určeným policistou upřesní krycí název úkonu a určí, kdo a jakým způsobem je oprávněn získané informace od specializovaného pracoviště přebírat. Pro předávání záznamů datovým přenosem oprávněný žadatel určí jeden, nebo více koncových bodů, do kterých mají

být ze specializovaného pracoviště záznamy předávány, přičemž u každého určeného koncového bodu definuje, zda do něj mají být předávány záznamy včetně záznamů obsahu komunikace, nebo jen doprovodná data. Určení provede protokolem o předávání záznamů datovým přenosem. Pro každého policistu pověřeného vyhodnocováním chráněných záznamů oprávněný žadatel vyžádá na specializovaném pracovišti aktivaci hardwarového klíče pro daný úkon a vyžádání potvrdí zápisem v pověření. Skončí-li pověření policisty k vyhodnocování záznamů z určitého úkonu, je oprávněný žadatel povinen neprodleně zajistit u specializovaného pracoviště deaktivaci jeho hardwarového klíče k danému úkonu. Oprávněný subjekt se podílí na přípravě, provádění i ukončení odposlechu a zajišťování podmínek nezbytně nutných pro jeho provádění. Na vyžádání specializovaného pracoviště zpracuje oprávněný žadatel písemný plán zajištění odposlechu s určením osob odpovědných za plnění jeho jednotlivých fází a je povinen spolupracovat se specializovaným pracovištěm při všech mimořádných situacích.

Zahájení provádění odposlechu

Specializované pracoviště je oprávněno odposlech zahájit výhradně:

- a) na základě příkazu soudce;
- b) bez příkazu soudce na základě příkazu oprávněného subjektu a souhlasu uživatele.

Ukončení odposlechu

Specializované pracoviště odposlech bezodkladně ukončí

- a) po uplynutí doby stanovené soudcem v příkazu;
- b) po uplynutí doby, na niž byl dán souhlas uživatele;
- c) zruší-li soudce příkaz, odvolá-li uživatel souhlas.

Důkaz v trestním řízení

Archivní záznam může být použit v trestním řízení jako důkaz. V takovém případě zpracuje specializované pracoviště na požádání protokol k archivnímu záznamu. Vznikne-li potřeba použít v trestním řízení jako důkaz autorizovaný výpis, specializované pracoviště ho na požádání zajistí.

Ochrana informací a osobních údajů

Policisté a zaměstnanci policie zařazení v oprávněném subjektu a ve specializovaném pracovišti odpovídají za ochranu informací získaných prováděným úkonem a dalších souvisejících informací před vyzrazením a zneužitím. Při jejich zpracování je nutné postupovat v souladu s právními předpisy a interními akty řízení, upravujícími ochranu osobních údajů a v souladu s právními předpisy a interními akty řízení, upravujícími ochranu utajovaných informací.

Proti nařízeným odposlechům se lze setkávat se stížnostmi. To, že se jedná o zcela zákonný způsob získání důkazů, hovoří judikát **15 Tdo 510/2013 – usnesení Velkého senátu NS ze dne 26. 6. 2013: *Zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje podle procesního předpisu (trestního řádu) účinného v době, kdy byl úkon proveden. Jestliže byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden v souladu se zákonem, nemohou následné legislativní změny vést k závěru, že jde o nezákonně opatřený a provedený důkaz, který z tohoto důvodu nelze provést v řízení před soudem, neboť pro přípustnost užití záznamu o odposlechu telekomunikačního provozu jako důkazu je rozhodující, zda k tomuto odposlechu a pořízení záznamu o něm byly v době jeho provádění splněny zákonné podmínky obsažené v ustanovení § 88 odst. 1, 2 trestního řádu. Neuplatní se zde ustanovení o časové působnosti trestních zákonů podle § 16 odst. 1 trestního zákona, respektive § 2 odst. 1 trestního zákonníku.***⁵³

Mezi úkony, které jsou využívány v rámci odhalování daňových trestných činů, patří dále rekognice dle § 104b trestního řádu. Ostatní úkony jako ohledání, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě nemá u tohoto druhu TČ velké uplatnění. V praxi se stává, že osoba která stojí za pozadím celého případu, není vedena v žádném listinném důkazu nebo registru jako jednatel nebo zmocněná osoba. Ale ve skutečnosti stojí za sháněním tzv. „bílých koní“, dávala pokyny, nebo předávala důležité dokumenty, např. faktury osobám, které je pak zahrnovaly do svého účetnictví. V těchto případech je užití rekognice velice účinným úkonem.

Dle ustanovení § 104b TrŘ se rekognice koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost. K rekognici se vždy přibere nezúčastněná osoba. Osoba nebo věc, která má být poznána, jim nesmí být před rekognicí ukázána. Má-li být poznána osoba,

⁵³ FRYŠTÁK, M. a P. POLIŠENSKÁ. *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům od roku 1989*. Praha: Leges, 2014, s. 109. ISBN 978-80-87576-85-4.

je ukázána nejméně mezi třemi dalšími, které se neodlišují. Není možno ukázat osobu, která má být poznána, provede se rekognice podle fotografie předložené podezřelému, obviněnému nebo svědkovi s obdobnými fotografiemi nejméně tři dalších osob. Podle povahy věci lze rekognici provést tak, aby se poznávající osoba bezprostředně neseťkala s poznávanou osobou.⁵⁴

Policejní orgán přistupuje v některých případech k vyžádání znaleckých posudků, odborných vyjádření, které může vyžadovat již před zahájením trestního stíhání. Navíc lze ve vyšetřování provést výslech znalce, v tomto případě nejsou nastaveny žádné omezující podmínky. Platí však ustanovení § 108 odst. 3 trestního řádu, podle něhož lze v přípravném řízení od výslechu znalce upustit, nejsou-li o posudku pochybnosti. K výslechu znalce dochází v praxi pouze v ojedinělých případech. Z důvodu urychlení trestního řízení se odborné vyjádření a znalecké posudky vyžadují již v přípravném řízení, a to z důvodu velké časové náročnosti.⁵⁵ O přibrání znalce se vyhotoví usnesení.

Odborné vyjádření představuje nejčastější výstup znaleckého zkoumání podávaný znaleckými pracovišti Policie ČR (např. v roce 2013 jich bylo zpracováno celkem 62 171 a představovaly 58 % z celého objemu vyřízených zakázek). Nicméně dodnes není uzavřená debata o tom, jak by mělo takové odborné vyjádření správně vypadat.

Pravdou je, že pokud jde o obsah odborného vyjádření, nebyl zákonodárce příliš sdílný. Nikde není stanoveno, jak má tento dokument vypadat a co by měl obsahovat (na rozdíl od znaleckého posudku, u kterého je toto alespoň v obecné podobě upraveno v § 13 odst. 2–4 vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících).

S odborným vyjádřením se dnes setkáváme hned v několika právních předpisech – zde jsou ty nejdůležitější:

- a) § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád);
- b) § 67 odst. 1 písm. d) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky;
- c) § 127 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

⁵⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 104b.

⁵⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 530. ISBN 978-80-7400-496-4.

Vzhledem k tomu, že znalecká pracoviště Policie ČR podávají odborná vyjádření zejména v trestním řízení, budeme se dále držet pouze trestního řádu. Odborné vyjádření je v trestním řízení považováno za **listinný důkaz**, který je v § 112 odst. 2 trestního řádu definován následovně: „*Listinnými důkazy jsou listiny, které svým obsahem prokazují, nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému.*“ Z tohoto ustanovení si lze odnést jen obecné konstatování, že odborné vyjádření by mělo dokázat, nebo vyvrátit dokazovanou skutečnost. Vraťme se tedy k § 105 odst. 1 trestního řádu, který stanoví, že „*je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce*“. Výkladem tohoto ustanovení lze dospět k závěru, že **odborné vyjádření by mělo být vyžádáno v jednodušších případech a mělo by být jednodušší i obsahově**. Uvedený výrok koresponduje s dostupnou judikaturou, např. **8 Tz 16/2012** i výkladovými stanovisky nejvyššího státního zástupce ČR. Na tomto místě nelze neuvést výkladové stanovisko č. 9/2003, v němž je konstatováno následující: „*Složitost posuzované otázky vyžaduje přibrání znalce, je-li k posouzení otázky potřebná delší doba, nutnost systematického studia příslušné odborné literatury, využívání zásadních empirických a teoretických poznatků, které je potřebné komplexním způsobem zpracovat, potřeba konzultace s dalšími odborníky apod. Bude tomu tak zpravidla i s ohledem na závažnost trestné činnosti, o kterou jde, z hlediska jejího rozsahu, mnohosti pachatelů, zvláštního způsobu provedení činu. O otázku, na kterou by dopadalo vymezení uvedené v § 105 odst. 1 věta druhá trestního řádu („pro složitost posuzované otázky není vyžádání odborného vyjádření postačující“), nejde, jedná-li se o otázky, které se často opakují, např. určování množství alkoholu v krvi propočtem, posouzení méně závažných poranění, ověření jednoduchých ekonomických propočtů u hospodářské trestné činnosti apod. V těchto případech by měla zcela jednoznačně převažovat odborná vyjádření. Obsah a formální náležitosti odborných vyjádření trestní řád (ani jiný právní předpis) závazným způsobem nestanoví. V praxi se odborná vyjádření vyskytují jako zjednodušené varianty znaleckého posudku (na rozdíl od znaleckého posudku však odborná vyjádření nebudou ve většině případů obsahovat postup znaleckého zkoumání, popis metod a použitých prostředků).*“

Shrneme-li výše uvedené, dospějeme k závěru, že v trestním řízení je odborné vyjádření listinným důkazem, který by měl být obsahově jednodušší než znalecký posudek.

Na tomto místě nelze nezmínit, že problematiku odborných vyjádření provází jeden podstatný nešvar, a sice to, že jsou odborná vyjádření od znaleckých pracovišť Policie ČR vyžadována i v případech, kdy je nutné s ohledem na složitost posuzované otázky přibrat znalce. Výsledkem pak jsou odborná vyjádření, která se od znaleckého posudku liší jen nadpisem a způsobem sešití. V judikatuře se lze setkat např. s případem, kdy Ústavní soud v rozhodnutí o ústavní stížnosti konstatoval, že pro složitost posuzované otázky se nelze spokojit s odborným vyjádřením podaným znaleckým pracovištěm Policie ČR a že v daném případě byl policejním orgánem porušen § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., protože bylo potřeba přibrat znalce (ÚS 1076/08).

Na rozdíl od odborného vyjádření, jehož formální a obsahové náležitosti žádný právní předpis nestanoví, existují v případě znaleckého posudku určitá obecně závazná pravidla, která je nutno dodržovat. Setkáváme se s nimi zejména v zákoně č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, a vyhlášce č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících. Některé náležitosti však můžeme nalézt i v jiných právních předpisech (např. § 127a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád). Jedná se však často o dílčí záležitosti, které se netýkají činnosti znaleckých pracovišť Policie ČR, takže se v následujícím zaměříme pouze na výše uvedený zákon č. 36/1967 Sb., a vyhlášku č. 37/1967 Sb., jako na obecné normy týkající se znalecké činnosti, a také zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

O znaleckém posudku obecně⁵⁶

Znalecký posudek můžeme pro účely trestního řízení definovat jako důkazní prostředek, „*kterým si orgány činné v trestním řízení nebo strany opatřují od osob nebo orgánů k tomu zvláště odborně způsobilých – znalců, odborné skutkové poznatky*“. Na rozdíl od odborného vyjádření, které je považováno za listinný důkaz podle § 112 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., je znalecký posudek (neboli „*důkaz znalcem*“) samostatným druhem důkazu, což se projevuje i ve specifickém postavení znalce v rámci trestního řízení (např. § 107 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.). Smyslem znaleckého posudku je vyřešit odborné skutkové otázky (questio facti),

⁵⁶ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 348 ISBN 80-7201-463-3.

nikoli otázky právní (questio iuris). Znalecký posudek představuje výsledek subjektivního úsudku znalce, který při jeho zpracování využil svou odbornost, přičemž každý takový posudek musí obsahovat určité právními předpisy dané náležitosti, které můžeme rozdělit na formální a obsahové.

Ve znaleckých posudcích mají orgány činné v trestním řízení velkou oporu. Znalec z oboru výpočetní techniky, ekonomie může prozkoumat všechny odborné otázky, když například zajištěné účetnictví nebo počítače bývají důležitým důkazem v trestním řízení. V posledních letech se poměrně často mluví o účelově vypracovaných posudcích. V této souvislosti je na místě uvést judikát **11 Tdo 1216/2010 – usnesení ze dne 29. 3. 2011**. *Vztah znalce k jiné straně trestního řízení, jehož důsledkem by mohla být pochybnost o jeho nepodjatosti a o objektivitě jím vyhotoveného znaleckého posudku, nelze bez dalšího vyvozovat z toho, že znalec vyhotovil posudek na žádost této strany. Pokud by takový názor byl akceptován, pak by takový názor o účelovosti a neobjektivitě bylo bez dalšího nutno dovodit u všech znaleckých posudků, které v řízení předkládá obhajoba (obviněný). Neobjektivnost závěrů znaleckého posudku nelze tedy ani vyvozovat z pouhé skutečnosti, že ho znalec v předchozím řízení vypracoval na žádost poškozeného. Pravdivost a věrohodnost každého znaleckého posudku je tedy třeba posuzovat ve vztahu ke konkrétním okolnostem případu a v souvislosti s dalšími ve věci provedenými důkazy.*

Policejní orgán je povinen dle § 159 trestního řádu prověřit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán TČ,

- a) ve lhůtě lhůtě dvou měsíců – patřící do příslušnosti samosoudce;
- b) ve lhůtě tří měsíců – patřící do příslušnosti okresního soudu;
- c) ve lhůtě šest měsíců – patřící do příslušnosti krajského soudu.

Policejní orgán musí v těchto zákonem stanovených lhůtách rozhodnout. Pokud nebyly oznámení nebo jiný podnět ve lhůtách prověřeny, policejní orgán státnímu zástupci písemně zdůvodní, proč nebylo možné v zákonem stanovené lhůtě prověřování skončit, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude prověřování pokračovat. Státní zástupce může policejnímu orgánu stanovit odlišnou lhůtu pro prověřování a pokynem změnit výčet úkonů.⁵⁷

⁵⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 159.

Pokud vyhodnocením všech informací policejní orgán rozhodne o tom, že se skutek stal, zahájí usnesením úkony trestního stíhání dle § 160 odst. 1 trestního řádu. Od té doby se fáze prověřování dostává do fáze vyšetřování. Po skončení vyšetřování je podán návrh státnímu zástupci k podání obžaloby.

U daňových trestných činů, zejména u trestného činu zkrácení daně, dochází z důvodu náročnosti k častým prodlužováním lhůt. Doba prověřování u takových TČ bývá poměrně dlouhá. Policejní orgán vydává meritorní rozhodnutí obvykle ne dříve než po uplynutí minimálně jednoho roku. Před zahájením trestního stíhání vyžaduje informace od finančních úřadů, bank, dále pak znalecké posudky, přičemž požadované informace přicházejí často po dlouhé době. Při získávání informací cestou mezinárodní právní pomoci se od některých států musí čekat na reakci hodně dlouho, někdy až jeden i více roků.

Zahájení trestního stíhání sdělením obvinění dle § 160 TrŘ

Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 odst. 1, 3 tr. řádu zjištěné a odůvodněné podmínky tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud neexistuje důvod odložení nebo jiné vyřízení věci nebo důvod dočasně odložení trestního stíhání. V této fázi se nevyžaduje jednoznačný závěr, že trestný čin spáchala tato osoba. Pro určení prahu podezření nelze určit přesnou kvantitativní hodnotu, neexistují žádné metody jeho stanovení. Podezření musí být odůvodněné konkrétně zjištěnými skutečnostmi. Nestačí pouze nedoložené dohady nebo jiné myšlenkové konstrukce, které nejsou odůvodněny fakty. Neodůvodněné zahájení trestního stíhání je porušením zásady zákonnosti, a to z důvodu, že nikdo nemůže být trestně stíhán nebo zbaven osobní svobody jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.⁵⁸

Usnesení o zahájení trestního stíhání musí mít zákonem stanovenou formu:

- označení policejního orgánu, spisovou značku, místo a datum;
- osobní údaje obviněného;
- popis skutku tak, aby nemohl být zaměněn s jiným;
- právní kvalifikace trestného činu;

⁵⁸ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 316. ISBN 978-80-7380-677-4.

- odůvodnění, ve kterém je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání;
- poučení o opravném prostředku;
- poučení o obhajobě; pokud se jedná o nutnou obhajobu, musí se poučít o možnosti zvolit si vlastního obhájce, nebo mu bude soudem přidělen.

Trestní stíhání se zahajuje usnesením, které je třeba písemně vyhotovit, a jeho opis se musí doručit obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu. Nebylo-li doručeno usnesení při úkonu trestního řízení, nastávají účinky sdělení obvinění až doručením zásilky do vlastních rukou obviněného. Zásilku nelze doručit náhradním způsobem podle § 64 odst. 4, 5 trestního řádu. Opis usnesení musí být doručen státnímu zástupci a obhájci, pokud ho obviněný má. Proti usnesení může obviněný podat stížnost, která nemá odkladný účinek.⁵⁹ V některých případech se obviněný domáhá zrušení trestního stíhání až u Ústavního soudu, ale ten není takovým postupům příliš nakloněn. Můžeme uvést judikát **ÚS 554/03, Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu, číslo sešitu 32/2004, číslo judikátu 4/2004.** *Ingerenci do rozhodování orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení Ústavní soud považuje, snad s výjimkou zcela mimořádné situace, za zcela nepřijatelnou, případně přinejmenším za nežádoucí. Možnost zásahu Ústavního soudu do přípravného řízení trestního je tedy nutno vykládat přísně restriktivním způsobem. Důvodnost obvinění vyřčeného v usnesení o zahájení trestního stíhání je předmětem celého trestního řízení. Ústavnímu soudu nepřísluší jakkoli přezkoumávat po věcné (meritorní) stránce rozhodnutí o zahájení trestního stíhání § 160 odst. 1 trestního řádu. Ústavní soud se cítí být oprávněn, reflektuje zásadu zdrženlivosti zásahů do činnosti ostatních orgánů veřejné moci a princip subsidiarity ústavní stížnosti, přezkoumávat pouze rozhodnutí vydaná ke stížnosti do usnesení o zahájení trestního stíhání sp. zn. III. ÚS 511/02, Sbíрка rozhodnutí, svazek 30, nález č. 105.⁶⁰*

⁵⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 522. ISBN 978-80-7400-496-4.

⁶⁰ FRYŠTÁK, M. a P. POLIŠENSKÁ. *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům od roku 1989*. Praha: Leges, 2014, s. 49. ISBN 978-80-87576-85-4.

Svíj kasační zásah však i tehdy shledává důvodným toliko v situaci materiálního (obsahového) a na první pohled zřejmého odepření spravedlnosti (denegatio iustitiae) nalézajícího výrazu v naprosto (prima facie) nedostatečném odůvodnění rozhodnutí, jehož rozhodovací důvody jsou konstruovány obecným a povšechným způsobem.⁶¹

V praxi někdy dochází ke zrušení usnesení o trestním stíhání už samotným státním zástupcem, a to zejména tehdy, pokud není zřejmá subjektivní stránka obviněného a usnesení není řádně odůvodněno. V některých případech chybí odůvodnění subjektivní stránky trestného činu a dalších skutečností, na jejichž základě bylo vydáno usnesení. To je určitě pozitivní pro obhajobu obviněného, kdy sám policejní orgán někdy sám poskytne dostatečné důvody pro zrušení usnesení, ale už méně pro policejní orgán, který takové usnesení vydal. V tomto případě obhajoba obviněného nedoručuje blanketní stížnosti nebo stížnosti, které státní zástupce vyhodnotí jako neodůvodněné. Stížnost proti usnesení musí být podána do 3 dnů od doručení. V praxi se lze setkávat s tím, že obviněný opomene lhůty pro doručení stížnosti. Když ale nedoručí svoji stížnost včas – **4 Tz 34/2012 – rozsudek NS ze dne 4. 4. 2012. K zachování zákonné lhůty k podání stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu postačí, pokud stížnost podaná proti tomuto usnesení a adresovaná příslušnému policejnímu orgánu byla včas doručena do datové schránky centrálního úložiště zřízeného na krajských ředitelstvích Policie České republiky, které je nadřízeným orgánem tohoto policejního orgánu, a to bez ohledu na skutečnost, zda a kdy byla následně dodána do datové schránky policejního útvaru, jehož orgán napadené usnesení vydal, nebo jestli mu byla doručena jiným způsobem.**

Vydání usnesení o zahájení trestního stíhání odděluje postup před zahájením trestního stíhání od dalšího stadia trestního řízení, a to trestního stíhání formou vyšetřování.

4.3 Postup při vyšetřování

Sdělením obvinění podezřelé osobě vznikají práva s tím spojená dle ustanovení § 33 trestního řádu. Postup při vyšetřování je upraven v § 164 trestního řádu, vztahují se však k němu i další ustanovení. Zásada vyhledávací je pro vyšetřování

⁶¹ FRYŠTÁK, M. a P. POLIŠENSKÁ. *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům od roku 1989*. Praha: Leges, 2014, s. 49. ISBN 978-80-87576-85-4.

upravena v § 164 odst. 3 trestního řádu. Policejní orgán musí pečlivě zkoumat a zjišťovat skutečnosti, které svědčí v prospěch, či neprospěch obviněného. Pokud jde o dokazování v rámci vyšetřování, lze zásadní koncepci vyjádřit tak, že v průběhu vyšetřování se důkazy zásadně vyhledávají. To znamená, že se hledají prameny důkazů, které by měly být provedeny před soudem. Obsah těchto potenciálních důkazů se při vyšetřování zjišťuje a podchycuje méně formálními postupy než při provádění důkazů, například nikoliv výsledkem a protokolem, ale podáním vysvětlení nebo úředním záznamem. Důkazy se ve vyšetřování provádějí pouze tehdy, kdy to zákon výslovně stanoví. Lze při něm provádět úkony uvedené v § 158 odst. 3, 5 Tr.Ř. V průběhu vyšetřování lze vyžadovat vysvětlení od osob, které by mohly být potenciálními svědky. O obsahu vysvětlení se sepíše úřední záznam podle § 158 odst.6 trestního řádu. Úřední záznamy mají při vyšetřování stejný účel jako ty, které byly pořízeny před zahájením trestního stíhání. Záznam slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která podala vysvětlení, byla u soudu vyslechnuta jako svědek. Úřední záznam lze v řízení před soudem použít jako důkaz pouze za podmínek stanovených zákonem. Pokud je ten který je později vyslýchán jako svědek nebo jako obviněný, nemůže mu být záznam přečten, nebo jinak konstatován jeho obsah.⁶²

Při podání vysvětlení dle § 158 odst. 6 trestního řádu musí být osoba, která podává vysvětlení poučena zejména o svých právech a povinnostech.⁶³

Podle § 158 odst. 3 trestního řádu k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení.

Podle § 158 odst. 6 trestního řádu o obsahu vysvětlení, která nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, se sepíše úřední záznam. Úřední záznam slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která takové vysvětlení podala, byla vyslechnuta jako svědek, a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede (§ 211 odst. 6 trestního řádu).

Podle § 158 odst. 8 trestního řádu nesmí být vysvětlení požadováno od toho, kdo by jím porušil zákonem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by byl této povinnosti zproštěn příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má.

⁶² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 528. ISBN 978-80-7400-496-4.

⁶³ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

Podle § 124 trestního zákoníku se za státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti považuje mlčenlivost, která je uložena nebo uznána jiným právním předpisem. Za státem uznanou povinnost mlčenlivosti se podle trestního zákona nepovažuje taková povinnost, jejíž rozsah není vymezen jiným právním předpisem, ale vyplývá z právního úkonu učiněného na základě jiného právního předpisu.

Podle § 158 odst. 8 trestního řádu osoba podávající vysvětlení, s výjimkou podezřelého, je povinna vypovídat pravdu a nic nezamlčet, současně se upozorňuje na trestní odpovědnost za uvedení vědomě nepravdivých údajů (křivé obvinění dle § 345, pomluvy dle § 184, poškození cizích práv dle § 181 a nadřívání dle § 366 trestního zákoníku). Osobě podávající vysvětlení o trestném činu spáchaném jiným, která před orgánem činným v trestním řízení úmyslně uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, nebo takovou okolnost zamlčí, lze podle ustanovení § 6 zákona číslo 251/2016 Sb., uložit pokutu do výše 50 000 Kč.

Podle § 100 odst. 2 trestního řádu je osoba podávající vysvětlení oprávněna odepřít výpověď, pokud by její výpověď způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu, anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťovala jako újmu vlastní.

Podle § 100 odst. 3 trestního řádu odepřít výpověď nemůže ten, kdo má stran trestného činu, jehož se výpověď týká, oznamovací povinnost podle § 368 odst. 1 trestního zákoníku.

Podle § 99 odst. 1 trestního řádu nesmí být požadováno vysvětlení o okolnostech týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež je osoba podávající vysvětlení povinna zachovat v tajnosti, ledaže byla této povinnosti příslušným orgánem zproštěna; zproštění lze odepřít jen tehdy, jestliže by výpověď způsobila státu vážnou škodu.

Podle § 103 trestního řádu ve spojení s ustanovením § 93 odst. 1 trestního řádu a § 95 odst. 2 trestního řádu může být dovoleno, aby osoba podávající vysvětlení dříve, než dá odpověď, nahlédla do písemných poznámek, které musí vyslychajícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí. Při předložení záznamu k přečtení má právo žádat jeho doplnění či opravy, aby byl v souladu s podaným vysvětlením.

Podle § 158 odst. 5 trestního řádu při podání vysvětlení má každý právo na právní pomoc advokáta. Je-li vysvětlení požadováno od nezletilého, je třeba předem vyzoomět jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka; to neplatí, jestliže provedení

úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nebo opatrovníka nelze zajistit.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu jsou na žádost svědka a dalších osob vyjmenovaných zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohly seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 55 odst. 2 trestního řádu má osoba podávající vysvětlení právo požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým bude v trestním spisu vedena, jestliže zjištěné okolnosti nasvědčují tomu, že jí nebo osobě blízké v souvislosti s podáním svědectví hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení základních práv.

Podle § 2 odst. 14 trestního řádu má osoba podávající vysvětlení právo používat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o němž prohlásí, že jej ovládá.

V případě seznámení se s utajovanými informacemi chráněnými zvláštním zákonem má povinnost zachovávat o nich mlčenlivost a neumožnit k nim přístup neoprávněné osobě, dodržovat ostatní povinnosti stanovené zvláštním zákonem (zák. č. 412/2005 Sb., a související předpisy). Nesplnění této povinnosti může zakládat trestní odpovědnost podle § 317 a § 318 trestního zákoníku.

Podle § 66 odst. 1 trestního řádu, kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo kdo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhová výzvě, které mu byly dány podle tohoto zákona, může být předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000 Kč.

Podle § 158 odst. 10 trestního řádu má osoba, která se dostavila k podání vysvětlení, právo na náhradu nutných výdajů podle zvláštního právního předpisu upravujícího cestovní náhrady a prokázaný ušlý výdělek.

Nárok se nevztahuje na toho, kdo byl vyzván k vysvětlení pro své protiprávní jednání. Podle § 104 trestního řádu nárok zaniká, neuplatní-li jej do tří dnů po svém výsledku nebo poté, co bylo sděleno, že k výsledku nedojde.

Osoba, která podává vysvětlení dle § 158 odst. 6 trestního řádu, má právo, aby u jejího výsledku byl přítomen právní zástupce. Advokáti se někdy snaží zasahovat do průběhu úkonu. Dožadují se práv, na něž nemají právo. V tomto směru lze odkázat na judikát **5 Tdo 413/2012 – usnesení ze dne 16. 5. 2012. Účast advokáta při podání vysvětlení (§ 158 odst. 5, TrŘ) se omezuje pouze na právní pomoc a jen v tomto rozsahu může advokát při podávání vysvětlení vystupovat. Nejde o činnost, která by byla srovnatelná s účastí obhájce obviněného, a proto advokát nemůže postupovat ani analogicky podle § 41 trestního řádu, protože zákon výslovně omezuje jeho činnost na poskytování právní pomoci. Advokát tedy nemůže do průběhu podávání vysvětlení zasahovat například kladením otázek osobě, která vysvětlení podává, nemůže požadovat účast na jiných úkonech ve věci, kterých se osoba podávající vysvětlení neúčastní. Naproti tomu je například oprávněn v průběhu podávání vysvětlení uskutečnit poradu s touto osobou, navrhnout provedení důkazů, účastnit se rekognice, při níž má být poznána osoba, které poskytuje právní pomoc.**

Osoba, která podává vysvětlení, a její přítomný advokát se často domáhají kopie úředního záznamu § 158 odst. 6 Tr.Ř. Bohužel je to jeden z velkých problémů častých dohadů a různých názorů, zda vydávat takovou kopii, nebo nikoliv. Dle stanoviska Nejvyššího státního zastupitelstva ze dne 2. 6. 2018 č. j. MV-38690/OBP-P-2008 to záleží na uvážení každého policisty, i když primárně se toto stanovisko přiklání k nevydávání kopií takových záznamů. Ale z jeho obsahu není porušením práv vydání, ani nevydání kopie takového záznamu. Bylo by vhodné, aby zákonodárce upravil tuto otázku, aby nedocházelo ke zbytečným stížnostem. Policejní orgán se často odkazuje na ustanovení § 65 trestního řádu, jež obsahuje nejen právo obviněného, poškozeného, zúčastněné osoby, jejich obhájců a zmocněnců nahlížet do spisů, ale i právo činit si z nich výpisky a poznámky. Pokud osoba nemá žádné procesní postavení stanovené v § 65, policista ve většině případů nevydá kopii takového záznamu. S tímto nelze souhlasit, každá osoba, pokud něco vypověděla a stvrdila svým podpisem, měla by mít právo na kopii.

Úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání, se nemusejí ve vyšetřování opakovat, pokud byly provedeny v souladu se zákonem. Policejní orgán a státní zástupce mohou při vyšetřování provádět zajišťovací úkony podle hlavy čtvrté trestního řádu s výjimkou těch, k nimž je oprávněn pouze soud. Policejní orgán a státní zástupce můžou zadržet podezřelého, odejmout věc, provést

osobní prohlídku. Nemohou vzít obviněného do vazby, to může pouze soud na návrh státního zástupce. Ve vyšetřování se provádějí důkazy postupem hlavy páté trestního řádu. Pokud byly tyto důkazy provedeny zákonným způsobem, lze je za dodržení podmínek uplatnit i v řízení před soudem. Další specifické ustanovení platí o některých druzích důkazních prostředků, a tím je to, že pokaždé musí být proveden výslech obviněného. Existují výjimky, tj. jestliže obviněný využije svého práva nevypovídat podle § 33 odst. 1 trestního řádu, i tehdy je sice povinen dostavit se k výslechu podle § 90 odst. 1 trestního řádu, ale k výpovědi nemůže být donucován. Týká se to i řízení proti uprchlému. Výpověď obviněného slouží jako prostředek uplatnění jeho práva na obhajobu, avšak zároveň jako důkazný prostředek. U výslechu obviněného je důležité provést důkladné poučení, protože nesplnění této povinnosti by mělo za následek vážné porušení procesních práv obviněného. Orgán činný v trestním řízení ho musí poučit.

Poučení obviněného policejním orgánem před výslechem⁶⁴:

„Podle § 33 odst. 1 trestního řádu máte právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se vám kladou za vinu, a důkazům o nich, nejste však povinen vypovídat. Můžete uvádět okolnosti a důkazy sloužící k vaší obhajobě, činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky.

Máte právo zvolit si obhájce a s ním se radit i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení. S obhájcem se však v průběhu svého výslechu nemůžete radit o tom, jak odpovědět na již položenou otázku.“

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, 3 Tdo 87/2012. *Pokud se obviněný kdykoli v průběhu trestního stíhání rozhodne k věci vypovídat, nelze jej tohoto práva zbavit s poukazem na skutečnost, že v předcházejícím stadiu tohoto řízení výpověď odepřel, anebo má-li soud za to, že výslech obviněného by byl nadbytečný vzhledem k tomu, že ostatní důkazy k závěru o jeho vině postačují (§ 33 odst. 1, odst. 5 trestního řádu).*

⁶⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

„Můžete žádat, abyste byl vyslýchán za účasti svého obhájce a aby se obhájce zúčastnil i jiných úkonů přípravného řízení (§ 165 trestního řádu). Jste-li ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody, můžete s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetí osoby. Uvedená práva přísluší Vám jako obviněnému i tehdy, jste-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li Vaše způsobilost k právním úkonům omezena.“

„Podle § 33 odst. 2 trestního řádu osvědčíte-li, že nemáte dostatek prostředků, abyste si hradil náklady obhajoby, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, že máte nárok na obhajobu bezplatnou, nebo za sníženou odměnu. Vyplývá-li ze shromážděných důkazů, že jako obviněný nemáte dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby, může, je-li to třeba k ochraně Vašich práv, rozhodnout předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu i bez návrhu Vás, jako obviněného. V případech uvedených ve větě první a druhé, náklady obhajoby zcela nebo zčásti hradí stát.“

Někdy se obviněný domáhá bezplatné obhajoby nebo obhajoby za sníženou odměnu. U „bílých koní“ se to dá akceptovat, ale u osob, které jsou podezřelé z několikamilionových daňových podvodů, se tomu dá uvěřit pouze těžko. I když většinou takové osoby nemají na sebe evidovaný žádný majetek a příjem u výsledku uvádějí minimální, a to i z důvodu zajišťování majetku pro účely trestního řízení.

Na bezplatnou nebo sníženou sazbu za obhajobu lze poukázat na judikát Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2011, 11 Tz 49/2011, kdy *jediným pro soud významným hlediskem při rozhodování o přiznání nároku na obhajobu bezplatnou, případně za sníženou odměnu, je existence zjištění o úplné nebo částečné neschopnosti obviněného hradit náklady obhajoby a jiná kritéria, jako např. povaha trestné činnosti obviněného, ohledně níž se vede nebo vedlo trestní stíhání, nebo okolnost, že si obviněný trestní stíhání zavínil, nejsou pro přiznání nároku podle § 33 odst. 2 trestního řádu relevantní. Odepření nároku obviněného na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu s poukazem na rozpor se zásadami morálky není v souladu s ustanovením § 33 odst. 2 trestního řádu a účelem institutu této obhajoby. Morální zásady nejsou hlediskem pro použití ustanovení zaručujícího obviněnému nárok na bezplatnou obhajobu (či obhajobu za sníženou odměnu), byť by rozpor s těmito zásadami byl dovozován ze skutečnosti, že obviněný je důvodně podezřelý ze spáchání trestného činu.*

Jediným významným hlediskem pro přiznání tohoto práva je zjištění úplné nebo částečné neschopnosti obviněného hradit náklady obhajoby.

„Podle § 33 odst. 3 trestního řádu podáváte v přípravném řízení návrh na rozhodnutí o obhajobě bezplatně nebo za sníženou odměnu včetně příloh, jimiž prokazujete jeho důvodnost prostřednictvím státního zástupce, v řízení před soudem pak prostřednictvím soudu, který koná řízení v prvním stupni. Návrh na rozhodnutí podle odstavce 2 je oprávněn podat kromě Vás jako obviněného a Váš obhájce či osoby uvedené v § 37 odst. 1. Proti rozhodnutí podle odstavce 2 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.“

„Podle § 33 odst. 5 trestního řádu v případě zatčení či zadržení máte právo na naléhavou lékařskou pomoc. Dále máte právo nechat vyrozumět konzulární úřad a rodinného příslušníka nebo jinou fyzickou osobu, u nichž uvedete údaje potřebné k vyrozumění. Na svobodě můžete být omezen 24 hodin u zatčení a 48 hodin u zadržení. Po uplynutí těchto lhůt musíte být propuštěn, nebo odevzdán soudu.“

„Podle § 34 odst. 1 trestního řádu je oprávněn obviněného zastupovat opatrovník obviněného, který je omezen ve svéprávnosti, zejména zvolit mu obhájce, činit za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se těch úkonů, kterých se podle zákona může zúčastnit obviněný. Ve prospěch obviněného může opatrovník tato práva vykonávat i proti vůli obviněného. Podle § 91 odst. 1 trestního řádu, věta první, je před prvním výsledkem třeba zjistit totožnost obviněného, dotázat se jej na jeho rodinné, majetkové a výdělkové poměry a předchozí tresty, objasnit mu podstatu sděleného obvinění a poučit jej o jeho právech a o trestních následcích křivého obvinění a pomluvy.“

„Podle § 91 odst. 1 trestního řádu, věta druhá, je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, může obviněný za přítomnosti obhájce sjednat se státním zástupcem dohodu o vině a trestu, kterou schvaluje soud. Je-li sjednána dohoda o vině a trestu, obviněný se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, s výjimkou případu, kdy takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, s níž souhlasil. Podle § 175a odst. 8 trestního řádu dohodu o vině a trestu nelze sjednat v řízení o zvlášť závažném zločinu a v řízení proti uprchlému.

Podle § 92 odst. 2 trestního řádu máte možnost se k obvinění podrobně vyjádřit, zejména souvisle vylíčit skutečnosti, které jsou předmětem obvinění, uvést okolnosti, které obvinění zeslabují, či vyvracejí, a nabídnout o nich důkazy.

Podle § 92 odst. 3 trestního řádu Vám mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo odstranění neúplností, nejasností a rozporů. Otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností; nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět.

Podle § 93 odst. 1 trestního řádu vám může být dovoleno, aby dříve než dáte odpověď, jste nahlédl do písemných poznámek, které musíte vyslyšejícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu máte za povinnost uvést adresu pro účely doručování písemností určených k vašim rukám.

Podle § 65 odst. 1 trestního řádu má obviněný, jeho obhájce a zmocněnec právo nahlížet do spisů, činit si z nich výpisky a poznámky a na svoje náklady si pořizovat kopie spisů a jejich částí. Totéž právo má zákonný zástupce nebo opatrovník obviněného, jestliže tento není plně svéprávný nebo je-li jeho svéprávnost omezena.

Podle § 65 odst. 2 trestního řádu vám může toto právo policejní orgán ze závažných důvodů odepřít, důvod odepření, pokud o to požádáte, přezkoumá státní zástupce. Práva dle § 65 odst. 1 trestního řádu nelze odepřít obviněnému a obhájci, jakmile byli upozorněni na možnost prostudovat spis a při sjednání dohody o vině a trestu.

Podle § 157a odst. 1 trestního řádu máte právo kdykoli v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu.

Podle § 165 odst. 1 trestního řádu se můžete se souhlasem policejního orgánu zúčastnit vyšetřovacích úkonů a klást otázky vyslyšchaným svědkům.

Podle § 95 odst. 2 trestního řádu máte právo, aby Vám po skončení výslechu byl protokol předložen k přečtení, nebo požádáte-li o to, musí Vám být přečten. Máte právo žádat, aby byl protokol doplněn nebo aby v něm byly provedeny opravy v souhlase s vaší výpovědí.

Podle § 95 odst. 3 trestního řádu protokol o výsledku, který byl prováděn bez přítomnosti zapisovatele, je nutno před podpisem předložit k přečtení nebo přečíst za přítomnosti nezúčastněné osoby. Máte-li proti obsahu protokolu námítky, je nutno je projednat v přítomnosti přítomné osoby a výsledek pojmout do protokolu.

Podle § 66 odst. 1 trestního řádu Vás dále poučuji o tom, že kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo kdo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle trestního řádu, může být v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000 Kč.

Podle § 345 odst. 1 trestního zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu, podle § 345 odst. 2 trestního zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu v úmyslu přivodit mu trestní stíhání.

Podle § 307 odst. 1 trestního řádu v řízení o přečinu může se souhlasem obviněného soud a přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže se obviněný k trestnému činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, vydal bezdůvodné obohacení činem získané nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu nebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Podle § 307 odst. 2 trestního řádu, je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného, soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání pouze tehdy, pokud obviněný splní podmínky uvedené v § 307 odst. 1 trestního řádu a zaváže se, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. Podle § 307 odst. 3 trestního řádu se zkušební doba stanoví na dobu 6 měsíců až 5 let.

Podle § 309 odst. 1 trestního řádu v řízení o přečinu může se souhlasem obviněného a poškozeného soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání, jestliže obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem, nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou přečinem, vydá bezdůvodné obohacení získané přečinem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání a složí na účet soudu, nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Podle § 2 odst. 14 trestního řádu máte právo užívat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o kterém uvedete, že jej ovládáte.

Podle § 28 odst. 1 trestního řádu, neuvedete-li jazyk, který ovládáte, nebo uvedete-li jazyk či dialekt, který není jazyk vaší národnosti nebo úřední jazyk státu, jehož jste občanem, a pro takový jazyk nebo dialekt není zapsána žádná osoba v seznamu tlumočnicků, ustanoví vám orgán činný v trestním řízení tlumočnicka pro jazyk vaší národnosti nebo úřední jazyk státu, jehož jste občanem. Využijete-li právo uvedené v § 2 odst. 14 trestního řádu, přibráný tlumočnick přetlumočí na vaši žádost i vaši poradu s obhájcem v průběhu procesních úkonů.

Podle § 28 odst. 2 trestního řádu za podmínek uvedených v odstavci 1 je třeba obviněnému písemně přeložit usnesení o zahájení trestního stíhání, usnesení o vazbě, usnesení o nařízení pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu, obžalobu, dohodu o vině a trestu a návrh na její schválení, návrh na potrestání, rozsudek, trestní příkaz, rozhodnutí o odvolání a o podmíněném zastavení trestního stíhání; to neplatí, jestliže obviněný po poučení prohlásí, že porízení překladu takového rozhodnutí nepožaduje.

Podle § 28 odst. 4 trestního řádu, za podmínek uvedených v odstavci 1, je třeba obviněnému písemně přeložit i písemnost neuvedenou v odstavci 2, je-li to zapotřebí pro zaručení spravedlivého procesu, zejména pro řádné uplatnění práva na obhajobu, a to v rozsahu určeném policejním orgánem činným v trestním řízení,

který je zcela nezbytný k seznámení obviněného se skutečnostmi, které jsou mu kladeny za vinu. Namísto písemného překladu podle věty první lze písemnost nebo její podstatný obsah přetlumočit. O nevyhovění odůvodněnému návrhu podle odstavce 4 rozhodne orgán činný v trestním řízení, který řízení vede, usnesením.

Podle § 28 odst. 6 trestního řádu, za podmínek uvedených v odstavci 1, je třeba osobě, která je zatčena či zadržena, bez zbytečného odkladu přeložit též poučení o jejích právech (§ 33 odst. 6 a § 76 odst. 5 trestního řádu).

Pokud se jedná o případě nutné obhajoby, tak se osoba poučí, že si jej musí do stanovené doby zvolit sám, nebo osoba k tomu zákonem zmocněná, nebude-li mu v této době zvolen příbuzným v pokolení přímém, sourozencem osvojitelem, osvo-jencem, manželem, partnerem, druhem nebo zúčastněnou osobou (§ 37, § 38 trestního řádu), bude vám obhájce ve smyslu § 39 trestního řádu ustanoven.

Podle § 37 odst. 2 trestního řádu si můžete zvolit místo obhájce, který vám byl ustanoven nebo oprávněnou osobou zvolen, obhájce jiného. Podle § 37 odst. 3 trestního řádu, pokud si zvolíte dva nebo více obhájců a neoznámíte-li orgánu čin-nému v trestním řízení, kterého z těchto obhájců jste zmocnil k přijímání písemností a k vyrozumívání o úkonech trestního řízení, určí jej předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce.

Podle § 36b trestního řádu, je-li dán důvod obhajoby dle § 36 odst. 3 trestního řádu, se můžete vzdát nutné obhajoby, nejde-li o trestný čin, za který lze uložit výjimečný trest. Obhájce se můžete vzdát i v případě nutné obhajoby dle § 36 odst. 4 písm. a) trestního řádu.⁶⁵

Výslech obviněného u hospodářské TČ patří k úkonům mimořádně nároč-ným na přípravu, na poznání všech důležitých okolností případu tím více, čím so-fistikovanější je provedení vyšetřovaného skutku. Výslech obviněného obecně ná-leží k úkonům, které kladou vysoké nároky na profesní připravenost vyslychajícího. Na něm záleží, jaké informace získá z paměťové stopy obviněného, na základě toho je možné následně získat významné důkazy pro trestní řízení. Z toho důvodu má být vyslychaným kladen důraz na přesnost i detail popisovaných událostí tak, aby byly zadokumentovány okolnosti předcházející spáchání činu, zjištěna místa, kde se pachatel připravoval, výpočetní technika, kterou používal. Je žádoucí zjistit, zda si pachatel vedl poznámky o jednáních, která vedl se spolupachateli nebo jinými

⁶⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

osobami, zda a jaké dohody učinil předem s jinými osobami ohledně motivů nezákonného jednání, dělby činností, jejich podílu na prospěchu plynoucím z trestné činnosti, způsobech zakrývání trestné činnosti a procesech, které měly následovat po dokonání skutku, případně informace o plánovaných a učiněných opatřeních k ukrytí výnosu z trestné činnosti. Náročnost úkonu často zvyšuje odborná připravenost vyslýchaného, předem připravená obhajoba postavená na slabinách právní úpravy dané ekonomické oblasti. Kvalifikovaná obhajoba vyžaduje zejména u složitějších případů účast znalce při výslechu. Pachatelé často spoléhají na obtížnost dokazování podezření, že tvrzený obchodní případ pouze vybočil ze zákonných mezí.⁶⁶

Výslech svědka ve vyšetřování lze provést pouze za zákonem stanovených podmínek. Takový výslech svědka nelze provést za účasti soudce, jak je to předepsáno v rámci postupu před zahájením trestního stíhání. Jde-li o osobu, o její schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si, reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti a zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že by mohl být na tuto osobu vyvíjen nátlak, nebo jestliže z jiného důvodu hrozí ovlivnění výpovědi, nebo schopnosti zapamatovat si nebo reprodukovat skutečnost.⁶⁷

U výslechu svědka musí policejní orgán provést opět důkladné poučení.

Poučení policejním orgánem svědka před výslechem⁶⁸:

„Podle § 97 trestního řádu jste povinen vypovídat jako svědek o tom, co je vám známo o trestném činu a jeho pachateli a nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení.

Podle § 2 odst. 14 trestního řádu máte právo používat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o němž prohlásíte, že jej ovládáte.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu jsou na žádost svědka a dalších osob vyjmenovaných zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohly seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu

⁶⁶ NĚMEC, M. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl, Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK s.r.o., 2019, s. 374–375. ISBN 978-80-906974-2-3.

⁶⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 529. ISBN 978-80-7400-496-4.

⁶⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 55 odst. 2 trestního řádu máte právo požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým budete v trestním spisu veden, jestliže zjištěné okolnosti nasvědčují tomu, že vám nebo osobě blízké v souvislosti s podáním svědectví hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení základních práv.

Podle § 101 odst. 1 trestního řádu vás upozorňuji na význam svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a poučuji o trestních následcích křivé výpovědi, křivého obvinění a pomluvy.

Podle § 345 odst. 1 trestního zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu, podle § 345 odst. 2 trestního zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu v úmyslu přivodit mu trestní stíhání, taktéž je podle § 346 odst. 2 trestního zákoníku trestné, pokud jako svědek před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle trestního řádu, uvedete úmyslně nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí anebo takovou okolnost zamlčíte.

Podle § 99 odst. 1 trestního řádu nesmíte být vyslýchán o okolnostech, týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež jste povinen zachovávat v tajnosti, ledaže byste byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn.

Podle § 99 odst. 2 trestního řádu nesmíte být vyslýchán též tehdy, jestliže byste svojí výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by vás této povinnosti příslušný orgán nebo ten, v jehož zájmu tuto povinnost máte, zprostil.

Podle § 124 trestního zákoníku se za státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti považuje mlčenlivost, která je uložena nebo uznána jiným právním předpisem. Za státem uznanou povinnost mlčenlivosti se podle trestního zákona nepovažuje taková povinnost, jejíž rozsah není vymezen jiným právním předpisem, ale vyplývá z právního úkonu učiněného na základě jiného právního předpisu.

Podle § 99 odst. 3 trestního řádu se zákaz výslechu podle odstavce 2 nevztahuje na svědeckou výpověď, týkající se trestného činu, stran něhož máte oznamovací povinnost podle trestního zákoníku (§ 368). Rovněž se nevztahuje na svědeckou výpověď o utajovaných informacích klasifikovaných ve zvláštním zákoně stupněm utajení „Důvěrné“ nebo „Vyhrazené“.

Podle § 100 odst. 1 trestního řádu máte právo odmítnout výpověď jako svědek, jste-li příbuzným obviněného v pokolení přímém, jeho sourozencem, osvojitelem, osvojencem, manželem nebo druhem. Je-li obviněných více a v uvedeném poměru jste jen k některému z nich, máte právo odepřít výpověď ohledně jiných obviněných jen tehdy, není-li možné oddělit výpověď, která se jich týká, od výpovědi týkající se obviněného, k němuž jste v tomto poměru.

Podle § 100 odst. 2 trestního řádu jste oprávněn odepřít výpověď, pokud byste svojí výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu, anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu byste právem pociťoval jako újmu vlastní.

Podle § 100 odst. 3 trestního řádu odepřít výpověď však nemůžete, máte-li stran trestného činu, jehož se svědecká výpověď týká, oznamovací povinnost podle § 368 trestního zákoníku.

Neoprávněné odepření výpovědi je podle § 66 trestního řádu možné postihnout pořádkovou pokutou až do výše 50 000Kč.

Podle § 211 odst. 3 trestního řádu odepřete-li podle § 100 trestního řádu vypovídat před soudem, bude vaše výpověď z přípravného řízení před soudem přečtena, pokud jste před výsledkem v přípravném řízení prohlásil, že svého práva odepřít výpověď podle § 100 trestního řádu nevyužíváte.

Podle § 103 trestního řádu ve spojení s ustanovením § 93 odst. 1 trestního řádu a § 95 odst. 2 trestního řádu vám může být dovoleno, aby dříve než dáte odpověď, jste nahlédl do písemných poznámek, které musíte vyslychajícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí. Po skončení výsledku vám bude protokol předložen k přečtení, nebo požádáte-li o to, bude vám přečten. Máte právo žádat jeho doplnění, opravy a změny v souhlasu s vaší výpovědí. Podle § 95 odst. 3 trestního řádu protokol o výsledku, který byl prováděn bez příbrání zapisovatele, je nutno před podpisem předložit k přečtení nebo přečíst za přítomnosti nezúčastněné osoby. Má-li vyslychaný proti obsahu protokolu námítky, je nutno je projednat v přítomnosti příbrané osoby a výsledek pojmout do protokolu.

Podle § 103a trestního řádu svědek, hrozí-li mu nebezpečí v souvislosti s pobytím obviněného nebo odsouzeného na svobodě, může požádat o informace o propuštění nebo uprchnutí obviněného nebo odsouzeného, změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní, změně zabezpečovací detence nebo vydání obviněného nebo odsouzeného do cizího státu nebo jeho předání do jiného členského

státu Evropské unie. Svědek může žádost podat v přípravném řízení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v řízení před soudem, který rozhoduje nebo rozhodoval v prvním stupni.

Jako svědek máte podle § 104 odst. 1 trestního řádu nárok na náhradu nutných výdajů a ušlé odměny za práci. Nárok zanikne, jestliže ho neuplatníte do tří dnů po svém výsledku.

V případě seznámení se s utajovanými informacemi chráněnými zvláštním zákonem je Vaší povinností zachovávat o nich mlčenlivost a neumožnit k nim přístup neoprávněné osobě, dodržovat ostatní povinnosti stanovené zvláštním zákonem (zák. č. 412/2005 Sb. a související předpisy). Nesplnění této povinnosti může zakládat trestní odpovědnost podle § 317 a § 318 trestního zákoníku.“

Výslech svědka je nezastupitelným zdrojem informací o případech daňové kriminality a okolnostech důležitých pro objasnění případu. Zároveň je nutné si uvědomit, že svědek – poškozený může mít řadu důvodů k uvádění neúplných nebo zcela nepravdivých informací, ať už s cílem získat finanční výhodu, zatajit vlastní protiprávní jednání. Z těchto důvodů je důležité zaměřit výslech vedle popisu oznamovaného jednání také k zachycení účasti svědka na oznamovaných dějích, zjištění důvodu jeho zájmu. Výslech svědka by měl být přesný a informačně hodnotný, aby bylo možné informace použít v řízení před soudem. V případech týkajících se finanční kriminality a páchaných ve větších společnostech nesmí být opomenuto zjištění personálních vazeb mezi jednotlivými zúčastněnými zaměstnanci. Pokud jsou v pozici svědka pracovníci kontrolních institucí či úřadů zřízených cíleně k uskutečňování kontroly dané oblasti, je jejich výslech méně náročný.⁶⁹

Při výslechu si zkušený vyšetřující policista všímá i neverbálních projevů, které mohou signalizovat lež. Poté obvykle dochází k opětovnému poučení o uvádění vědomě nepravdivých informací a následků, které za ně hrozí.

Ustanovení § 65 trestního řádu obsahuje nejen právo obviněného, poškozeného, zúčastněné osoby, jejich obhájců a zmocněnců nahlížet do spisů, ale i právo činit si z nich výpisky a poznámky. V přípravném řízení může toto právo státní zástupce nebo policejní orgán ze závažných důvodů odmítnout. Závažnost důvodů,

⁶⁹ NĚMEC, M. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl, Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK s.r.o., 2019, s. 373. ISBN 978-80-906974-2-3.

ze kterých bylo toto právo odepřeno policejním orgánem, musí urychleně přezkoumat státní zástupce. Toto právo nelze odepřít obviněnému a obhájci, pokud byli upozorněni na možnost prostudovat spis, a při sjednávání dohody o vině a trestu.⁷⁰

U daňových trestných činů se stává, že není žádoucí, aby obviněný nahlížel do spisu, a to z důvodu zmaření dalších úkonů nebo předvídatelnosti dalšího postupu policie. Ale k odepření dochází pouze ojediněle.

Vyšetřování je policejní orgán nebo státní zástupce povinen skončit nejpozději:

- a) do dvou měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o věc patřící samosoudci;
- b) do tří měsíců od zahájení trestního stíhání patřící do příslušnosti okresního soudu;
- c) do šesti měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o TČ, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud.

Pokud není vyšetřování skončeno v těchto lhůtách, policejní orgán státnímu zástupci písemně zdůvodní, proč nebylo možné v zákonem stanovené lhůtě vyšetřování skončit, jaké úkony je ještě třeba provést a jakou dobu bude vyšetřování pokračovat. Státní zástupce může vše akceptovat, nebo pokynem změnit výčet úkonů a stanovit odlišně dobu uvedenou policejním orgánem. Pokud policejní orgán nebo státní zástupce uzná vyšetřování za skončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby, umožní obviněnému, jeho obhájci a poškozenému, který podal návrh podle § 43 odst. 3 Tr.Ř., v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Nejedná se o povinnost, ale o jejich příležitost. Na tuto možnost upozorní obviněného jeho obhájce a poškozeného nejméně tři dny předem. Návrhy mohou spočívat v označení důkazního prostředku a skutečnosti, která má být zjištěná. Za návrh nelze považovat vyjádření obviněného, že skutek není trestným činem a že navrhuje zastavení trestního stíhání. Obhájce může učinit návrhy na doplnění vyšetřování, aniž by musel obviněný výslovně s nimi vyslovit souhlas. Pokud by však obviněný vyjádřil nesouhlas s návrhy svého obhájce, nelze k takovým návrhům přihlížet. Nepovažuje-li policejní orgán nebo státní zástupce navrhované doplnění za nutné, odmítne je opatřením a učiní o úkonu záznam ve spise. O odmítnutí vyrozumí obviněného a obhájce. Po skončení vyšetřování před-

⁷⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 65.

loží policejní orgán státnímu zástupci spis s návrhem na podání obžaloby se seznamem navrhovaných důkazů a zdůvodněním, proč nevyhověl návrhům na provedení dalších důkazů.⁷¹

U vyšetřování už většinou nedochází k opakovaným prodlužováním lhůt, jako je tomu před zahájením trestního stíhání. Vyšetřující policista má už většinou dostatek informací, aby byl proti obviněnému sepsán návrh na podání obžaloby. V této fázi dochází spíše k vyřizování stížností obhahoby. Policejní orgán většinou už nezíská žádné jiné relevantní informace.

4.4 Rozhodnutí státního zástupce po skončení vyšetřování

Po skončení vyšetřování je pouze státní zástupce oprávněn provést toto rozhodnutí:

1. meritorní rozhodnutí, jimiž jsou:

- postoupení věci dle § 171 tr. řádu jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, avšak jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přešupek nebo kárné provinění;
- zastavení trestního stíhání dle § 172 tr. řádu, je-li nepochybné, že se skutek, pro který se stíhání vede, nestal, není-li tento skutek trestným činem a není důvod k postoupení, není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný, je-li trestní stíhání nepřijatelné dle § 11 trestního řádu, nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný nebo zanikla-li trestnost činu;
- státní zástupce může zastavit trestní stíhání dle § 172 odst. 2 tr. řádu, je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který byl pro jiný čin obviněnému již uložen, nebo který ho podle očekávání postihne;
- podmíněné zastavení trestního stíhání;
- schválení narovnání;
- odstoupení od trestního stíhání mladistvého.

2. rozhodnutí zatímní povahy

⁷¹ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 334. ISBN 978-80-7380-677-4.

Přerušáním trestního stíhání podle § 173 tr. řádu není věc definitivně skončena a odpadnou-li důvody, pro které byla věc přerušena, lze v věci pokračovat.

Státní zástupce trestní stíhání přeruší:

- nelze-li pro nepřítomnost obviněného věc náležitě objasnit;
- nelze-li obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud;
- není-li obviněný pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání činu, schopen chápat smysl trestního stíhání;
- je-li obviněný dočasně vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení podle § 10 tr. řádu, nebo je-li jeho trestní stíhání pro nedostatek souhlasu oprávněného orgánu dočasně nepřípustné;
- jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno;
- byl-li obviněný vyhoštěn nebo vydán do ciziny.⁷²

3. obžaloba.

Nejdůležitějším rozhodnutím přijímaným v přípravném řízení je obžaloba uvedená v § 176 trestního řádu, ke které je oprávněn pouze státní zástupce, vystupující ve své funkci veřejného žalobce. Ze zásady legality vyplývá, že státní zástupce je povinen obžalobu podat, pokud jsou splněny zákonné podmínky. Jinak než podáním návrhu na potrestání, obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, podaných státním zástupcem, nemůže být řízení před soudem ve věci samé vůbec zahájeno a nemůže dojít k vynesení rozsudku. Obžalobu lze podat jen pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání. Pokud by státní zástupce po prostudování spisu dospěl k tomu, že došlo k dalšímu spáchání trestného skutku obviněným, musí věc vrátit policejnímu orgánu k novému sdělení obvinění a k doplnění vyšetřování. Obžaloba se podává u místně a věcně příslušného soudu. Nejdůležitější je požadavek, aby v žalobním návrhu byl v tzv. skutkové větě přesně popsán žalovaný skutek tak, aby nemohl být zaměněn s jiným. Jen o tomto skutku může soud rozhodovat. V žalobním návrhu musí být obsažena právní kvalifikace skutku. Další obsahovou náležitostí je odůvodnění po stránce skutkové a právní a návrh na provedení důkazů v hlavním líčení.

⁷² NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 335–337. ISBN 978-80-7380-677-4.

Státní zástupce může až do doby, než se soud prvního stupně odebere k zá-
věrečné poradě, vzít svoji obžalobu zpět. Zpětvzetím obžaloby se věc vrátí do pří-
pravného řízení.⁷³

V některých případech může soud vrátit věc státnímu zástupci k došetření.
Poté je státní zástupce rozhodnutím soudu vázán. Lze zmínit judikát **3 TZ 83/2001, Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, číslo sešitu svazek 9/2001, číslo judikátu T 234. Vrátí-li soud věc státnímu zástupci k došetření, podle § 191 odst. 1 tr. ř., uveďte, ve kterých směrech je třeba přípravné řízení doplnit a které skutečnosti je třeba objasnit, popř. které úkony je třeba provést. Státní zástupce je těmito pokyny vázán a nemůže je obejít podáním nové obžaloby, v níž neuplatní skutečnosti, ohledně nichž měl provést došetření. Opětovné vrácení věci státnímu zástupci při předběžném projednání obžaloby však není na místě, jestliže tak soud učinil se značným časovým odstupem, navíc rozšířil své požadavky na doplnění dokazování, jdoucí nad rámec původního rozhodnutí o vrácení věci.**⁷⁴

⁷³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 541–542. ISBN 978-80-7400-496-4.

⁷⁴ FRYŠTÁK, M. a P. POLIŠENSKÁ. *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům od roku 1989*. Praha: Leges, 2014, s. 59. ISBN 978-80-87576-85-4.

5 Analýza konkrétních případů z praxe

5.1 Příklad první – neoprávněný odpočet DPH⁷⁵

Případy z oblasti hospodářské kriminality bývají z pohledu laického pozorovatele mnohdy nezáživné až nudné. Jejich vyšetřování je pro mnohé nezajímavé, tedy alespoň zpravidla. Tuto trestnou činnost charakterizují většinou inteligentní pachatelé, kteří pracují podle předem stanovených scénářů, dovedou rafinovaně zakrývat stopy své trestné činnosti, mají dostatek finančních prostředků na odměny dobrým advokátům a vyšetřovatel se pak potýká s nedostatkem informací, nebo je naopak nedůležitými informacemi přímo zahlcen. Případu, který byl vyšetřován kriminalisty odboru hospodářské kriminality a který přes nelehké začátky v prověřování byl ukončen návrhem na podání obžaloby jedenácti obviněných, je věnovaná následující část.

Vyšetřovatel případu Služby kriminální policie, Krajského ředitelství Praha, 7. oddělení měl zprvu málo informací, poté hodně a během realizace si nemohl stěžovat na nedostatek pracovní vytiženosti. Během prověřování a vyšetřování byly realizovány i úkony, které běžné nejsou. Zlato je od nepaměti symbolem majetku, moci a bohatství, je předmětem investic, má vynikající technické vlastnosti, pro které je cennou surovinou nejen pro šperkaře, ale i pro ostatní průmyslová odvětví.

V roce 2011 byl zaslán na Službu kriminální policie a vyšetřování, odbor hospodářské kriminality, oddělení daňové problematiky v Praze podnět Finančního úřadu pro Prahu 3. Z oznámení vyplývalo, že příslušný finanční úřad spatřuje možnou trestnou činnost v neoprávněném čerpání nadměrných odpočtů, vyplývajících z nákupu zlata. Vyšetřovatel z předešlých zkušeností věděl, že předem připravený řetězec právnických a fyzických osob s mezinárodní účastí (Slovensko, Rakousko, Polsko) bude velmi obtížné rozkrýt. Zpočátku netušil, že bude obviněno 11 osob z daňového úniku 130 000 000 Kč. Finanční úřad vyvracel daňovému subjektu, zde konkrétně společnosti VC s.r.o., obchodující se zlatem, vývoz zlata s ryzostí 330,

⁷⁵ KARANSKÝ, J. Příklad Jak se splnily věštby kartářky. *Kriminalistický sborník*. 2017, č. 4. s. 38–43.

⁷⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 541–542. ISBN 978-80-7400-496-4.

⁷⁵ FRYŠTÁK, M. a P. POLIŠENSKÁ. *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům od roku 1989*. Praha: Leges, 2014, s. 59. ISBN 978-80-87576-85-4.

⁷⁵ KARANSKÝ, J. Příklad Jak se splnily věštby kartářky. *Kriminalistický sborník*. 2017, č. 4. s. 38–43.

kteřé je v režimu DPH s 20% sazbou daně, a zpětný dovoz ryzího zlata (s vysokým stupněm ryzosti) od daně z přidané hodnoty (DPH) osvobozeného. Daňový subjekt se bránil velmi dobře propracovanou strategií, spočívající v provázané síti společností, od nichž nakupoval toto zlato o ryzosti 330. Následně pak předkládali finančnímu úřadu daňové doklady na jimi tvrzené uskutečněné obchody. Finanční úřad takové jednání označuje jako tzv. zastírání skutečného stavu formálně právními úkony. Pro neodbornou veřejnost vše navenek vypadalo tak, že společnost a hlavní jednatel Peter M. je zdatný obchodník, který z České republiky vyváží zlatý odpad v podobě průmyslových slitin o nízké ryzosti zlomkového zlata a dalších slitin z elektrotechnického průmyslu, zpět dováží zboží z ryzího zlata v podobě cihliček. Jednu cihličku si jednatel opatřil a použil pro přesvědčování pracovníků finanční správy o ryzích úmyslech jeho obchodních aktivit. Na tuto hru úředníci finančního úřadu přistoupili a v zoufalé naději prokázat fiktivnost těchto obchodů nechali provést puncovním úřadem zkoušku ryzosti. Zde je více než zřejmé, že výsledky zkoušek dopadly ve prospěch tvrzení podnikatele. Jeho nárokům na vyplacení nadměrného odpočtu DPH bránila jen jedna věc, a to skutečnost, že dodavatelé, byť registrovaní jako plátcí DPH, nebyli nikde k nalezení.

Zahájení prověřování

Po prostudování spisu bylo vyšetřovateli jasné, že se jedná o vysoce sofistikovanou trestnou činnost s mezinárodním prvkem, který prověřování věci ztěžuje a nahrává pachatelům. Mechanismus byl zřejmý. Podnikatel údajně vyváží zlato o nízké ryzosti a do České republiky dováží zpět zlato o vysoké ryzosti. Vzhledem k tomu, že šlo o zahraniční obchody, získává od státu zpět nadměrný odpočet na DPH. Po odborných konzultacích s pracovníky finančního úřadu vyšetřovatel dospěl k řadě variant, jakou cestou se nevydat a jak prověřování nevést, neboť pokud by bylo postupováno klasickými postupy (obesílání jednatelů, výzvy k vydání věci, podání vysvětlení – vše spojené s typickými průtahy ze strany podezřelých), tak by se věc neúměrně protahovala a mohlo by být konstatováno, že ve věci je mnoho nejasností, a tak zcela v duchu zásady „In dubio pro reo“, by byla věc odložena podle ust. § 159a odst. 1 trestního řádu. Nezbyvalo tedy nic jiného, než se vydat cestou operativně pátracích prostředků, a to jednak proto, aby byly získány potřebné informace, než padnou obvinění, a současně aby budoucí obvinění neměli možnost dopředu se na trestní řízení připravit a reagovat na aktuální poznatky vyšetřovatele o jejich aktivitách. Jednatelé společností (jednotlivé články řetězu)

a údajní překupníci zlata byli organizátory trestné činnosti důkladně připraveni a proškoleni, aby správně interpretovali připravené verze. Vybaveni byli i listinnými důkazy, t.j. smlouvami, fakturami, veškeré dokumenty byly opatřené patřičnými náležitostmi – razítka a podpisy tak, aby data uskutečněných obchodů odpovídala možným obchodům. Výhodou bylo, že vyšetřující policisté měli od všech zúčastněných finančních úřadů k dispozici podání vysvětlení jednotlivých statutárních orgánů společnosti z prověřovaného řetězce. Jednotlivá podání vysvětlení si co do obsahu a formy byla podobná a bylo více než zřejmé, že každý „bílý kůň“ jednotlivě prošel důkladnou instruktáží, jak má před orgány činnými v trestním řízení vypovídat. Tento stav byl posléze i vyšetřovatelem zadokumentován, neboť hlavní podezřelý vozil k podání vysvětlení jednotlivé členy skupiny svým luxusním vozem zn. Land Rover a parkoval přímo před okny vyšetřovatele. I přes tyto okolnosti skoro všichni při podávání vysvětlení tvrdili, že osobu hlavního podezřelého neznají, a pouze někteří v těchto vysvětleních připustili, že jej znají z doslechu.

Opakovaná předvolání k podání vysvětlení by zcela zjevně nepřinesla žádné nové informace a s uvážením faktu, že i vyslychaná osoba může z otázek kriminalisty vycítit jeho míru znalosti, či neznalosti věci, bylo před předvoláním jednotlivých osob přistoupeno k aplikaci ustanovení § 88 trestního řádu, tedy odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Odposlouchávána a monitorována byla telefonní čísla hlavního podezřelého Petra M. a jeho účetní Moniky H., jejichž role ve věci nebyla dosud zcela zřejmá.

Použitá strategie

Strategie vyšetřujících policistů byla následující – odposlechy získat co nejvíce informací o řetězci společností realizujících fiktivní i skutečné obchody se zlatem a ve vhodném čase následně realizovat domovní prohlídky či prohlídky nebytových prostor, zadržet podezřelé a uvalit na ně vazbu. Již v prvních dnech odposlechu bylo jasné, že pachatelé si jsou vědomi nebezpečí úniku informací z tohoto kanálu. Proto musel vyšetřovatel na tuto situaci pružně reagovat, aby neskončil u nic neříkajících telefonátů. Dosavadní operativní činnost přinesla velmi rychle cenné informace. Ze šifrované komunikace, především z pohybu buněk byl identifikován nebytový prostor, jenž byl pachateli trestné činnosti užíván jako kancelář a místo k tzv. obchodním jednáním, při kterých se domlouvali na dalších krocích, a to jak na plánování nové trestné činnosti, tak i zastírání již spáchaných skutků.

Z uvedeného důvodu přistoupil vyšetřovatel k aplikaci tzv. prostorových odposlechů, a když už měl shromážděné materiály, jež měly být postoupeny státnímu zástupci a soudci k rozhodnutí, došel k závěru, že by bylo vhodné realizovat prostorový videozáznam. Sledováním podezřelých u vytipovaného objektu v Praze na Národní třídě se podařilo stanovit konkrétní kancelář, ve které docházelo k organizování trestné činnosti. Za účelem nenápadného monitoringu provozu kanceláře v budově byla policisty za využití fondu zvláštních finančních prostředků, tedy prostředků určených mimo jiné k vyplácní informátorů, pronajata sousední kancelář, následně mohl být požádán Útvar zvláštních činností SKPV o spolupráci. Technická sledovací zařízení byla do objektu instalována v pozdních nočních hodinách, ale i přes to byli operující specialisté vyrušeni náhodnými osobami. Neztratili však duchapřítomnost, a aby celá akce zůstala v utajení, předstírali vášnivě zamilovanou dvojici. I přes tyto problémy se volba vyšetřovatele realizovat tyto úkony ukázala z hlediska kriminalistické taktiky přínosnou. Vyšetřující policista zjistil, že údajní velkoobchodníci se zlatem nejsou žádní nadprůměrně inteligentní lidé, současně vytypoval nejslabší články řetězu, na které v blízké budoucnosti zaměřil svoji pozornost.

Sledování a odposlechy paní K.

Jednou ze sledovaných osob byla i paní K. V jejím případě bylo již z prvotních odposlechů zřejmé, že patří do skupiny, nicméně dosud nebyla zřejmá specifikta její činnosti, především její postavení ve skupině. Vyšetřovateli se ve světle proběhlých hovorů nejevila jako pouhý „bílý kůň“ z nejnižší hirearchie pachatelů, a proto i v jejím případě aplikoval postup podle ust. § 88 odst. 1 trestního řádu, tj. odposlechy jejího mobilního telefonu. I tato žena byla v hovorech s ostatními členy velice opatrná, dodržovala konspirační pokyny, mluvila v heslech. Náhodný posluchač by z obsahu jejích telefonátů ostatním společníkům mohl usuzovat na její slaboduchost, nebo přinejmenším psychickou poruchu, spočívající v mluvení nesmyslů. Tato žena byla zklamaná životem, a kde zklamali dosavadní partneři a přátelé, kteří jí nedopřáli to, po čem toužila nejvíce, tj. trochu lidského naslouchání a pochopení, tam jí žádané poskytla profesionální astroložka. Této osobě doslova otevřela své srdce a v dlouhých telefonických hovorech, které nebyly na rozdíl od hovorů společníků „kódované“, se zpovídala. Vyšetřovatel se tak postupně dozvěděl, z čeho má paní K. strach, co si myslí o ostatních členech skupiny, co ze vši té

činnosti má a další informace. Poskytovala tak vyšetřovateli velmi cenné informace. Astroložka měla v očích paní K. vysokou prestiž, protože její zpočátku neurčité věštby se začaly s nenápadnou asistencí policistů naplňovat. Vyzpovídala-li se paní K. astroložce, že má strach z úředníků finančního úřadu, kontaktoval vyšetřovatel pracovnice úřadu, které rády odeslaly jmenované výzvu k doplnění informací v daňovém řízení. Jednání na finančním úřadě bylo podle instrukcí vyšetřovatele vyloženě strohé, nenápadně padla ze strany pracovníků i zmínka o polici a paní K. začala být dnem i nocí nervóznější. V jakoukoli myslitelnou denní i noční dobu se obracela s důvěrou na astroložku, jež si byla vědoma bonit své klientky, a tak jí celkem logicky předpověděla v nejbližších čtrnácti dnech možné, dosud neočekávané problémy. Vyšetřovatel opět napomohl vyplnit předpověď a tak zlepšit renomé astroložky do budoucna. V určený den, jenž byl astroložkou označen jako kritický, byla paní K. doručena výzva k vydání věci podle ust. § 78 tr. řádu, tj. části účetnictví její společnosti (vydaných faktur), o kterém vyšetřovatel z odposlechů věděl, že do dokonalosti či přinejmenším řádného vedení má daleko. Část žádaných faktur ještě nebyla členy skupiny vyhotovena a distribuována ostatním. Po doručení výzvy následovaly telefonáty astroložce, která snad sama začala věřit ve své schopnosti a dál své klientce celkem pochopitelně předpovídala velké problémy. Dlouhý hovor zakončila sdělením, typickým pro takový typ lidí, a to že do 14 dnů se život paní K. razantně změní. Tuto možnost užaslá paní K. připustila, sdělila jí dosud v hovorech opatrně naznačované tajemství, a sice že se chce vyhnout nástupu výkonu trestu za svou předešlou trestnou činnost útekem do Polska, tedy že k určitému datu opustí Českou republiku.

Domovní prohlídky

Jako v minulých případech se vyšetřovatel rozhodl podpořit renomé astroložky a na den, předcházející plánovaný termín odjezdu paní K. k dlouhodobému pobytu v Polsku, byl na její tajnou rozlučku připraven soudcem Obvodního soudu pro Prahu 2 příkaz k provedení domovních prohlídek. A aby předpověď astroložky byla úplná, vyšetřovatel se cestou k domovu paní K. zastavil u soudce pro již vyhotovený příkaz k okamžitému dodání do výkonu trestu. Paní K., jak vyplynulo ze šetření a operativních úkonů, byla milenkou obviněného Petra T. Později se provdala za dalšího z obviněných Romana T. Pomáhala jim v jejich činnosti, fungovala jako spojka mezi zúčastněnými společnostmi. V závěru již pociťovala strach, jak bylo patrné i z odposlechů a jejího konání, neboť si byla vědoma rozsahu

páchané trestné činnosti a rolí jednotlivých osob v ní. Věděla, že v případě jakýchkoliv problémů by byla vzhledem ke svým znalostem v reálném ohrožení života. V rámci prověřování věci byly realizovány domovní prohlídky podle ust. § 82 tr. řádu a prohlídky jiných prostor a pozemků. Za účelem analýzy prohlídkami zajištěných počítačů a mobilních telefonů byli přibráni znalci podle ustanovení § 105 tr. řádu. K prohlídkám lze uvést, že byly realizovány paralelně na více místech najednou. Podílelo se na nich 50 policistů, připraveni byli i zámečníci pro případ nutnosti násilného vniknutí do objektů.

Trestní stíhání podezřelých

V říjnu 2013 již následovalo obvinění celkem 11 osob podle ust. 160 odst. 1 tr. řádu., a to ze spáchání zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. Uvedené osoby byly obviněny na základě toho, že společným jednáním v letech 2007–2011 vytvořily v jednotlivých případech řetězce subjektů, které si vzájemně fakturovaly neexistující plnění v úmyslu vylákat vyplacení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty, případně v úmyslu zkrátit daň z přidané hodnoty a tak se obohatit. Simulovaly obchodní transakce se zlatem o ryzosti 320/1000, 330/1000, 585/1000, 750/1000 v řetězci společností.

Obviněné osoby v období od roku 2007–2011 zkrátily daňovou povinnost společností k dani z přidané hodnoty a celkem způsobily škodu České republice prostřednictvím příslušných finančních úřadů škodu ve výši 131 821 173 Kč.

V den, kdy bylo hlavnímu organizátorovi daňových úniků Pavolu M. sděleno obvinění a zahájeno proti němu trestní stíhání, byl vzat podle § 67 písm. a), b), c) tr. řádu do vazby. Zároveň mu byl zajištěn na základě výzvy k vydání věci podle § 78 tr. řádu i jeho osobní automobil z. Land Rover a podle § 79 tr. řádu byla zajištěna jeho luxusní nemovitost. Ve věci byly dále zajištěny finanční prostředky ve výši 1.500 000 Kč a 2 kg ryzího zlata v hodnotě 2.000 000 Kč a nakonec i luxusní nemovitost jednoho z obviněných v hodnotě 20.000 000 Kč.

Spis byl vyšetřovateli přidělen 1. 11. 2011, úkony trestního řízení byly zahájeny podle ust. 158 odst. 3 tr. řádu k 12. 1. 2011, trestní stíhání pachatelů bylo zahájeno 1. 10. 2013 a návrh na podání obžaloby byl pak státnímu zástupci Městského státního zastupitelství v Praze podle ust. § 166 odst. 3 tr. řádu podán 24. 2. 2014. Ten byl státním zástupcem bez výhrad akceptován. V únoru 2017 byly

vyneseny Městským soudem v Praze podmíněné a nepodmíněné tresty, kdy nejpřísnější byly tresty v trvání 9 let nepodmíněné.⁷⁶

5.2 Příklad druhý – neoprávněný odpočet DPH⁷⁷

Dne 1. 5. 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie. Tímto datem nastal volný pohyb pro zboží dodávané nebo dovážené z jiného členského státu Evropské unie. Již nebylo třeba zajišťovat celní deklarace zboží, zmizely nekonečné kolony kamionů ze státní hranice. Bylo však jen otázkou času, kdy bude těchto výhod zneužito. V lednu 2005 byl brněnskému Útvaru SKPV cestou Policejního prezidia ČR postoupen k rozpracování poznatek jedné obchodní společnosti. Ze stručného obsahu poznatku vyplývalo, že skupina slovensky mluvících občanů odebírá v obchodním domě v Brně zboží, zejména alkohol a dobíjecí kupony mobilních operátorů. Tito odběratelé si zboží po nákupu ponechávají a obratem prodávají tuzemským odběratelům, ačkoli navenek deklarují vývoz tohoto zboží mimo území ČR následně u prodejce uplatňují nárok na vrácení DPH. Po doplnění a vyhodnocení vstupních informací bylo možné konstatovat, že blíže neustanovené osoby po předchozí vzájemné domluvě odebíraly od června 2004 v obchodním domě v Brně zboží, a to dobíjecí kupony mobilních operátorů, kávu a alkoholické nápoje. Ačkoli toto zboží bylo určeno k vývozu do Slovenské republiky, odběratelé si nakoupené zboží ponechávali a obratem ho prodávali tuzemským společnostem. Po vyplnění a předložení nepravdivých potvrzení o vývozu zboží do zemí Evropské unie uplatňovali na recepci obchodního domu podle § 64 zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, nárok na vrácení částky odpovídající této dani, v ceně zakoupeného zboží již započítané a ponechali si ji pro vlastní potřebu. Uvedený postup upravuje znění § 64 zák. č. 235/2004 Sb.; umožňuje vrácení DPH v hotovosti poté, co kupující do 15 dnů od odběru zboží prokáže písemným prohlášením nebo jinými důkazními prostředky, že zboží bylo přepraveno do jiného členského státu Evropské unie. Toto potvrzení lze nahradit mimo jiné čestným prohlášením o uskutečnění exportu. V praxi to probíhá tak, že po uhrazení ceny zboží vystaví prodejce fakturu s DPH a originál předá kupujícímu. Po uskutečnění exportu se kupující dostaví s

⁷⁶ KARANSKÝ, J. Příklad Jak se splnily věštby kartářky. *Kriminalistický sborník*. 2017, č. 4. s. 38–43.

⁷⁷ ŠAMALÍK, J., J. BRONISLAV a P. SYNEK. Příklad Fiktivní export zboží do zemí EU. *Kriminalistický sborník*. 2009, č. 1, s. 10–11.

potvrzením o exportu, vrátí prodejci fakturu s DPH, předá mu potvrzení o uskutečněném exportu a převezme od něj novou fakturu, ale bez DPH. Poté následuje vyplacení částky odpovídající výši DPH. Aby se zákazník mohl stát odběratelem obchodního domu, musí se registrovat. Vlastní registrace odběratele spočívá v tom, že zákazník požádá na recepci obchodního domu o její založení. Je vyzván k předložení požadovaných dokumentů, což je obvykle opis živnostenského listu a průkaz totožnosti, a poté vyplní registrační formulář. Na základě těchto dokladů je zákazník zaregistrován do evidenčního systému a nato je zpracována a zákazníkovi vydána zákaznická karta. Tou se zákazník prokazuje při vstupu do prodejny a také při placení u pokladny. Zákazník je povinen hlásit jakoukoli změnu údajů, které uvedl při registraci. Kartu je možno vystavit na majitele registrace a na druhou osobu, kterou uvede zákazník. Jméno druhé osoby bývá uvedeno ve formuláři při registraci. V praxi je však možné, že zákazník může vstoupit na registraci jedné společnosti a následně u pokladny předložit další kartu, registrovanou na jinou společnost. Jako odběratelé zmíněného obchodního domu se v roce 2004 zaregistrovaly tři slovenské společnosti, které měly sídlo na území Slovenska v Nových Zámčích. První odběry byly provedeny v červenci 2004. Počátkem roku 2005 se pak jako odběratelé zaregistrovaly další dvě slovenské společnosti, jejichž sídlo bylo opět v Nových Zámčích. Ačkoli se jednalo o několik společností, ve skutečnosti za všechny vystupovala osoba vydávající se za Štefana M., bytem Nové Zámky, Slovenská republika, jenž byl jednatelem jedné ze slovenských společností. Údajný Štefan M. za účasti dalších osob organizoval odběry zboží z obchodního domu v Brně vždy v hodnotě do 15 000 € a zpravidla do dvou dnů se dostavoval buď sám, nebo v doprovodu dalších osob na recepci obchodního domu, kde jim byla po předložení nezbytných dokladů vyplácena v zastoupení finančního úřadu finanční částka odpovídající uhrazenému DPH. Tyto osoby pak za získané finanční prostředky obratem nakupovaly v obchodním domě další zboží. Vzhledem ke značnému objemu odbíraných telefonních kuponů českých operátorů slovenskými odběrateli pojal vedení obchodního domu podezření, že k exportu zboží vůbec nedochází. Uvedené podezření potvrzoval postřeh zaměstnanců obchodního domu, kteří registrovali v provozovně a také na parkovišti před provozovnou kontakt Štefana M. s blíže nezjištěnými osobami vietnamské národnosti. Při tomto kontaktu mělo mezi nimi údajně dojít k předání předplacených telefonních karet. Proto vedení obchodního domu zaslalo poznatek o možném spáchání trestného činu. Za účelem prověření těchto informací byly 5. 2. 2005 podle ust. § 158 odst. 3 tr. řádu zahájeny úkony

trestního řízení, a to ve věci podezření z trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, kterého se mohli dopustit neznámí pachatelé, pravděpodobně občané Slovenské republiky. Policisté prováděli souběžně se zajišťováním písemných materiálů také prověřování s cílem ustanovit osoby, které se osobně podílely na organizování a vlastní realizaci obchodních transakcí v obchodním domě. Bylo zjištěno, že na registrace uvedených společností bylo v roce 2004 odebráno zboží v celkové hodnotě 76 593 450 Kč, z toho alkohol v hodnotě 36 347 474 Kč a předplacené telefonní karty v hodnotě 40 245 976 Kč. K 9. 2. 2005, tj. krátce po zahájení úkonů trestního řízení, shora uvedené společnosti odebraly zboží v celkové hodnotě 9 429 958 Kč. Od tohoto data byly realizovány další odběry, které byly vyčísleny dodatečně. Jednalo se o odběry v hodnotě celkem cca 6–7 mil. Kč. Současně byly podle ust. § 78 odst. 1 tr. řádu vyžádány záznamy bezpečnostních kamer obchodního domu v Brně. V souladu s ust. § 158d odst. 1, 2, 4 tr. řádu pak byl vyžádán souhlas se sledováním osob a věcí. Policisté provedli v několika případech sledování dodávky alkoholických nápojů od obchodního domu v Brně, např. do velkoskladů distributorů nápojů v Brně, do areálu vietnamské tržnice v Karlových Varech či pohraničních tržnic v okolí Rumburku. Pracovníci Odboru operativní dokumentace Správy Jihomoravského kraje Policie ČR Brno pak zadokumentovali odběr předplacených telefonních karet a jejich předání mezi Štefanem M. a blíže nezjištěnou osobou v Brně, dále odběr 30 palet kávy „Jihlavanka“, které byly dodány do velkoskladu v Tišnově. Současně byl cestou Krajského státního zastupitelství v Brně dán podle ust. § 88 odst. 1 tr. řádu podnět k vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu účastnické stanice, které používal údajný Štefan M. při komunikaci s pracovníky obchodního domu. Z vyhodnocení záznamů vyplynulo, že jako Štefan M. ve skutečnosti vystupuje Vladimír G. ze Znojma a udržuje kontakt především s osobou jménem René V. ze Znojemska, se kterou konzultuje veškeré kroky ohledně odběrů zboží. Podezřelý Vladimír G. dále udržoval častý telefonní styk s osobami, jež zastupovaly velkosklady nápojů či prodejny potravin v Brně. Souběžně byl zadokumentován kontakt Vladimíra G. s autodopravci a v neposlední řadě byl zaznamenán opakovaný kontakt se slovenskými občany, kteří představovali jednatele shora uvedených slovenských společností, zaregistrovaných jako odběratelé obchodního domu. Ti však vystupovali vůči Vladimíru G. a Renému V. podřízeně a plnili jejich pokyny. Prověřením, zejména vyhodnocením kamerových záznamů obchodního domu a odposlechů telekomunikačního provozu bylo potvrzeno, že pod jménem Štefan M.

skutečně vystupuje podezřelý Vladimír G. Byl opakovaně zjištěn na záznamech z bezpečnostních kamer v době, kdy jednal s pracovníky obchodního domu, kdy vycházel z obchodního domu a držel v ruce zboží, jakož i v okamžiku, kdy na parkovišti před obchodním domem jednal s dalšími osobami. Vladimír G. po celou dobu používal vozidlo BMW 330 černé barvy a zjištěné registrační značky, dále používal mobilní telefon totožný s tím, který používal při jednání s pracovníky obchodního domu. Zcela jednoznačně pak bylo zadokumentováno, že se opakovaně představil jako Štefan M. V několika případech bylo zaznamenáno, že Vladimír G. předložil potvrzení o uskutečnění vývozu zboží a požádal o vrácení DPH v době, kdy se zboží nacházelo na území ČR, v několika případech bylo dokonce jako nevyskladněné stále v prostorách obchodního domu. Rovněž se podařilo ustanovit několik autodopravců, kteří zajišťovali pro Vladimíra G. odvoz zboží od obchodního domu. Vzhledem k tomu, že odběry zboží byly prováděny slovenskými společnostmi, kterým vzniká povinnost odvést DPH z nabytého zboží z jiného členského státu, byla vyžádána součinnost pracovníků Policajného zboru SR a bylo provedeno šetření na území Slovenské republiky. Výsledkem bylo zjištění, že tyto společnosti buď vůbec nepodávaly daňová přiznání, nebo přiznání k dani podaly, ale nepřiznaly DPH ze zboží nabytého z jiného členského státu Evropské unie. Současně provedli pracovníci Policajného zboru SR šetření k osobám, jež vystupovaly jako jednatele shora uvedených slovenských společností. Vesměs se jednalo o nemajetné osoby, bezdomovce či osoby již trestané. Bylo doloženo, že shora uvedené slovenské společnosti odebraly v období od 13. 7. 2004 do 9. 2. 2005 zboží v hodnotě 86 023 408 Kč, které bylo deklarováno k vývozu do zemí Evropské unie, přestože v řadě případů bylo prokázáno, že zboží je okamžitě po uhrazení kupní ceny dodáváno odběratelům na území České republiky, ale k uskutečnění vývozu ve smyslu ust. 64 zák. č. 235/2004 Sb., o DPH nedošlo. Podezřelé osoby takto vědomě jednaly v úmyslu získat majetkový prospěch, odpovídající neoprávněně vyplacenému DPH. České republice tak vznikla škoda značného rozsahu, která k 9. 2. 2005 dosahovala výše 16 344 447,52 Kč. S ohledem na výsledky prověřování bylo po udělení souhlasu státního zástupce rozhodnuto o zadržení podezřelých osob podle ust. § 76 odst. 1 tr. řádu při vlastním odběru zboží v obchodním domě a následně o zahájení trestního stíhání, podle ust. § 160 odst. 1 tr. řádu, pro naplnění skutkové podstaty trestného činu zkrácení poplatku a podobné povinné platby proti Vladimíru G. Zadržení bylo plánováno na 16. 3. 2005 v prostorách obchodního domu. Bylo rozhodnuto, že v den plánovaného zadržení budou oba podezřelí od ranních

hodin sledování pracovníky odboru operativní dokumentace Jihomoravského kraje PČR, Brno a budou zadrženi pracovníky zásahové jednotky Jihomoravského kraje PČR Brno při odběru zboží. Oba podezřelí po příjezdu na parkoviště zaparkovali vozidlo a společně odešli do prostor obchodního domu, kde byli sledováni policisty a bezpečnostními kamerami. K samotnému zadržení pak došlo v prostorách, kde nehrozilo zmaření zákroku a kde nemohlo dojít k přímému ohrožení ostatních zákazníků. Následovaly bezpečnostní prohlídky zadržených a policejní orgán se souhlasem státního zástupce vydal příkazy podle ust. § 83a tr. řádu k prohlídkám jiných prostor a pozemků. V daném případě se jednalo o prohlídky vozidel obou zadržených, kde byly nalezeny dokumenty potvrzující uskutečnění odběrů zboží, bankovní příkazy, zákaznické karty obchodního domu registrované na několik slovenských společností a finanční hotovost v částce 794 612 Kč, 200 \$ a 300 €. Souběžně byla po vydání příkazu Městského soudu v Brně provedena podle ust. § 83 tr. řádu domovní prohlídka v místě bydliště Vladimíra G. ve Znojmě, kde byla nalezena řada věcí, jež byly rovněž použity k páčání dokumentované trestné činnosti. Poté, co bylo proti Vladimíru G. zahájeno trestní stíhání podle ust. § 160 odst. 1 tr. řádu pro shora uvedený trestný čin, byl obviněný umístěn do policejní cely a byl podán návrh na jeho vzetí do vazby. Soud vyhověl návrhu státního zástupce a Vladimíra G. umístil do vazební věznice v Brně-Bohunicích. V případě podezřelého Reného V. se nepodařilo zajistit dostatek důkazů pro zahájení trestního stíhání, a proto byl podezřelý po výslechu druhý den propuštěn ze zadržení. V rámci součinnosti Policie ČR a celní správy byly v březnu 2005 předány cestou Krajského státního zastupitelství v Brně policejnímu orgánu záznamy o odposlechu telekomunikačního provozu mobilního telefonu Reného V. z doby, kdy docházelo k předmětným odběrům zboží v obchodním domě, a to od září 2004 do února 2005. Tento odposlech a záznam telekomunikačního provozu byl veden na základě příkazu Okresního soudu ve Znojmě pracovníky Celního ředitelství v Brně ve věci podezření ze spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 tr. zák. Použitelnost takto získaných záznamů telekomunikačního provozu v jiné trestní věci vyplývala z ust. § 88 odst. 4 tr. řádu. Nově získané záznamy telekomunikačního provozu Reného V. jasně dokládaly aktivní účast na páčání trestné činnosti v souvislosti s odběry zboží v obchodním domě. S ohledem na to bylo po udělení souhlasu krajského státního zástupce rozhodnuto o zadržení Reného V. podle § 76 odst. 1 tr. řádu dne 17. 4. 2005. Zadržení Reného V. bylo opět plánováno v součinnosti se zásahovou

jednotkou Jihomoravského kraje PČR, Brno a pracovníky oddělení cizinecké policie ve Znojmě, a to v podvečer v prostorách znojemského nočního klubu, který René V. provozoval. Vzhledem k tomu, že se René V. ještě před příjezdem zásahové jednotky nečekaně přesunul do místa bydliště v obci Šatov, bylo v ranních hodinách 18. 4. 2005 rozhodnuto o odvolání zásahové jednotky a situaci na místě nadále monitorovala tříčlenná hlídka SKPV. Druhý den v poledne opustil René V. ve svém vozidle bydliště a vydal se směrem ke Znojmu. Hlídka SKPV již zcela otevřeně pronásledovala jeho vozidlo a prostřednictvím operačního důstojníka Okresního ředitelství PČR (OŘ PČR) Znojmo, byla povolána motorizovaná hlídka Policie ČR. Za součinnosti hlídek bylo pronásledované vozidlo zastaveno a René V. byl podle § 76 odst. 1 tr. řádu zadržen a poté eskortován do Brna. Zde bylo proti němu zahájeno trestní stíhání pro trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, spáchaný formou spolupachatelství s Vladimírem G. Následně byl vzhledem k ust. § 67 písm. a), c) tr. řádu podán návrh na vzetí Reného V. do vazby. Soud návrhu státního zástupce vyhověl a umístil obviněného do vazební věznice v Brně-Bohunicích. Jelikož byl René V. umístěn ve stejné věznici jako Vladimír G., byl dán požadavek na jejich oddělené umístění. V rámci vyšetřování odmítli oba obvinění ve věci vypovídat. V zájmu řádného objasnění věci proto byli vyslechnuti pracovníci obchodního domu, autodopravci a zástupci velkoobchodů, skladů a prodejen, kteří odebírali od obviněných zboží za ceny o něco nižší, než bylo v té době na trhu obvyklé. V rámci mezinárodní pomoci byly cestou Policajného zboru SR vyslechnuty osoby jednající za slovenské společnosti. Tito svědci se vzájemně znali, neboť společně dojížděli do České republiky a zde nocovali na stejné ubytovně. Svědci shodně uvedli, že nákupy zboží v obchodním domě prováděli podle pokynů Vladimíra G. a Reného V., kteří rovněž připravovali podklady za účelem vrácení DPH na recepci obchodního domu. Často se pak účastnili jednání Vladimíra G. a Reného V. ve velkoskladech nápojů. Z jejich výpovědí vyplynulo, že se sice podíleli na vyplňování čestných prohlášení o uskutečnění vývozu zboží, ale jen v omezené míře. Tyto doklady měl za ně dále vyplňovat Vladimír G. Tato výpověď svědků byla podpořena i odborným vyjádřením odboru kriminalistické techniky a expertiz Správy Jihomoravského kraje PČR, Brno, z něhož vyplynulo, že v řadě případů byla předmětná potvrzení skutečně vyplněna Vladimírem G., nikdy však Reném V. V rámci sledování pohybu zboží bylo zjištěno, že obvinění dodávali zboží odběratelům a při tom se vydávali za zástupce spol. TIRUS, s r.o. Tato společnost však ve skutečnosti nebyla funkční, nepodávala daňová přiznání, v dané

době nebyla registrována jako plátce DPH a její jednatel byl nekontaktní. K určení totožnosti osob provádějících odběr zboží v obchodním domě a vystupujících jako zástupci spol. TIRUS, s r.o., byla proto provedena rekognice podle ust. § 104b tr. řádu. Svědci z řad pracovníků obchodního domu, jakož i z řad autodopravců a odběratelů shodně označili Vladimíra G. za osobu, jež se vydávala za Štefana M. Reného V. pak shodně označili za osobu, jež se podílela na odběrech zboží v obchodním domě, resp. následných dodávkách zboží do velkoskladů nápojů. Vyšetřováním tak bylo doloženo, že oba obvinění byli v kontaktu s osobami reprezentujícími slovenské odběratele, zajišťovali vydání registračních karet obchodního domu, vybírali zboží, zajišťovali finanční prostředky pro účely nákupu, zajišťovali dopravu a odběr nakoupeného zboží v rámci ČR a inkasovali daň z přidané hodnoty. Zejména z výpovědí pracovníků obchodního domu a ze záznamů telekomunikačního provozu byla doložena plnohodnotná role a zastupitelnost obou obviněných, která spočívala v objednání zboží, dopravy, platby za odebrané zboží a doprovodu zboží k odběratelům. Obvinění byli po celou dobu vyšetřování a následného projednání obžaloby u Krajského soudu v Brně a Vrchního soudu v Olomouci ponecháni ve vazební věznici v Brně-Bohunicích. Krajský soud v Brně 13. 9. 2006 vynesl rozsudek, kterým obžalované Vladimíra G. a Reného V. uznal vinnými ze spáchání trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 2, 4 tr. zák. a odsoudil je k trestu odnětí svobody v trvání 7 roků do věznice s ostrahou a zákazu činnosti spočívající v zákazu podnikání s předmětem podnikání nákup zboží za účelem dalšího prodeje a prodej na dobu 4 roků. Současně podle ust. § 55 odst. 1 písm. a), b) tr. zák. uložil oběma obžalovaným trest propadnutí věci, a to 10 ks razítek slovenských společností, 3 ks mobilních telefonů, 3 ks notebooků a finanční hotovosti 794 612 Kč. Tento rozsudek nenabyl právní moci, jelikož státní zástupce podal v zákonné lhůtě odvolání do výroku o trestu v neprospěch obou obžalovaných a dále o uložení trestu propadnutí věci podle ust. § 55 odst. 1 písm. a), b) tr. zák., poněvadž byl uložen souhrnný trest propadnutí věci oběma obžalovaným společně, nikoli individuálně každému z nich, přestože z písemných materiálů založených ve spise je patrné, která ze shora uvedených věcí kterému obžalovanému patří. Současně oba obžalovaní podali v zákonné lhůtě prostřednictvím svých obhájců odvolání proti rozsudku směřující do výroku k uložení výše trestu odnětí svobody a zákazu činnosti. Objektem trestného činu je zájem státu na správném vyměření daně a na jejím inkasu, viz ust. § 64 zák. č. 235/2004 Sb. Objektivní

stránka trestného činu je pojmenována v předmětných usneseních a je zde také charakterizována způsobem spáchání trestného činu a jeho následky; je popsáno jednání obou obviněných, a to registrace v obchodním domě, odběr zboží a následné uplatnění nadměrného odpočtu DPH, dále následek, jímž je škoda způsobená českému státu jakožto správci daňové soustavy tím, že nedošlo k řádnému inkasu daně, protože zboží nebylo vyvezeno do některé ze zemí EU, a konečně příčinný vztah mezi jednáním a následkem, jenž je u obou popsán tak, že uvedený následek byl jednáním obou obviněných skutečně způsoben. Subjektem trestného činu jsou obvinění, řádně popsání jako spolupachatelé takového jednání. Subjektivní stránka zahrnuje znaky týkající se psychiky obou obviněných, dále je dostatečně rozepsána v předmětných usneseních tak, že se dopustili uvedeného jednání, vědomi si toho, že podmínky pro vyplacení DPH nejsou splněny, tedy že zboží není nakupováno za účelem vývozu. Závěrem je třeba vzpomenout na řadu obtíží, se kterými se vyšetřovatel v rámci prověřování a posléze vyšetřování setkával. Jak Vladimír G., tak i René V. od samého zadržení prostřednictvím několika svých zvolených obhájců podávali stížnosti na postup orgánů činných v trestním řízení. Jednalo se o stížnosti proti zadržení po předchozím souhlasu státního zástupce podle ust. § 76 odst. 1 tr. řádu, následnému umístění do policejní cely, uvalení vazby podle ust. § 67 písm. a), c) tr. řádu. Následně podávali stížnost na postup policejního orgánu při vyšetřování, a to proti zajištění finančních prostředků při provádění prohlídky jiných prostor a pozemků, proti prováděné rekognici podle ust. § 104 písm. b) tr. řádu. Dále poukazovali na to, že jim nebyla poskytnuta dostatečná doba na prostudování spisového materiálu a seznámení se se záznamy telekomunikačního provozu na CD nosičích, ačkoli k tomu bylo za účasti tlumočnice vyčleněno cca 29 pracovních dnů v termínu od 07.30 do 15.00 hodin. Některé stížnosti byly zaslány k rukám policejního orgánu a poté předloženy podle ust. § 146 odst. 2 písm. a) tr. řádu dozorcím státnímu zástupci. Část stížností směřovala proti prodloužení vazby a tři stížnosti byly zaslány prostřednictvím obhájců na Ústavní soud ČR. Ve stížnostech adresovaných Ústavnímu soudu se obvinění domáhali, aby Ústavní soud zakázal Policii SKPV ČR a Krajskému státnímu zastupitelství v Brně pokračovat v jejich nezákonném zadržování a omezování osobní svobody, dále brojili proti zadržení podle ust. § 76 odst. 1 tr. řádu a následnému umístění do policejní cely, jelikož nebyly údajně splněny zákonné podmínky pro zadržení. Ústavní soud po prostudování spisového materiálu ústavní stížnost odmítl, neboť v postupu policejního orgánu a státního zastupitelství neshledal, že by v souvislosti se zadržením byla porušena základní

práva a svobody zaručené ústavním pořádkem. Toto rozhodnutí je publikováno pod č. II ÚS 154/05 a II ÚS 201/05. Třetí stížnost podaná k Ústavnímu soudu brojila proti rozhodování orgánů činných v trestním řízení o ponechání obviněných ve vazbě; jejich postupem měla být porušena základní práva a svobody obviněných, jelikož se René V. a Vladimír G. údajně nemohli vyjádřit ke konkrétním důvodům vazby v informativním výslechu. Tuto stížnost Ústavní soud také odmítl jako neopodstatněnou, jelikož nadřízený Krajský soud v Brně, který rozhodoval o stížnosti na prodloužení vazby, to zhojil tím, že provedl informativní výslech obviněných, který takto dopadá i na předcházející rozhodnutí ve věci konané krajským státním zástupcem v Brně a Městským soudem v Brně. Toto rozhodnutí je publikováno pod rozhodnutím Ústavního soudu č. II ÚS 488/05. Za zmínku stojí vzorná spolupráce s kolegy z odboru operativní dokumentace Útvaru zvláštních činností ze Zásahové jednotky Správy Jihomoravského kraje PČR, Brno, z Odboru kriminalistické techniky a expertiz Správy Jihomoravského kraje PČR, Brno, dále s Celním ředitelstvím v Brně, jež významnou měrou přispěla k odhalení a posléze potrestání pachatelů.⁷⁸

Vybraný případ z judikatury Evropského soudního dvora⁷⁹

Axel Kittel vs. belgický stát

Akciová společnost Ang Computime Belgium koupila a následně prodala počítačové součástky. Z protokolu vypracovaného daňovým orgánem vyplynulo, že posledně uvedený se domníval, že se Ang Computime Belgium vědomě účastnila kolotočového podvodu na DPH, jehož účelem bylo získat jednu, nebo vícekrát částky DPH fakturované dodavateli za jedno a totéž zboží, a že dodání uskutečněná Ang Computime Belgium byla fiktivní. Na tomto základě daňový orgán zamítl Ang Computime Belgium nárok na odpočet DPH odvedeného na vstupu z uvedených dodání. Ze spisu vyplývá, že správce daně vydal vůči Ang Computime Belgium dne 13. 10. 1997 platební výměr. Požadované částky se pohybovaly přibližně ve výši 240 milionů BEF z titulu daní a okolo 480 milionů z titulu pokut. Axel Kittel jako správce konkurzní podstaty podal kasační opravný prostředek proti tomuto rozsudku ke kasačnímu soudu.

⁷⁸ ŠAMALÍK, J., J. BRONISLAV a P. SYNEK. Případ Fiktivní export zboží do zemí EU. *Kriminalistický sborník*. 2009, č. 1, s. 10–11.

⁷⁹ HÁLEK, V. *Karuselové obchody*. Hradec Králové: Vítězslav Hálek, 2015, s. 75–76. ISBN 978-80-260-8723-6.

Právní východiska účastníků

Axel Kittel má za to, že zásada daňové neutrality, vyplývající zejména z článku 2 první směrnice a č. 17 odst. 2 písm. a) šesté směrnice, nebrání tomu, aby pouhá neplatnost plnění podle vnitrostátního práva vedla ke ztrátě nároku na odpočet osoby povinné k dani. Belgický stát tvrdí, že pokud je převod zboží určen osobě povinné k dani, která uzavřela smlouvu v dobré víře, bez vědomí podvodu spáchaného prodávajícím, nebrání zásada daňové neutrality DPH tomu, aby byl osobě povinné k dani zamítnut jakýkoliv nárok na odpočet, pokud je prokázáno, že hmotněprávní podmínky vyžadované pro uplatnění tohoto nároku nejsou z její strany splněny.

Komise Evropských společenství tvrdí, že dodání zboží určené osobě povinné k dani, která uzavřela smlouvu v dobré víře, bez vědomí podvodu spáchaného prodávajícím, představuje dodání zboží ve smyslu čl. 5 odst. 1 šesté směrnice, zakládající nárok na odpočet podle č. 17 odst. 2 uvedené směrnice, a že zásada neutrality této daně brání tomu, aby nárok na odpočet DPH byl uvedené osobě, jež je povinná k dani, zamítnut z důvodu pravidla vnitrostátního práva, které způsobuje absolutní neplatnost této smlouvy, pro rozpor s veřejným pořádkem a z důvodu protiprávnosti na straně prodávajícího.

Rozsudek soudního dvora

Pokud dodání uskutečněného pro osobu povinnou k dani, která nevěděla a nemohla vědět, že dotyčné plnění je součástí podvodu spáchaného prodávajícím, je třeba článek 17 šesté směrnice Rady 77/388/EHS ze dne 17. května 1977 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu, a to: společný systém daně z přidané hodnoty, jednotný základ daně, ve znění směrnice Rady 95/7/ES ze dne 10. 4. 1995, si ho lze vykládat v tom smyslu, že brání pravidlu vnitrostátního práva, podle kterého zruší smlouvy o prodeji, na základě ustanovení občanského práva, které způsobuje absolutní neplatnost této smlouvy pro rozpor s veřejným pořádkem, z důvodu protiprávnosti na straně prodávajícího, vede ke ztrátě nároku na odpočet DPH, odvedené touto osobou povinnou k dani. V tomto ohledu není relevantní otázka, zda uvedená neplatnost vyplývá z podvodu na DPH, nebo z jiných podvodů. Naopak pokud je s přihlédnutím k objektivním skutečnostem prokázáno, že dodání je uskutečněno pro osobu povinnou k dani, která

věděla, nebo měla vědět, že se svým nákupem účastní plnění, které je součástí podvodu na DPH, je věcí vnitrostátního soudu odmítnout nárok na odpočet.⁸⁰

⁸⁰ HÁLEK, V. *Karuselové obchody*. Hradec Králové: Vítězslav Hálek, 2015, s. 75–76. ISBN 978-80-260-8723-6.

6 Exkurz s vybranou zahraniční právní úpravou a mezinárodní spolupráce

6.1 Slovenská republika

Daňová soustava Slovenska je i přes několik provedených reforem stále velmi podobná daňové soustavě České republiky.⁸¹ Předmětem daně z příjmů právnických osob jsou akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným, komanditní společnosti, družstva. Slovensko aplikuje takzvaný jednoduchý systém korporativního zdaňování. Zisk je plně zdaněn na úrovni společnosti a rozdělený zisk v rukou korporátních a individuálních akcionářů již dále daněn není. Sazba daně činí 22 %. Zdaňovací období je kalendářní rok. Slovensko uplatňuje základní sazbu daně z přidané hodnoty ve výši 20 % a sníženou sazbu daně 10 %, jež se vztahuje na farmaceutické výrobky a zdravotnické pomůcky pro postižené. Registrační povinnost k DPH nemají plátcí, jejichž obrat za rok nepřevyšuje částku 49 790 EUR. Plátce má povinnost podat daňové přiznání vždy do 25 dní po skončení zdaňovacího období a v této lhůtě je daň splatná.⁸²

System daní tvoří jak hmotněprávní, tak procesněprávní zákony. Od 1. 1. 2006 nabyly účinnosti nové slovenské trestní kodexy, které zrušily a nahradily stávající právní úpravu z roku 1961. Prvním kodexem je zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, a druhým je zákon 301/2005 Z.z., trestný poriadok. Oba zákony představují zásadní reformu trestního práva ve Slovenské republice. Daňové trestné činy jsou upraveny v hlavě V trestního zákona z roku 2005, jež se nazývá „Trestné činy hospodářské“, ve třetím díle pod názvem „Trestné činy proti měně a trestné činy daňové“, mezi které patří zkrácení daně a pojistného, dále pak neodvedení daně a pojistného, daňový podvod, nezaplacení daně a pojistného a maření výkonu správy daní. Mezi daňové trestné činy se řadí i porušení předpisů o státních technických opatřeních k označení zboží. Daní se rozumí každá daň platné soustavy daní. V případě trestných činů jako zkrácení daně a pojistného, neodvedení daně a pojistného, trestného činu daňového podvodu, trestného činu nezaplacení daně a pojistného, trestného činu maření výkonu správy daní přichází v úvahu páčání

⁸¹ BABČÁK, V. a kol. *Finančné právo na Slovensku a Európskej únii*. Bratislava: EUKÓDEX, 2012, 832 s. ISBN 978-80-89447-86-2.

⁸² NERUDOVA, D. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 304. ISBN 978-80-7478-626 -6.

trestného činu po delší dobu, porušení důležité povinnosti, vyplývající z pachatelova zaměstnání, postavení, funkce uložené mu podle zákona a dále organizovaná skupina. Všeobecně se nedá vymezit pro všechny trestné činy, jaká doba se považuje za delší. Aby se jednalo o páchaní v delším časovém úseku, musí jít o jeden určitý trestný čin, ne o více opakovaných trestných činů, ačkoliv by byly páchané za sebou v krátkém časovém sledu.

Závažnějším způsobem, jakým lze spáchat daňové trestné činy, je využití tísně, nezkušenosti, odkázanosti nebo podřízenosti. Tíseň nemusí pachatel ani účastník trestného činu způsobit, jde o objektivně existující stav, je spíše představitelné spáchaní daňového trestného činu využitím nezkušenosti. Nezkušenost je stav, kdy osoba neumí posoudit dostatečně vzniklou situaci, neboť jí k dané situaci chybějí vědomosti či zkušenosti, přičemž ve vztahu ke každému trestnému činu může být poměr těchto vědomostí či zkušeností jiný. Ani odkázanost uvedená ve slovenské právní úpravě nebude vhodná pro daňové trestné činy. Jiným případem je podřízenost, která může mít uplatnění u daňových trestných činů. Podle § 127 odst. 11 SrtrZ je podřízená ta osoba, která je svým pracovním zařazením podřízena pachateli a v důsledku toho je povinna přijímat a plnit jeho pokyny, rozkazy nebo příkazy. Příklad lze vidět v tom, když zaměstnavatel přikáže zaměstnanci, aby nehovořil o zatajení části daňového základu zaměstnavatele. Dalším závažnějším způsobem je porušení důležité povinnosti uložené mu zákonem. Jedná se o porušení povinností, jejichž následek může být výrazným zásahem do práva jiných, a to tak, že jakmile dojde k jejímu porušení v příčinné souvislosti s trestným činem, podstatně se zvyšuje účinnost tohoto trestného činu oproti běžnému trestnému činu obdobného charakteru. Nemůže jít o porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, postavení či funkce účastníka na trestném činu či uložení podle zákona účastníkovi, protože v takovém případě by šlo o nedovolené analogické rozšiřování trestní odpovědnosti.

Co se týče rozsahu, daňové trestné činy lze spáchat v malém, větším, značném nebo velkém rozsahu, přičemž mezi jednotlivými kategoriemi škody existuje vztah speciality.

Ve Slovenské republice se z důvodu daňových úniků slovenská vláda rozhodla zřídit tzv. daňovou loterii, kde jde o to, že každý zákazník přepíše údaje z účtenky z registračních pokladen na tiket, následně bude tento tiket zařazen do slosování. Uvedená loterie byla motivací, aby zákazníci vyžadovali účtenky.⁸³

Trestný čin zkrácení daně a pojistného podle § 276 SrTrZ⁸⁴

(1) Kdo v malém rozsahu zkrátí daň pojistného na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění nebo příspěvek na starobní důchodové spoření, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1:

- a) a již byl za takový čin odsouzen*
- b) a k ulehčení spáchání takového činu poruší úřední uzávěru*
- c) závažnějším způsobem jednání, nebo*
- d) ve větším rozsahu.*

(3) Odnětím svobody na čtyři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve značném rozsahu,

(4) Odnětím svobody na čtyři až deset let bude potrestán pachatel, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve velkém rozsahu.

Zkrácení daně a pojistného je v prvním odstavci přečinem, v dalších odstavcích jsou skutkové podstaty klasifikovány jako zločin. V ustanovení § 138 SrTrZ je uvedeno, co se rozumí **závažnějším způsobem jednání**. Jde o páčání trestného činu se zbraní, po delší čas, surovým nebo trýznivým způsobem, násilím, hrozbou bezprostředního násilí anebo hrozbou jiné těžké újmy, vloupáním, lstí, využitím tísně, nezkušenosti, odkázanosti nebo podřízenosti, porušením důležité povinnosti vyplývající z pachatelova zaměstnání, postavení či funkce nebo uložené mu podle zákona, organizovanou skupinou či ve více osobách.⁸⁵ Přečinem se dle slovenské právní úpravy rozumí trestný čin, jenž byl spáchán z nedbalosti, nebo úmyslný trestný čin, za který zákon ukládá ve zvláštní části trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby, ale nepřevyšující pět let. Je-li naplněna skutková podstata prvního odstavce tohoto ustanovení, jedná se o přečin, dojde-li však k naplnění skutkových

⁸³ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 256–262. ISBN 978- 80-7380-442-8.

⁸⁴ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 262–266. ISBN 978- 80-7380-442-8.

⁸⁵ BURDA, E. a kol. *Trestný zákon. Všeobecná část: komentár. I. diel*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1034–1051. ISBN 978-80-7400-324-0.

podstat dalších odstavců tohoto ustanovení, jedná se již o zločin.⁸⁶ Trestný čin kvalifikovaný jako zločin je úmyslný trestný čin, za který slovenský trestní zákon ve zvláštní části stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let. Objektem tohoto trestného činu je zájem státu na správném vyměření daně, pojistného na sociální a zdravotní pojištění nebo příspěvku na starobní důchodové spoření. Tento trestný čin představuje zvláštní druh podvodu, kdy příslušný orgán daň nevyměří, nebo ji vyměří nižší, než by ve skutečnosti měla být. Zkrácením daně a pojistného se rozumí jakékoliv jednání pachatele, v jehož důsledku je příslušným orgánem vybrána nižší daň, než by byla částka určená zákonem, nebo k vybrání této daně nedojde vůbec. Zkrácením daně a pojistného se rozumí také vylákání daňové výhody. Je nutné uvést, že způsob zkrácení daně a pojistného bude závislý na zákonné úpravě jednotlivých druhů daní a povinností, které tyto zákony ukládají daňovým subjektům. V praxi je velmi častou situací zkrácení daně z příjmů fyzické nebo právnické osoby, kdy subjekt nepřizná určité příjmy, kterých dosáhl, nebo si nezákonně zvýšil výdaje. Z pouhého převzetí výsledků daňové kontroly je vyvození trestní odpovědnosti nepřipustné, a to vzhledem k tomu, že orgány činné v trestním řízení a soud mají povinnost samostatně řešit předběžné otázky i v případě jejich pravomocného rozhodnutí, pokud jde o posouzení viny pachatele a jeho trestu, dále také vzhledem k rozsahu a způsobu dokazování v trestním řízení, kde se uplatňují zásady presumpce nevinu, dále že obviněný není povinen dokazovat svoji vinu čili „in dubio pro reo“. Pokud daňová kontrola shledá některý z výdajů za neoprávněný, orgán činný v trestním řízení a soud na něj pohlíží jako na oprávněný, neprokáže-li se opak. V případě, že existuje nějaké rozhodnutí správce daně, je hodnoceno jako jiný důkaz. Zkrácením daně a pojistného však není jen samotné neodvedení nebo nezaplacení už vyměřené daně nebo pojistného, neboť taková daň se vymáhá předepsaným způsobem. Podobně se nejedná o zkrácení daně a pojistného v případě zatajení příjmu získaného trestným činem, neboť by se pachatel tak nepřímo donutil k oznámení své vlastní trestné činnosti, což je v rozporu se zásadou „nemo tenetur se ipsum accusare“, že k přiznání nesmí být obviněný žádným způsobem donucen. Subjekt tohoto trestného činu je všeobecný, protože pachatelem může být jednak subjekt daný, ale také kdokoliv, kdo úmyslně způsobí, že zákonná daň jemu nebo jinému nebyla vyměřena v zákonné výši, tedy buď v žádné, nebo nižší, přičemž se musí jednat o zkrácení v malém rozsahu. Subjektivní stránka vyžaduje

⁸⁶ BURDA, E. a kol. *Trestný zákon. Osobitná část: komentár. II. diel.* Praha: C. H. Beck, 2011, s. 797. ISBN 978-80-7400-394-3.

úmyslné jednání alespoň ve formě nepřímého úmyslu, jenž pokrývá všechny znaky skutkové podstaty.

Orgány činné v trestním řízení v praxi občas všechny daňové trestné činy, které se týkají daně, automaticky přiřazují pod trestný čin neodvedení daně a pojistného. Ke zkrácení daně může dojít několika způsoby. Plátce daně z přidané hodnoty nezatíží určité plnění daní z přidané hodnoty, ačkoliv by to tak měl udělat, nebo zařadí do svého účetnictví fiktivní daňový doklad od jiného subjektu, na základě takového dokladu snižuje svoji daňovou povinnost. Od výše uvedených případů je nutné odlišit situaci, kdy pachatel na základě fiktivních faktur požaduje od státu nárok na vrácení daně z přidané hodnoty kvůli nadměrnému odpočtu daně z přidané hodnoty. Pokud pachatel docílí, že daň na výstupu je nižší než daň na vstupu a uplatní vůči státu nárok na vrácení tohoto rozdílu, dopouští se trestného činu neodvedení daně a pojistného, jak je upraven v § 277 odst.1 SrTrZ, alinea druhá (nyní daňového podvodu, který je upraven v 277a SrTrZ.).⁸⁷

Trestný čin neodvedení daně a pojistného dle ustanovení § 277 SrTrZ⁸⁸

Znění skutkové podstaty trestného činu neodvedení daně a pojistného, jak je stanoveno v ustanovení § 277 Sr TrZ, je následující:

(1) Kdo v malém rozsahu zadrží a neodvede určenému příjemci splatnou daň, pojistné na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění nebo příspěvek na starobní důchodové spoření, které srazí, nebo vybere podle zákona, v úmyslu opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin v uvedený v odstavci 1:

- a) závažnějším způsobem jednání, nebo*
- b) ve větším rozsahu.*

(3) Odnětím svobody na čtyři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 značnou škodu.

(4) Odnětím svobody na čtyři až dvanáct let bude potrestán pachatel, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve velkém rozsahu.

⁸⁷ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 262–266. ISBN 978- 80-7380-442-8.

⁸⁸ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 266–269. ISBN 978- 80-7380-442-8.

V prvním odstavci se jedná o přečin, následující odstavce uvádí tuto skutkovou podstatu jako zločin. Jeho objektem je zájem státu na zákonném a řádném odvedení daně, pojistné na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění nebo příspěvek na starobní důchodové spoření. Tento trestný čin představuje jistý druh zpronevěry, neboť osoba, která prostředky srazí nebo vybere, má je u sebe a dále nepostupuje podle zákona, tedy nadále s nimi disponuje.

Původní znění tohoto ustanovení odhalovalo ještě další skutkovou podstatu, tedy kdo neoprávněně v malém rozsahu uplatnil nárok na vrácení daně z přidané hodnoty nebo spotřební daně. Tato skutková podstata byla později vyčleněna jako samostatný trestný čin daňového podvodu upraveného v ustanovení § 277a SrTrZ.

Důležitou podmínkou naplnění skutkové podstaty je, aby v případě jakékoli daně, která může být předmětem útoku tohoto trestného činu, šlo o zákonem předpokládaný stav, že plátce daně je subjektem odlišným od poplatníka daně.⁸⁹ Klasickým příkladem je vztah zaměstnavatele a zaměstnance, kdy zaměstnavatel strhne vypočtenou daň z hrubé mzdy zaměstnance a má povinnost ji odvést příslušnému úřadu v zákonem stanovené lhůtě. Pokud tak zaměstnavatel úmyslně neučiní, daň zaměstnanci srazí, ale zadrží ji a neodvede státu, dopouští se tak trestného činu neodvedení daně a pojistného. Předpokladem trestní odpovědnosti je to, že povinný subjekt disponuje dostatečným množstvím prostředků k vyplacení hrubých mezd. V případě, že by měl pouze prostředky k vyplacení čistých mezd svých zaměstnanců a po vyplacení by mu již nezbyvaly prostředky na odvedení daně, nejednalo by se o trestný čin podle rozudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2000, sp. zn. 4Tz 63/2000, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod sbírkovým číslem Rt 30/2001.

Uvedený trestný čin se tedy nejčastěji vyskytuje u zadržení a neodvedení daně z příjmu ze závislé činnosti, která je upravena v zákoně č. 595/2003 Z.z o dani z příjmov. Subjektivní stránka u tohoto trestného činu vyžaduje úmyslené zavinění, které má alespoň formu nepřímého úmyslu a pokrývá všechny znaky skutkové podstaty. Je také potřeba dokazovat pohnutku jako fakultativní znak subjektivní stránky skutkové podstaty, a sice úmysl opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. Skutková podstata tohoto trestného činu spočívá na rozdíl od trestného činu zkrácení daně v tom, že plátce neskrývá svoji povinnost odvádět do státního rozpočtu

⁸⁹ MENCEROVÁ, I. a kol. *Trestné právo hmotné: osobitná část*. Šamorín: Heuréka, 2014, s. 185. ISBN 978-80- 89122-96-7.

uvedené platby, ani nezkresluje jejich rozsah. Ovšem z různých důvodů tuto povinnost úmyslně neplní. Zároveň je nutné prokázat, že pachatel měl dostatek prostředků, aby tuto daň odvedl. V praxi slovenských orgánů činných v trestním řízení dochází často k nejednotnému posuzování a kvalifikování skutkově podobných nebo totožných případů. Jde především o případy neodvedení a nezaplacení daně. Značná část je odhalena na základě trestního oznámení, které podává příslušný subjekt. U těchto oznámení je většinou zřejmé jen to, že příslušný daňový subjekt v uvedeném zdaňovacím období nesplnil v určitém rozsahu svoji daňovou povinnost vztahující se ke konkrétní dani. Ze samotného trestního oznámení a dalších připojených materiálů není často možné zjistit další údaje, které jsou potřebné ke kvalifikaci případu. K těmto údajům patří zejména to, zda daňový subjekt daň vybral, nebo srazil, v jakém rozsahu a jaká byla jeho celková finanční situace v době splatnosti daně. V těchto případech není jisté, zda zahájit trestní stíhání pro podezření ze spáchání trestného činu neodvedení daně dle § 277 odst.1 SrTrZ nebo pro podezření ze spáchání nezaplacení daně dle § 278 SrTrZ. V posuzované situaci záleží na tom, zda se jedná o plátce, nebo poplatníka daně. Pokud plátce neodvede splatnou sraženou, nebo vybranou daň, dopouští se trestného činu neodvedení daně a pojistného dle § 277 odst.1 SrTrZ, kdežto pokud by poplatník nezaplatil splatnou daň, dopouští se trestného činu nezaplacení daně podle § 278 SrTrZ. Pojem škoda se vyskytuje pouze v třetím odstavci výše uvedeného paragrafu. Na základě dikce zákona pojmu škoda lze dospět k závěru, že spácháním daňových trestných činů je daňová správa poškozená na svých právech. Ve vztahu k tomuto trestnému činu je také důležité poukázat na ustanovení o účinné lítosti, kdy pachatel nemusí být za každou cenu postaven před soud, pokud dodatečně uhradí způsobenou škodu, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek.⁹⁰

⁹⁰ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 266–269. ISBN 978- 80-7380-442-8.

Trestný čin daňového podvodu podle § 277a SrTrZ⁹¹

Skutková podstata je upravena následovně:

(1) *Kdo neoprávněně ve větším rozsahu uplatní nárok na vrácení daně z přidané hodnoty, nebo spotřební daně s úmyslem opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.*

(2) *Odnětím svobody na čtyři roky až deset let bude potrestán pachatel, pokud spáchá čin v odst. 1:*

- a) *A už byl za takový čin odsouzen;*
- b) *Ve značném rozsahu nebo*
- c) *Závažnějším způsobem jednání.*

(3) *Odnětím svobody na sedm až dvanáct let bude pachatel potrestán, pokud spáchá čin uvedený v odstavci 1*

- a) *ve velkém nebo značném rozsahu,*
- b) *jako člen nebezpečného spolčení.*

Objektem tohoto trestného činu je zájem státu na tom, aby byly nároky uplatňovány jen v případě, kdy jsou splněné zákonné podmínky. Jedná se o případ, kdy stát má zájem na příjmech z určitých daní a na tom, aby tyto příjmy nebyly podvodným jednáním pachatele jakkoliv snižovány. Tento podvod spočívá v uplatňování nároku na vrácení daně, ačkoliv na to nemá pachatel zákonný nárok. Neoprávněný nárok může vyplývat z fiktivních faktur, které poukazují na zaplacení daně nebo vývoz zboží mimo území Slovenské republiky, případně mohou mít podobu uplatnění nároku na vrácení nadměrného odpočtu DPH. Pokud pachatel dosáhne svým jednáním toho, že daň na výstupu je nižší než daň na vstupu a uplatní tak nárok na vrácení tohoto rozdílu vůči státu, dopouští se trestného činu daňového podvodu. Subjekt u tohoto trestného činu je všeobecný, i když znění skutkové podstaty svádí k tomu, že jde o speciální subjekt, tedy plátce určité daně. Pachatelem může být jakákoliv osoba, která svým úmyslným jednáním způsobí, že došlo k neoprávněnému vyplacení nadměrného odpočtu DPH, resp. vrácení spotřební daně. Subjektivní stránka, jak vyplývá z výše uvedeného, vyžaduje úmyslné zavinění alespoň ve formě nepřímého úmyslu a musí pokrýt všechny znaky skutkové podstaty trestného činu a zároveň také fakultativní znak subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, tj. úmysl opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch.

⁹¹ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 269–270. ISBN 978- 80-7380-442-8.

Základní skutková podstata uvádí neoprávněné uplatnění nároku ve větším rozsahu. Kvalifikovaná skutková podstata v odst. 2 uvádí, že pachatel bude potrestán odnětím svobody na čtyři až deset let, pokud spáchá tento trestný čin ve značném rozsahu, nebo závažnějším způsobem, případně byl za takový trestný čin odsouzen.⁹²

Trestný čin nezaplacení daně a pojistného dle § 278 SrTrZ⁹³

(1) Kdo ve větším rozsahu nezplatí splatnou daň, pojistné na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění nebo příspěvek na starobní důchodové spoření, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve značném rozsahu.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve velkém rozsahu.

Objektem tohoto trestného činu je zájem státu na zaplacení daně, pojistného na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění nebo příspěvku na starobní důchodové spoření ve lhůtě, kterou určuje příslušný zákon. Objektivní stránku představuje nezaplacení daně nebo pojistného v dané lhůtě, tedy že pachatel neplní svoji povinnost. Opět i u tohoto trestného činu pachatel nic nepředstírá, nejedná podvodně, nezatajuje určité příjmy a ani se svým jednáním nesnaží o vylákání daňové výhody na úkor státu. Pachatel pouze neplní svou zákonnou povinnost. Rozhodujícím okamžikem pro posouzení trestní odpovědnosti je určení splatnosti daně, která je stanovena v příslušných zákonech, případně pojištění a jemu odpovídající právní úpravě. Je důležitá také solventnost pachatele, přičemž pokud pachatel nemá dostatečné množství prostředků k uhrazení daně nebo pojistného v zákonné lhůtě, nebude trestně odpovědný. Subjektem může být pouze osoba, které je uložena povinnost platit určitý druh daně nebo pojistného, tedy se jedná o speciální subjekt trestného činu. Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné jednání, přičemž úmysl musí pokrývat celou objektivní stránku, tedy nezaplacení daně ve větším rozsahu. I u tohoto trestného činu lze za zákonem splněných podmínek projevit účinnou lítost dle § 86 SrTrZ.⁹⁴

⁹² KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 269–270. ISBN 978- 80-7380-442-8.

⁹³ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 271. ISBN 978- 80-7380-442-8.

⁹⁴ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 271. ISBN 978- 80-7380-442-8.

Lze konstatovat, že ve Slovenské republice neexistuje v současné době (na rozdíl od České republiky) trestní odpovědnost právnických osob v pravém slova smyslu, a to zejména s ohledem na fakt, že podle ustanovení § 19 odst. 2 SrTrZ může být pachatelem trestného činu výhradně osoba fyzická. S účinností od 1. září 2009 byla však novelou do slovenského právního řádu zakotvena tzv. „nepravá trestní odpovědnost právnických osob“, která spočívá v tom, že právnické osobě je možné jako vedlejší důsledek trestného činu fyzické osoby za zákonem stanovených podmínek uložit dva druhy ochranných opatření. Prvním druhem ochranného opatření je zabavení peněžité částky. Druhé je zabránění majetku. Uvedená ochranná opatření jsou rozdílná nejen svou povahou, ale i způsobem, kterým mohou být uložena. Zatímco ochranné opatření zabavení peněžité částky soud za zákonem předpokládaných okolností uložit může (fakultativní uložení), ochranné opatření zabránění majetku musí být uloženo vždy, jakmile nastanou zákonem stanovené podmínky uvedené v ustanovení § 83b SrTrZ (obligatorní uložení). V ustanovení § 83a odst. 2 a § 83b odst. 2 SrTrZ jsou poté vymezeny podmínky, za kterých k uložení těchto ochranných opatření dojít nemůže.⁹⁵ Právní úpravu účinné lítosti lze nalézt v ustanovení § 85 SrTrZ (tzv. „všeobecná účinná lítost“) a § 86 SrTrZ (tzv. „zvláštní případy účinné lítosti“).⁹⁶

Policejní orgány vyšetřující daňové trestné činy fungují stejným mechanismem jako orgány činné v trestním řízení. V České republice je to dané historicky. Stejnou právní úpravou se řídily oba státy, jak Česká, tak Slovenská republika, ve společné federativní republice do roku 1992, kdy došlo k rozdělení států. Struktura policie a postupy uskutečňované oběma státy jsou si dodnes hodně podobné, a to jak z hmotněprávního, tak i z procesněprávního hlediska. Zákon o Policii ČR a zákon o Policii SR je celkem totožný, rozdíl lze najít hlavně v odlišnosti obou jazykových úprav, v právních předpisech obou zemí, v některých menších odlišnostech jak v trestním zákoně ČR, tak „v trestnom poriadku SR“. Slovenská republika dokonce Českou republiku inspirovala k novele trestního zákoníku, k níž došlo na Slovensku už v roce 2005. Slovensko bylo inspirující také k vytvoření tzv. Daňové KOBRY, která byla už v této práci zmíněna. Slovenské orgány činné v trestním řízení spolupracují na vysoké úrovni, protože spolupráce je jednodušší

⁹⁵ KLÁTIK, J. Pôsobnosť slovenského Trestného zákona na ukládanie ochranných opatrení proti právnickým osobám. In: JELÍNEK, J. a kol., eds. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 321. ISBN 978-80-87576-58-8.

⁹⁶ ČENTĚŠ, J. *Trestný zákon: veľký komentár*. Žilina: Eurokódex, 2013, s. 163. ISBN 978-80-8155-020-1.

i díky malé jazykové bariéře. Daňová kriminalita SR se pohybuje procentuálně v obdobných statistických číslech jako v ČR.

Přípravné řízení je dle slovenské právní úpravy také časový úsek od zahájení záznamu o trestním řízení až do nařízení hlavního líčení u soudu. Orgány činnými v trestním řízení jsou soudy, prokuratura (státní zástupitelství) a policejní orgány. V následujících ustanoveních bude uveden výčet paragrafů, kterými se dle trestného poriadku č. 301/2005 Z.z. řídí orgány činné v trestním řízení u odhalování daňových trestných činů. Bude postupně uveden výčet nejčastěji využívaných ustanovení pro srovnání s českou právní úpravou od přijetí oznámení po podání návrhu obžaloby v přípravném řízení. Policejní orgány se řídí při prověřování daňových trestných činů zákony: č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, 301/2005 Z.z., trestný poriadok, zákonem o Policajnom zbore č. 171/1993/Z.z. Metody a postupy jsou prakticky totožné s OČTŘ v České republice. Oznámení o daňové trestní činnosti přicházejí primárně od správce daně, sociální pojišťovny, zdravotních pojišťoven, fyzických a právnických osob nebo vlastní vyhledávací činností policejních orgánů. Také orgány v přípravném řízení jsou totožné s Českou republikou, a to: police, prokuratura (státní zástupitelství), soud. Jak v České, tak ve Slovenské republice jde v přípravném řízení o zjištění, zda se jedná o trestný čin, zda se skutek stal, zda ho spáchala určitá osoba, a o včasné postavení pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině nebo nevině. To se děje v konečné fázi přípravného řízení podáním obžaloby k soudu prokurátorem.

Postupy přípravného řízení na Slovensku dle „trestného poriadku č. 301/2005 Z.z.”⁹⁷

§ 196

(1) Trestné oznámenie sa podáva prokurátorovi alebo policajtovi. Prokurátor a policajt bez meškania upovedomia Úrad špeciálnej prokuratúry o podanom trestnom oznámení, ak sa týka pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu. O prijatí trestného oznámenia podaného poškodeným vydá prokurátor alebo policajt písomné potvrdenie, ktoré musí obsahovať čas a miesto podania, označenie orgánu, ktorý trestné oznámenie prijal, a základné skutočnosti trestného oznámenia. Ak bolo trestné oznámenie podané poškodeným ústne, prokurátor alebo policajt poskytnú na žiadosť poškodeného odpis zápisnice o oznámení.

⁹⁷ Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, § 2–235.

(2) Ak prokurátor alebo policajt po prijatí trestného oznámenia zistí, že je potrebné ho doplniť, doplnenie vykoná výsluchom oznamovateľa alebo poškodeného alebo vyžiadaním písomných podkladov od oznamovateľa alebo od inej osoby alebo orgánu príslušný prokurátor alebo príslušný policajt tak, aby mohol rozhodnúť podľa § 197 alebo § 199 v lehote do 30 dní od prijatia trestného oznámenia. Prokurátor alebo policajt môže vypočuť osobu, ktorú na základe trestného oznámenia alebo iného podnetu je potrebné vypočuť k okolnostiam nasvedčujúcim, že mala spáchať trestný čin. Táto osoba má právo odoprieť výpoveď, ak by výpoveďou spôsobila nebezpečenstvo trestného stíhania sebe, alebo svojmu príbuznému v priamom rade, svojmu súrodencovi, osvojiteľovi, osvojencovi, manželovi alebo druhovi, alebo iným osobám v rodinnom alebo obdobnom pomere, ktorých ujmu by právom počítavala ako vlastnú ujmu, nesmie však byť vypočúvaná v prípadoch ustanovených v § 129. Túto osobu treba poučiť o následkoch krivého obvinenia. Vypočúvaná osoba má právo na právnu pomoc advokáta. Na predvolanie a predvedenie tejto osoby alebo oznamovateľa sa primerane použijú ustanovenia § 128.

§ 2

Základné zásady trestného konania

(1) Nikto nemôže byť stíhaný ako obvinený inak než zo zákonných dôvodov a spôsobom, ktorý ustanovuje tento zákon.

(2) Do základných práv a slobôd osôb v prípadoch dovolených zákonom možno zasahovať len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom treba rešpektovať dôstojnosť osôb a ich súkromie

(3) Ak tento zákon neustanovuje inak, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní o zásahoch do základných práv a slobôd podľa tohto zákona rozhoduje sudca pre prípravné konanie; sudca pre prípravné konanie rozhoduje aj v iných prípadoch ustanovených týmto zákonom.

(4) Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu.

(5) *Prokurátor v trestnom konaní zastupuje štát. Ak tento zákon, medzinárodná zmluva vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom (ďalej len „medzinárodná zmluva“) alebo rozhodnutie medzinárodnej organizácie, ktorým je Slovenská republika viazaná, neustanovuje inak, prokurátor je povinný stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel.*

(6) *Ak tento zákon neustanovuje inak, orgány činné v trestnom konaní a sudy konajú z úradnej povinnosti. Väzobné veci sú povinné vybavovať prednostne a urýchlene. Na obsah petícií zasahujúcich do plnenia týchto povinností orgány činné v trestnom konaní ani súd neprihliadajú.*

(7) *Každý má právo, aby jeho trestná vec bola spravodlivo a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom v jeho prítomnosti tak, aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom, ak tento zákon neustanovuje inak.*

(8) *Nikoho nemožno trestne stíhať za čin, za ktorý bol už právoplatne odsúdený alebo oslobodený spod obžaloby. Táto zásada nevylučuje uplatnenie mimoriadnych opravných prostriedkov v súlade so zákonom.*

(9) *Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, má právo na obhajobu.*

(10) *Orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie. Dôkazy obstarávajú z úradnej povinnosti. Právo obstarávať dôkazy majú aj strany. Orgány činné v trestnom konaní s rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy tak, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie.*

(11) *Súd môže vykonať aj dôkazy, ktoré strany nenavrhli. Strany majú právo nimi navrhnutý dôkaz zabezpečiť.*

(12) *Orgány činné v trestnom konaní a súd hodnotia dôkazy získané zákonným spôsobom podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo i v ich súhrne nezávisle od toho, či ich obstaral súd, orgány činné v trestnom konaní alebo niektorá zo strán.*

(13) *Orgány činné v trestnom konaní a súd spolupracujú so záujmovými združeniami občanov a využívajú ich výchovné pôsobenie.*

(14) *Strany sú si v konaní pred súdom rovné.*

(15) *Trestné stíhanie pred súdom je možné len na základe návrhu, alebo obžaloby podanej prokurátorom, ktorý v konaní pred súdom obžalobu alebo návrh zastupuje.*

(16) *V trestnom konaní pred súdom rozhoduje senát, samosudca alebo sudca pre prípravné konanie. Predseda senátu, samosudca alebo sudca pre prípravné konanie rozhodujú sami, ak to zákon výslovne ustanovuje.*

(17) *Trestné veci prejednáva súd verejne. Z hlavného pojednávania alebo verejného zasadnutia môže byť verejnosť vylúčená len v prípadoch ustanovených týmto zákonom. Rozsudok musí byť vždy vyhlásený verejne.*

(18) *Konanie pred súdom je ústne, výnimky ustanovuje tento zákon. Dokazovanie riadi súd, ktorý však výsluch obžalovaného, svedkov, poškodeného a znalcov spravidla ponecháva stranám, najprv tej, ktorá dôkaz navrhla či obstarala.*

(19) *Pri rozhodovaní na hlavnom pojednávaní, na verejnom zasadnutí alebo na neverejnom zasadnutí smie súd prihliadnuť len na tie dôkazy, ktoré boli v tomto konaní vykonané, ak zákon neustanovuje inak.*

(20) *Ak obvinený, jeho zákonný zástupca, podozrivá osoba, poškodený, zúčastnená osoba alebo svedok vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie, má právo na tlmočníka a prekladateľa.*

(21) *Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné v priebehu celého trestného konania umožniť poškodenému plné uplatnenie jeho práv, o ktorých ho treba riadne, vhodným spôsobom a zrozumiteľne poučiť. Trestné konanie sa musí viesť s potrebnou ohľaduplnosťou k poškodenému. Treba zohľadniť jeho osobnú situáciu a okamžité potreby, vek, pohlavie, prípadné zdravotné postihnutie a jeho vyspelosť a zároveň plne rešpektovať jeho fyzickú, mentálnu a morálnu integritu. Ustanovenia osobitného zákona o právach obetí trestných činov tým nie sú dotknuté.*

§ 3

Súčinnosť štátnych orgánov, právnických osôb a fyzických osôb

(1) *Štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby a fyzické osoby sú povinné poskytnúť súčinnosť orgánom činným v trestnom konaní a súdu pri plnení ich úloh, ktoré súvisia s trestným konaním.*

Iným právnickým osobám a fyzickým osobám preukázané vecné náklady s týmto spojené hradí štát, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak. Na konanie a rozhodovanie sa primerane použijú ustanovenia § 553 ods. 5 a 6; taký návrh môže podať ten, komu vecné náklady vznikli.

(2) Štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby sú povinné bez meškania oznamovať orgánom činným v trestnom konaní skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin a včas vybavovať dožiadania orgánov činných v trestnom konaní a súdov.

(3) Orgány činné v trestnom konaní a súdy sú povinné si navzájom pomáhať pri plnení úloh vyplývajúcich z tohto zákona. Písomnosti a informácie sa môžu doručovať medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a súdom aj v elektronickej forme.

(4) Ustanoveniami odsekov 1 a 2 nie je dotknutá povinnosť zachovávať utajovanú skutočnosť, obchodné tajomstvo, bankové tajomstvo, daňové tajomstvo, poštové tajomstvo alebo telekomunikačné tajomstvo.

(5) Údaje, ktoré sú predmetom obchodného tajomstva, bankového tajomstva alebo daňového tajomstva, alebo údaje z evidencie zaknihovaných cenných papierov môže požadovať pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní prokurátor a s jeho predchádzajúcim súhlasom aj policajt, v konaní pred súdom predseda senátu.

§ 95

Zaistenie peňažných prostriedkov

(1) Ak skutočnosti nasvedčujú tomu, že peňažné prostriedky na účte v banke alebo v pobočke zahraničnej banky alebo iné peňažné prostriedky sú určené na spáchanie trestného činu, na jeho spáchanie boli použité alebo sú výnosom z trestnej činnosti, môže predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz, aby peňažné prostriedky boli zaistené. Príkaz na zaistenie podľa prvej vety sa môže týkať aj peňažných prostriedkov dodatočne došlých na účet vrátane príslušenstva, ak sa dôvod zaistenia vzťahuje aj na ne.

(2) Ak vec neznesie odklad, prokurátor môže vydať príkaz podľa odseku 1 aj pred začatím trestného stíhania. Taký príkaz musí najneskôr do 48 hodín potvrdiť sudca pre prípravné konanie, inak stráca platnosť.

(3) Príkaz musí byť vydaný písomne a musí byť odôvodnený. Uvedie sa v ňom aj suma v príslušnej mene, na ktorú sa zaistenie vzťahuje, pokiaľ ju v čase

rozhodovania o zaistení možno vyčíslieť. V príkaze, ak nerozhodne predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor inak, sa zakážu akékoľvek dispozície so zaistenými peňažnými prostriedkami až do výšky zaistenia.

(4) Zaistenie sa nemôže vzťahovať na peňažné prostriedky, ktoré sú potrebné na uspokojovanie nevyhnutných životných potrieb obvineného alebo osoby, ktorej boli zaistené, na uspokojovanie životných potrieb osoby, o ktorej výchovu alebo výživu sú obvinený alebo osoba, ktorej boli peňažné prostriedky zaistené, povinní sa podľa zákona starať.

(5) Ak pominuli dôvody na zaistenie peňažných prostriedkov, zaistenie sa zruší. Ak pominuli dôvody na zaistenie peňažných prostriedkov v ustanovenej sume, zaistenie sa obmedzí. O zrušení a obmedzení zaistenia rozhodne príkazom predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor.

(6) Príkaz podľa odseku 1 alebo 2 sa vždy doručí banke, pobočke zahraničnej banky alebo inej právnickej osobe, alebo fyzickej osobe, ktorá disponuje peňažnými prostriedkami, a po uskutočnení príkazu aj osobe, ktorej peňažné prostriedky boli zaistené.

(7) So zaistenými peňažnými prostriedkami možno nakladať len po predchádzajúcom písomnom súhlase predsedu senátu a v prípravnom konaní prokurátora. Pokiaľ trvá zaistenie, sú neúčinné všetky právne úkony a uplatnenia nárokov voči zaisteným peňažným prostriedkom.

(8) Osoba, ktorej peňažné prostriedky boli zaistené, má právo žiadať o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia. O takej žiadosti musí predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor bezodkladne rozhodnúť. Proti tomuto rozhodnutiu je prípustná sťažnosť. Ak sa žiadosť zamietla, osoba, ktorej peňažné prostriedky boli zaistené, ju môže, ak v nej neuvedie iné dôvody, opakovať až po uplynutí 30 dní odo dňa, keď rozhodnutie o jeho predchádzajúcej žiadosti nadobudlo právoplatnosť; inak sa o nej nekoná.

(9) Ak v trestnom konaní je potrebné zaistiť peňažné prostriedky na zabezpečenie nároku poškodeného na náhradu škody, postupuje sa primerane podľa odsekov 1 až 8.

Domová a osobná prehliadka, prehliadka iných priestorov a pozemkov, vstup do obydlija, iných priestorov a na pozemky.

§ 89

Povinnosť na vydanie veci

(1) Kto má pri sebe vec dôležitú pre trestné konanie, je povinný ju na vyzvanie predložiť policajtovi, prokurátorovi alebo súdu; ak ju treba na účely trestného konania zaistiť, je povinný vec na vyzvanie týmto orgánom vydať. Pri vyzvaní ho treba upozorniť na to, že ak nevyhovie výzve, môže mu byť vec odňatá, ako aj na iné následky nevyhovenia.

(2) Povinnosť podľa odseku 1 sa nevzťahuje na listinu alebo inú vec, ktorej obsah sa týka okolnosti, o ktorej platí zákaz výsluchu, okrem prípadu, keď došlo k oslobodeniu od povinnosti zachovať vec v tajnosti alebo k oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti.

(3) Vyzvať na vydanie veci je oprávnený predseda senátu pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní prokurátor alebo policajt.

§ 91

Odňatie veci

(1) Ak vec dôležitú pre trestné konanie alebo počítačové údaje na vyzvanie nevydá ten, kto ju má pri sebe, môže mu byť na príkaz predsedu senátu a v prípravnom konaní na príkaz prokurátora alebo policajta odňatá. Policajt potrebuje na vydanie takého príkazu predchádzajúci súhlas prokurátora.

(2) Ak nevykoná orgán, ktorý príkaz na odňatie veci vydal, odňatie veci sám, vykoná ho na podklade príkazu policajta.

(3) Bez predchádzajúceho súhlasu podľa odseku 1 môže policajt vydať príkaz len vtedy, ak predchádzajúci súhlas nemožno dosiahnuť a vec neznesie odklad.

(4) K odňatiu veci sa podľa možnosti priberie nezúčastnená osoba.

§ 99

Dôvody domovej prehliadky a osobnej prehliadky a prehliadky iných priestorov a pozemkov

(1) *Domovú prehliadku možno vykonať, ak je dôvodné podozrenie, že v byte alebo v inom priestore slúžiacom na bývanie alebo v priestoroch k nim patriacim (ďalej len „obydlie“) je vec dôležitá pre trestné konanie alebo že sa tam skrýva osoba podozrivá zo spáchania trestného činu, alebo je potrebné vykonať zaistenie hnutelných vecí na uspokojenie nároku poškodeného na náhradu škody.*

(2) *Z dôvodov uvedených v odseku 1 možno vykonať aj prehliadku priestorov neslúžiacich na bývanie (ďalej len „iné priestory“) a prehliadku pozemku, ktoré nie sú verejne prístupné.*

(3) *Osobnú prehliadku možno vykonať, ak je dôvodné podozrenie, že niekto má pri sebe vec dôležitú pre trestné konanie.*

(4) *U zadržanej osoby a u osoby, ktorá bola zatknutá alebo ktorá sa berie do väzby, možno vykonať osobnú prehliadku aj vtedy, ak je tu podozrenie, že má pri sebe zbraň alebo inú vec, ktorou by mohla ohroziť život alebo zdravie osoby.*

§ 100

Príkaz na domovú prehliadku

(1) *Nariadiť domovú prehliadku je oprávnený predseda senátu a pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie. V neodkladných prípadoch tak môže namiesto príslušného predsedu senátu a v prípravnom konaní sudcu pre prípravné konanie urobiť predseda senátu a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie, v ktorého obvode sa má prehliadka vykonať. Príkaz na domovú prehliadku musí byť vydaný písomne a musí byť odôvodnený. V príkaze sa uvedie opis veci alebo opis osoby, ktorá sa má zaistiť pri domovej prehliadke, ak je známa. Doručí sa vlastníkovi alebo užívateľovi obydlija pri prehliadke, a ak to nie je možné, najneskôr do 24 hodín po odpadnutí prekážky, ktorá bránila doručeniu.*

(2) *Domovú prehliadku bez meškania vykoná orgán, ktorý ju nariadil, alebo na jeho príkaz policajt.*

§ 101

Príkaz na prehliadku iných priestorov a pozemkov

(1) Prehliadku iných priestorov alebo prehliadku pozemku je oprávnený nariadiť predseda senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní prokurátor alebo s jeho súhlasom policajt. Príkaz musí byť vydaný písomne a musí byť odôvodnený. Doručí sa vlastníkovi alebo užívateľovi priestorov alebo pozemku, alebo jeho zamestnancovi pri prehliadke, a ak to nie je možné, najneskôr do 24 hodín po odpadnutí prekážky, ktorá bránila doručeniu.

(2) Prehliadku iných priestorov alebo pozemkov vykoná bez meškania orgán, ktorý ju nariadil, alebo na jeho príkaz policajt.

(3) Bez príkazu alebo súhlasu podľa odseku 1 môže policajt vykonať prehliadku iných priestorov alebo pozemkov len vtedy, ak príkaz alebo súhlas nemožno dosiahnuť vopred a vec neznesie odklad alebo ak ide o osobu pristihnutú pri trestnom čine, alebo o osobu, na ktorú bol vydaný príkaz na zatknutie, alebo o prenasledovanú osobu, ktorá sa ukrýva v týchto priestoroch. O vykonaní tohto úkonu musí však bez meškania upovedomiť orgán, ktorý je oprávnený vydať príkaz alebo súhlas podľa odseku 1.

§ 112

Predstieraný prevod

(1) Predstieraným prevodom sa rozumie predstieranie kúpy, predaja alebo iného spôsobu prevodu predmetu plnenia, na ktorého držanie sa vyžaduje osobitné povolenie, ktorého držanie je zakázané, ktorý pochádza z trestného činu alebo ktorý je určený na spáchanie trestného činu. Predstieraný prevod možno vykonať v trestnom konaní pre úmyselný trestný čin, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky, korupciu alebo pre iný úmyselný trestný čin, o ktorom na konanie zaväzuje medzinárodná zmluva, ak možno dôvodne predpokladať, že ním budú zistené skutočnosti významné pre trestné konanie.

(2) Príkaz na predstieraný prevod vydáva písomne predseda senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní prokurátor.

(3) Predstieraný prevod vykoná orgán uvedený v § 110 ods. 2.

(4) Príkaz na predstieraný prevod môže byť vydaný len na základe písomnej žiadosti policajta alebo orgánu uvedeného v odseku 3. Žiadosť musí byť odôvodnená podozrením z konkrétnej trestnej činnosti a tiež údajmi o osobách a veciach, ktorých sa predstieraný prevod týka, ak sú tieto údaje známe.

(5) Bez príkazu podľa odseku 2 sa môže uskutočniť predstieraný prevod len vtedy, ak vec neznesie odklad a písomný príkaz nemožno získať vopred; orgán uvedený v odseku 3 je však povinný o príkaz bez meškania požiadať. Ak nebude príkaz do 48 hodín vydaný, orgán uvedený v odseku 3 je povinný predstieraný prevod skončiť. Ak sa pri tomto úkone získala informácia, nemožno ju použiť a musí sa predpísaným spôsobom bez meškania zničiť.

(6) Ak sa má záznam vyhotovený pri predstieranom prevode použiť ako dôkaz, postupuje sa primerane podľa § 115 ods. 6.

(7) Pri postupe podľa odseku 1 možno, ak je to potrebné, použiť prostriedok na zaznamenanie priebehu úkonu.

§ 117

Agent

(1) Na odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov zločinov, korupcie, trestných činov extrémizmu, trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa alebo trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti možno použiť agenta. Jeho použitie je prípustné len vtedy, ak odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov uvedených trestných činov by bolo iným spôsobom podstatne sťažené a získané poznatky odôvodňujú podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo má byť spáchaný taký trestný čin.

(2) Konanie agenta musí byť v súlade s účelom tohto zákona a musí byť úmerné protiprávnosti konania, na odhaľovaní, zisťovaní alebo usvedčovaní ktorého sa zúčastňuje. Agent nesmie iniciatívne navádzať na spáchanie trestného činu; to neplatí, ak ide o korupciu verejného činiteľa alebo zahraničného verejného činiteľa a zistené skutočnosti nasvedčujú, že páchatel' by spáchal taký trestný čin aj vtedy, ak by príkaz na použitie agenta nebol vydaný.

(3) Agent koná pod dočasnou alebo trvalou legendou alebo bez legendy. Legenda je súhrn krycích údajov o osobe agenta, najmä o jeho totožnosti, rodinnom stave, vzdelaní a zamestnaní.

(4) Ak je to na vytvorenie alebo zachovanie legendy nevyhnutné, možno za podmienok uvedených v osobitnom zákone vydať, vyhotoviť a používať krycie doklady.

(5) Príkaz na použitie agenta vydáva predseda senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora, ktorý musí byť odôvodnený aj skutkovými okolnosťami.

(6) Ak ide o vec, ktorá nestrpí odklad, môže prokurátor, ak použitie agenta nie je spojené so vstupom do obydlija iného, príkaz uvedený v odseku 5 vydať pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní predbežne aj ústne. Taký príkaz však v písomnej podobe musí najneskôr do 72 hodín od vydania príkazu potvrdiť sudca pre prípravné konanie, inak stráca platnosť. To neplatí pre postup podľa odseku 2, keď príkaz na použitie agenta môže vydať len sudca pre prípravné konanie.

(7) Príkaz podľa odsekov 5 a 6 musí byť písomný a musí byť v ňom určený čas, počas ktorého bude agent použitý. Čas použitia agenta nesmie trvať dlhšie ako šesť mesiacov. Tento čas môže predseda senátu a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie predĺžiť vždy o ďalšie dva mesiace, a to aj opakovane.

(8) Písomnosti týkajúce sa použitia agenta sa do spisu založia len vtedy, ak prokurátor v obžalobe navrhne vykonanie dôkazu skutočnosťami zistenými agentom.

(9) Agent môže pri použití svojej legendy so súhlasom oprávnenej osoby vstúpiť do obydlija. Taký súhlas sa však nesmie získať na základe predstieraného práva vstupu.

(10) Pravá totožnosť agenta vystupujúceho pod legendou musí byť aj po skončení jeho použitia utajená. Prokurátorovi alebo sudcovi pre prípravné konanie, ktorí sú príslušní rozhodovať podľa odsekov 5 a 6, ako aj predsedovi senátu v konaní pred súdom musí sa na ich žiadosť oznámiť pravá totožnosť agenta.

(11) O skutočnostiach dôležitých pre trestné konanie môže agenta v prípravnom konaní vypočuť prokurátor pri primeranom použití ustanovenia § 134 ods. 1 tak, aby jeho totožnosť nemohla byť odhalená; agent môže byť výnimočne vypočúvaný na súde iba pri primeranom použití ustanovení § 134 ods. 1, § 136 a 262, aby jeho totožnosť nemohla byť odhalená. Na súdne konanie sa agent predvoláva prostredníctvom Prezídia Policajného zboru. Doručenie predvolania agentovi zabezpečí príslušník Policajného zboru poverený prezidentom Policajného zboru. Ak je

agentom iná osoba ako príslušník Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu a súhlasí s tým, aby bola jeho totožnosť odhalená, použijú sa na ďalšie konanie ustanovenia § 127 až 134 o svedkovi.

(12) Skutočnosti týkajúce sa trestných činov nesúvisiacich s vecou, v ktorej bol agent použitý, môžu sa v inom konaní použiť ako dôkaz iba vtedy, ak ide o zločin, korupciu, trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa alebo trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti.

(13) Pri postupe podľa odseku 1 možno použiť informačno-technické prostriedky. Pritom sa primerane postupuje podľa odseku 8.

(14) Agent môže plniť svoje úlohy i na území iného štátu. O jeho vyslaní do zahraničia po predchádzajúcom súhlase príslušných orgánov štátu, na ktorého území má pôsobiť, a na základe príkazu podľa odseku 5 rozhoduje prezident Policajného zboru, ak medzinárodná zmluva neustanovuje iný postup. Rovnako sa postupuje, ak má na území Slovenskej republiky pôsobiť ako agent príslušník iného štátu.

§ 113

Sledovanie osôb a vecí

(1) Sledovaním osoby a veci (ďalej len „sledovanie“) sa rozumie získavanie informácií o pohybe a činnosti osoby alebo pohybe veci, ktoré sa vykonáva utajovaným spôsobom; sledovanie možno vykonať v trestnom konaní o úmyselnom trestnom čine, ak možno dôvodne predpokladať, že ním budú zistené skutočnosti významné pre trestné konanie.

(2) Príkaz na sledovanie vydáva písomne predseda senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní prokurátor.

(3) Sledovanie vykonáva príslušný orgán Policajného zboru. Ak sa pri sledovaní zistí, že obvinený komunikuje so svojím obhajcom, takto získané informácie nemožno použiť na účely trestného konania a musia sa predpísaným spôsobom bez meškania zničiť; to neplatí, ak ide o informácie, ktoré sa vzťahujú na vec, v ktorej advokát nezastupuje obvineného ako obhajca.

(4) Ak je nevyhnutne potrebné, aby sa sledovanie vykonalo v iných priestoroch alebo na pozemkoch, ktoré nie sú verejne prístupné, alebo ak sa má popri sledovaní súčasne použiť informačno-technický prostriedok a sledovanie nie je spojené so vstupom do obydlija, príkaz na sledovanie vydáva predseda senátu, pred

začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora, ak skutočnosti významné pre trestné konanie nemožno získať pri vykonaní sledovania iným spôsobom; v príkaze sa uvedú iné priestory alebo pozemky, ktoré nie sú verejne prístupné, v ktorých sa má vykonať sledovanie, a druh informačno-technického prostriedku, ktorý sa má použiť. Ak vec neznesie odklad, môže namiesto príslušného sudcu pre prípravné konanie vydať príkaz sudca pre prípravné konanie súdu, v ktorého obvode sa má vykonať sledovanie. Pri vstupe do priestorov neslúžiacich na bývanie alebo na pozemky, ktoré nie sú verejne prístupné, sa nesmú vykonať iné úkony ako tie, ktoré sú nevyhnutné na vykonanie sledovania.

(5) Príkaz na sledovanie podľa odseku 2 sa môže vydať len na základe písomnej žiadosti policajta alebo príslušného orgánu Policajného zboru a v konaní pred súdom na písomnú žiadosť prokurátora. Žiadosť sa musí odôvodniť podozrením z konkrétnej trestnej činnosti a tiež údajmi o osobách a veciach, ktoré majú byť sledované, ak sú tieto údaje známe. V príkaze sa musí ustanoviť čas, v ktorom sa bude sledovanie vykonávať, a to najviac šesť mesiacov. Ten, kto vydal príkaz na sledovanie, môže dobu sledovania písomne predĺžiť najviac o ďalších šesť mesiacov, a to aj opakovane. Ak sledovanie trvá dlhšie ako dvanásť mesiacov, príkaz na sledovanie pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vydáva sudca pre prípravné konanie.

(6) Policajt alebo príslušný útvar Policajného zboru je povinný sústavne skúmať trvanie dôvodov, ktoré viedli k vydaniu príkazu na sledovanie. Ak dôvody pominuli, sledovanie sa musí skončiť, a to aj pred uplynutím času uvedeného v odseku 5. Túto skutočnosť bez meškania písomne oznámi tomu, kto vydal príkaz, v prípravnom konaní tiež prokurátorovi.

(7) Ak vec neznesie odklad a písomný príkaz nemožno získať vopred, sledovanie možno začať aj bez príkazu, ak nejde o prípady uvedené v odseku 4. Policajt alebo príslušný útvar Policajného zboru je však povinný bez meškania dodatočne požiadať o vydanie príkazu. Ak príkaz nebude do 24 hodín vydaný, musí sa sledovanie skončiť a takto získané informácie nemožno použiť a musia sa predpísaným spôsobom bez meškania zničiť.

(8) Ak sa má záznam vyhotovený pri sledovaní použiť ako dôkaz, postupuje sa primerane podľa § 115 ods. 6.

(9) *V inej trestnej veci, ako je tá, v ktorej bolo sledovanie vykonané, možno záznam ako dôkaz použiť len vtedy, ak sa súčasne aj v tejto veci vedie trestné konanie pre úmyselný trestný čin.*

(10) *Ak pri sledovaní neboli zistené skutočnosti dôležité pre trestné konanie, musí sa vyhotovený záznam predpísaným spôsobom bez meškania zničiť.*

(11) *Pri postupe podľa odseku 1 možno, ak je to potrebné, použiť prostriedok na zaznamenanie priebehu úkonu a prostriedok technického sledovania.*

Odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky

§ 115

(1) *V trestnom konaní o zločine, korupcii, trestných činoch extrémizmu, trestnom čine zneužívania právomoci verejného činiteľa, trestnom čine legalizácie príjmu z trestnej činnosti alebo pre iný úmyselný trestný čin, o ktorom na konanie zaväzuje medzinárodná zmluva, možno vydať príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky, ak možno dôvodne predpokladať, že budú zistené skutočnosti významné pre trestné konanie. Príkaz možno vydať, ak nemožno sledovaný účel dosiahnuť inak alebo ak by bolo jeho dosiahnutie iným spôsobom podstatne sťažené. Ak sa pri odpočúvaní a zaznamenávaní telekomunikačnej prevádzky zistí, že obvinený komunikuje so svojím obhajcom, takto získané informácie nemožno použiť na účely trestného konania a musia sa predpísaným spôsobom bez meškania zničiť; to neplatí, ak ide o informácie, ktoré sa vzťahujú na vec, v ktorej advokát nezastupuje obvineného ako obhajcu.*

(2) *Príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky vydáva predseda senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora. Ak ide o vec, ktorá neznesie odklad, a príkaz sudcu pre prípravné konanie nemožno získať vopred, môže taký príkaz pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní vydať prokurátor, ak odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky nie je spojené so vstupom do obydlia, ktorý však musí najneskôr do 24 hodín od jeho vydania potvrdiť sudca pre prípravné konanie, inak stráca platnosť a takto získané informácie nemožno použiť na účely trestného konania a musia sa predpísaným spôsobom bez meškania zničiť.*

(3) *Príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky sa musí vydať písomne a odôvodniť aj skutkovými okolnosťami, a to osobitne na každú účastnícku stanicu alebo zariadenie. V príkaze musí byť určená účastnícka stanica*

alebo zariadenie a osoba, ak je známa, ktorej sa odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky týka, a čas, po ktorý sa bude odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky vykonávať. Čas odpočúvania a záznamu môže trvať najviac šesť mesiacov. Tento čas môže v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie predĺžiť vždy o ďalšie dva mesiace, a to aj opakovane. Odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky robí príslušný útvar Policajného zboru.

(4) Policajt alebo príslušný útvar Policajného zboru je povinný sústavne skúmať trvanie dôvodov, ktoré viedli k vydaniu príkazu na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky. Ak dôvody pominuli, odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky sa musí skončiť, a to aj pred uplynutím lehoty uvedenej v odseku 3. Táto skutočnosť sa bez meškania písomne oznámi tomu, kto vydal príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky, v prípravnom konaní tiež prokurátorovi.

(5) V trestnom konaní pre iný úmyselný trestný čin, ako je uvedený v odseku 1, môže vydať príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky predseda senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora iba so súhlasom užívateľa odpočúvaného alebo zaznamenávaného telekomunikačného zariadenia.

(6) Ak sa má záznam telekomunikačnej prevádzky použiť ako dôkaz, treba k nemu pripojiť, ak to vyhotovený záznam umožňuje, doslovný prepis záznamu, ktorý vyhotoví príslušník Policajného zboru vykonávajúci odpočúvanie, v rozsahu zistených skutočností významných pre trestné konanie, s uvedením údajov o mieste, čase, orgáne, ktorý záznam vyhotovil, a zákonnosti vykonávania odpočúvania. Záznam telekomunikačnej prevádzky sa na vhodných elektronických nosičoch uchováva v celosti v spise, ktorých kópie si môže vyžiadať prokurátor a obvinený alebo obhajca. Po ukončení odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky si obvinený alebo obhajca môžu na svoje náklady vyhotoviť prepis záznamu telekomunikačnej prevádzky v rozsahu, v akom to uznajú za vhodné. Povinnosti uvedené v prvej vete sa na nich vzťahujú primerane. Hodnovernosť prepisu posudzuje súd. Ak bol prepis záznamu vyhotovený v prípravnom konaní, predseda senátu môže nariadiť jeho doplnenie, ktoré vyhotoví príslušník Policajného zboru uvedený v prvej vete. Do spisu sa zakladá prepis záznamu telekomunikačnej prevádzky, ktorý sa neutajuje, podpísaný príslušníkom Policajného zboru, ktorý ho vyhotovil; ak doslovný prepis záznamu obsahuje utajovanú skutočnosť, utajuje sa podľa predpisov o

ochrane utajovaných skutočností. Záznam telekomunikačnej prevádzky sa môže použiť ako dôkaz až po skončení odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky. V prípravnom konaní, ak to odôvodňujú okolnosti prípadu, možno predložiť záznam telekomunikačnej prevádzky súdu aj bez prepisu tohto záznamu, ak zo sprievodnej správy vyplývajú údaje o mieste, čase, orgáne, ktorý záznam vyhotovil, a zákonnosti vykonávania odpočúvania, ako aj o osobách, ktorých sa záznam telekomunikačnej prevádzky týka, a záznam telekomunikačnej prevádzky je zrozumiteľný.

(7) V inej trestnej veci, ako je tá, v ktorej sa odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky vykonal, možno záznam ako dôkaz použiť len vtedy, ak sa súčasne aj v tejto veci vedie trestné konanie pre trestný čin uvedený v odseku 1.

(8) Ak sa pri odpočúvaní a zázname telekomunikačnej prevádzky nezistili skutočnosti významné pre trestné konanie, orgán činný v trestnom konaní alebo príslušný útvar Policajného zboru musí získaný záznam predpísaným spôsobom bezodkladne zničiť. Zápisnica o zničení záznamu sa založí do spisu.

(9) O zničení záznamu informuje osobu uvedenú v odseku 3, ak je známa, policajt alebo prokurátor, ktorého rozhodnutím sa vec právoplatne skončila, a v konaní pred súdom predseda senátu súdu prvého stupňa po právoplatnom skončení veci. Informácia obsahuje označenie súdu, ktorý vydal alebo potvrdil príkaz na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky, dĺžku odpočúvania a dátum jeho ukončenia. Súčasťou informácie je poučenie o práve podať v lehote dvoch mesiacov od jej doručenia návrh na preskúmanie zákonnosti príkazu na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky najvyššiemu súdu. Informáciu podá orgán, ktorého rozhodnutím sa vec právoplatne skončila, a v konaní pred súdom predseda senátu súdu prvého stupňa do troch rokov od právoplatného skončenia trestného stíhania v danej veci.

(10) Informáciu podľa odseku 9 predseda senátu, policajt alebo prokurátor nepodá, ak ide o osobu, ktorá má možnosť nazerať do spisu podľa tohto zákona, alebo v konaní o obzvlášť závažnom zločine alebo zločine spáchanom organizovanou skupinou, zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou, alebo ak sa na trestnom čine podieľalo viac osôb a vo vzťahu aspoň k jednému z nich nebolo trestné stíhanie právoplatne skončené, alebo ak by poskytnutím takej informácie mohol byť zmarený účel trestného konania.

(11) Ustanovenia odsekov 1 až 10 sa rovnako vzťahujú na údaje, ktoré sú v reálnom čase prenášané prostredníctvom počítačového systému.

Znalecká činnosť

§ 142

(1) *Ak pre zložitosť objasňovanej skutočnosti nie je postup podľa § 141 postačujúci, priberie orgán činný v trestnom konaní a v konaní pred súdom predseda senátu znalca na podanie znaleckého posudku. Ak ide o objasnenie skutočnosti obzvlášť zložitej, priberú sa dvaja znalci. Dvoch znalcov treba pribrat' vždy, ak ide o pitvu mŕtvol.*

(2) *Na prehliadku a pitvu mŕtvol nesmie byť ako znalec pribratý lekár, ktorý zomrelého ošetroval počas choroby, ktorá smrti predchádzala.*

(3) *O pribratí znalca sa rozhodne uznesením. Proti uzneseniu možno podať sťažnosť pre vecné dôvody alebo pre osobu znalca.*

Dozor prokurátora

§ 230

(1) *Dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vykonáva prokurátor.*

(2) *Pri výkone tohto dozoru je prokurátor oprávnený*

- a) dávať záväzné pokyny na postup podľa § 197, vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie trestných činov a určovať lehoty na ich vybavenie; také pokyny sú súčasťou spisu,*
- b) vyžadovať od policajta spisy, dokumenty, materiály a správy o stave konania vo veciach, v ktorých bolo začaté trestné stíhanie, na zistenie, či policajt včas začal trestné stíhanie a riadne v ňom postupuje,*
- c) zúčastniť sa na vykonávaní úkonov policajta, osobne vykonať jednotlivý úkon alebo aj celé vyšetrovanie, alebo skrátené vyšetrovanie a vydať rozhodnutie v ktorejkoľvek veci; pritom postupuje podľa tohto zákona; proti takémuto rozhodnutiu prokurátora je prípustná sťažnosť rovnako ako proti rozhodnutiu policajta,*
- d) vrátiť vec policajtovi na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania s pokynmi a určovať lehotu na ich doplnenie; o vrátení veci upovedomí obvineného a poškodeného,*
- e) zrušiť nezákonné alebo neopodstatnené rozhodnutia policajta, ktoré môže nahradiť vlastnými rozhodnutiami; pri uznesení o zastavení*

trestného stíhania, prerušenie trestného stíhania alebo o postúpení veci to môže urobiť do 30 dní od ich doručenia; ak rozhodnutie policajta nahradil vlastným rozhodnutím inak, než na podklade sťažnosti oprávnenej osoby, proti jeho rozhodnutiu je prípustná sťažnosť, rovnako ako proti rozhodnutiu policajta,

- f) odňať vec policajtovi a urobiť opatrenie, aby vec bola prikázaná inému policajtovi alebo policajtom,*
- g) nariadiť, aby sa vo veciach uvedených v § 202 konalo vyšetrovanie,*
- h) urobiť opatrenie, aby skrátené vyšetrovanie vykonal policajt uvedený v § 10 ods. 8 písm. a) alebo písm. c),*
- i) urobiť opatrenie, aby vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie trestného činu príslušníka ozbrojeného bezpečnostného zboru vykonal policajt uvedený v § 10 ods. 8 písm. a), pričom pred urobením opatrenia si prokurátor vyžiada stanovisko riaditeľa Úradu inšpekčnej služby;*

(3) Prokurátor v prípadoch ustanovených v odseku 2 písm. a), d), f) až i) rozhoduje opatrením a v prípade ustanovenom v odseku 2 písm. e) rozhoduje uznesením, ktoré sa doručuje obvinenému, poškodenému a oznamovateľovi, ak nie je zároveň poškodeným.

Úkony prokurátora

§ 231

Iba prokurátor je oprávnený v prípravnom konaní

- a) podať obžalobu,*
- b) uzavrieť s obvineným dohodu o vine a treste a podať návrh súdu na jej schválenie,*
- c) postúpiť vec podľa § 214 ods. 1,*
- d) prerušiť trestné stíhanie podľa § 228 ods. 4,*
- e) zastaviť trestné stíhanie podľa § 215 ods. 1 písm. c), e), f) a g) a ods. 2 a 3 alebo podmiennečne zastaviť trestné stíhanie podľa § 216 ods. 1, alebo podmiennečne zastaviť trestné stíhanie spolupracujúceho obvineného podľa § 218 ods. 1,*
- f) schváliť zmier a zastaviť trestné stíhanie podľa § 220 ods. 1,*

- g) nariadiť zaistenie majetku obvineného a určiť, na ktoré prostriedky a veci sa toto zaistenie nevzťahuje, alebo zrušiť také zaistenie,
- h) vykonať zaistenie nároku poškodeného na náhradu škody, zrušiť toto zaistenie, a to aj čiastočne, alebo vec z neho vyňať,
- i) nariadiť exhumáciu mŕtvoly,
- j) vyžiadať súhlas na trestné stíhanie alebo na podanie návrhu na vzatie do väzby osoby, v ktorej prípade je na taký úkon potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, Súdnej rady Slovenskej republiky, ústavného súdu alebo Európskeho parlamentu,
- k) navrhnúť súdu vzatie obvineného do väzby a predĺženie doby trvania väzby,
- l) navrhnúť vyžiadanie obvineného z cudziny,
- m) vykonať predbežné vyšetrenie v konaní o vydanie do cudziny, ak tento zákon neustanovuje inak,
- n) navrhnúť súdu, na základe žiadosti príslušného cudzieho orgánu, predbežné zaistenie majetku patriaceho osobe, proti ktorej sa vedie v cudzine trestné stíhanie alebo časti tohto majetku nachádzajúceho sa na území Slovenskej republiky.

Vznesenie obvinenia

§ 206

(1) Ak je na podklade trestného oznámenia alebo zistených skutočností po začatí trestného stíhania dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin spáchala určitá osoba, policajt bez meškania vydá uznesenie o vznesení obvinenia, ktoré ihneď oznámi obvinenému a doručí najneskôr do 48 hodín prokurátorovi a ak je obvineným súdny exekútor, notár, znalec, tlmočník alebo prekladateľ, aj ministrovi spravodlivosti, a ak je obvineným advokát, aj Slovenskej advokátskej komore; o tomto úkone upovedomí bez meškania oznamovateľa a poškodeného. Ak bolo uznesenie o vznesení obvinenia oznámené jeho vyhlásením, je policajt povinný vydať obvinenému rovnopis tohto uznesenia bez meškania.

(2) O začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia možno rozhodnúť jedným uznesením, ktoré policajt oznámi bez meškania obvinenému a doručí ho naj-

neskôr do 48 hodín prokurátorovi. O tomto úkone upovedomí oznamovateľa a poškodeného. Ak bolo začatie trestného stíhania a vznesenie obvinenia oznámené vyhlásením uznesenia, policajt je povinný vydať obvinenému jeho rovnopis.

(3) Uznesenie o vznesení obvinenia musí obsahovať označenie osoby, voči ktorej sa vznáša obvinenie, opis skutku s uvedením miesta, času, prípadne iných okolností, za ktorých k nemu došlo tak, aby skutok nemohol byť zamenený s iným skutkom, zákonného pomenovania trestného činu, o ktorý v tomto skutku ide, a to aj s uvedením príslušného ustanovenia Trestného zákona a skutočností, ktoré odôvodňujú vznesenie obvinenia.

(4) Ak v priebehu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania vyjde najavo skutočnosť, ktorá dostatočne odôvodňuje záver, že obvinený spáchal ďalší skutok, na ktorý sa uznesenie o vznesení obvinenia nevzťahovalo, vznesie policajt obvinenie aj pre tento ďalší skutok. Ak pre tento skutok nebolo začaté trestné stíhanie, najskôr sa rozhodne podľa § 199 ods. 1.

(5) Ak v priebehu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania vyjde najavo skutočnosť, ktorá dostatočne odôvodňuje záver, že obvinený spáchal pred oznámením uznesenia o vznesení obvinenia ďalší čiastkový útok pokračovacieho trestného činu, na ktorý sa uznesenie o vznesení obvinenia nevzťahovalo, rozšíri uznesením policajt obvinenie aj pre tento ďalší čiastkový útok pokračovacieho trestného činu. Ak pre tento čiastkový útok nebolo začaté trestné stíhanie, nie je potrebné postupovať podľa § 199 ods. 1. O uznesení o rozšírení obvinenia policajt bez meškania upovedomí oznamovateľa a poškodeného.

(6) Ak v priebehu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania vyjde najavo, že skutok, pre ktorý bolo vznesené obvinenie, je iným trestným činom alebo aj ďalším trestným činom, ako bol v uznesení o vznesení obvinenia právne kvalifikovaný, policajt obvineného na túto okolnosť písomne upozorní; upozornenie môže uviesť aj v zápisnici. Rovnopis upozornenia alebo zápisnice doručí do 48 hodín prokurátorovi.

Práva a povinnosti obvineného

§ 34

(1) Obvinený má právo od začiatku konania proti svojej osobe vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré sa mu kladú za vinu, a k dôkazom o nich, má však právo odoprieť vypovedať. Môže uvádzať okolnosti, navrhovať, predkladať a obstarávať dôkazy slúžiace na jeho obhajobu, robiť návrhy a podávať žiadosti a opravné prostriedky. Má právo zvoliť si obhajcu a s ním sa radiť aj počas úkonov vykonávaných orgánom činným v trestnom konaní alebo súdom. S obhajcom sa však v priebehu svojho výsluchu nemôže radiť o tom, ako odpovedať na položenú otázku. Môže žiadať, aby bol vypočúvaný za účasti svojho obhajcu a aby sa obhajca zúčastnil aj na iných úkonoch prípravného konania. Ak je obvinený zadržaný, vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody, môže s obhajcom hovoriť bez prítomnosti tretej osoby; to neplatí pre telefonický rozhovor obvineného s obhajcom počas výkonu väzby, ktorého podmienky a spôsob výkonu ustanovuje osobitný predpis. Má právo v konaní pred súdom vypočúvať svedkov, ktorých sám navrhol alebo ktorých s jeho súhlasom navrhol obhajca, a klásť svedkom otázky. Obvinený môže uplatňovať svoje práva sám alebo prostredníctvom obhajcu.

(2) Obvinený môže už na začiatku konania pred súdom prvého stupňa uplatniť všetky dôkazy, ktoré sú mu známe a ktoré navrhne vykonať. Ak po podaní obžaloby podá obvinený návrh na vykonanie dôkazov pred začatím konania na súde prvého stupňa, súd je povinný takýto návrh bez meškania doručiť prokurátorovi a poškodenému.

(3) Obvinený, ktorý nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby, má nárok na bezplatnú obhajobu alebo na obhajobu za zníženú odmenu; nárok na bezplatnú obhajobu alebo obhajobu za zníženú odmenu musí obvinený preukázať najneskôr pri rozhodovaní o náhrade trov trestného konania a ak ide o ustanovenie obhajcu podľa § 40 ods. 2, najneskôr do 30 dní po tom, čo mu bolo doručené opatrenie o ustanovení obhajcu.

(4) Na žiadosť obvineného, ktorý bol zadržaný alebo zatknutý, orgán činný v trestnom konaní bezodkladne vyrozumie o tejto skutočnosti rodinného príslušníka alebo inú osobu, ktorú označí a uvedie údaje potrebné na vyrozumienie. Vyrozumienie nevykoná, ak by tým došlo k zmareniu objasnenia a vyšetrenia veci. Ak je zadržanou alebo zatknutou osobou mladistvý, vyrozumie o tejto skutočnosti bez zbytočného odkladu zákonného zástupcu mladistvého orgán sociálnoprávnej ochrany detí

a sociálnej kurately, a ak má mladistvý ustanoveného opatrovníka aj jeho. Ak ide o cudzinca, orgán činný v trestnom konaní na žiadosť cudzinca vyrozumie o tejto skutočnosti konzulárny úrad štátu, ktorého je cudzinec občanom alebo na ktorého území má trvalý pobyt; cudzinec má právo komunikovať s týmto konzulárnym úradom. Obvinený, ktorý bol zadržaný alebo zatknutý má právo najviac dvakrát počas obmedzenia osobnej slobody na vlastné náklady komunikovať prostredníctvom telefónneho zariadenia s osobou, ktorú označí, ak tým nedôjde k ohrozeniu účelu trestného konania a je to technicky možné, a to v trvaní najviac 20 minút. Počas telefonického hovoru obvineného, ktorý bol zadržaný alebo zatknutý, je vždy prítomný policajt, ktorý je oprávnený ukončiť hovor, ak je z jeho obsahu zrejmé, že je marený účel trestného konania.

(5) Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné vždy obvineného o jeho právach poučiť vrátane významu priznania a poskytnúť mu plnú možnosť na ich uplatnenie. Poučenie sa obvinenému v prípade potreby primerane vysvetlí. Obvineného, ktorý bol zadržaný alebo zatknutý, je potrebné poučiť aj o práve na naliehavú lekársku pomoc, o práve nazerať do spisov a o maximálnej lehote, počas ktorej môže byť obmedzený na slobode, kým nebude odovzdaný súdu.

(6) Orgán činný v trestnom konaní obvinenému, ktorý bol zadržaný alebo zatknutý, poskytne bez zbytočného odkladu poučenie o jeho právach v písomnej forme; táto skutočnosť sa poznamená v zápisnici. Obvinený má právo ponechať si toto poučenie u seba po celú dobu obmedzenia osobnej slobody.

(7) Obvinený je povinný na začiatku prvého výsluchu uviesť adresu, na ktorú sa mu majú písomnosti doručovať, vrátane písomností určených do vlastných rúk, ako aj spôsob doručovania s tým, že ak túto adresu alebo spôsob doručovania zmení, musí takú skutočnosť bez meškania oznámiť príslušnému orgánu; o doručovaní a následkoch s tým spojených orgán činný v trestnom konaní alebo súd obvineného poučí.

Výsluch obvineného

§ 121

(1) *Výsluch obvineného vykonáva orgán činný v trestnom konaní alebo súd tak, aby zistil podstatné skutočnosti dôležité pre trestné konanie. K výpovedi ani k priznaniu nesmie byť obvinený nijakým nezákonným spôsobom donucovaný a pri výsluchu treba rešpektovať jeho osobnosť.*

(2) *Pred výsluchom musí byť obvinený poučený: „Ako obvinený máte právo vypovedať alebo odoprieť vypovedať. K priznaniu vás nikto nesmie nútiť. Máte právo zvoliť si obhajcu. Ak nemáte prostriedky na zaplatenie obhajcu, máte právo žiadať, aby vám bol obhajca ustanovený. Máte právo žiadať, aby sa obhajca zúčastnil na vašom výsluchu a bez jeho prítomnosti nevypovedať.“*

(3) *Obvineného vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu treba poučiť aj o možnosti a podmienkach podmieneného zastavenia trestného stíhania, uzavretia zmluvy a zastavenia trestného stíhania, o konaní o dohode o vine a treste, ako aj o podmienkach uloženia trestu prepadnutia majetku, ak bude vznesené obvinenie za niektorý z trestných činov uvedených v § 58 ods. 2 Trestného zákona.*

(4) *Obvinený, ktorému je poskytovaná ochrana a pomoc podľa osobitného predpisu o ochrane svedka, môže byť vypočúvaný prostredníctvom technických zariadení určených na prenos zvuku a obrazu.*

(5) *Ak je ako obvinený vypočúvaná osoba mladšia ako 18 rokov, orgány činné v trestnom konaní vykonajú výsluch s využitím technických zariadení určených na záznam zvuku a obrazu, ak je to primerané vzhľadom na okolnosti prípadu, najmä ak je pochybnosť, či je táto osoba schopná pochopiť obsah výsluchu, pričom sa zohľadňujú jej najlepšie záujmy, a ak tomu nebránia závažné technické dôvody, ktoré je orgán činný v trestnom konaní povinný uviesť v zápisnici.*

§ 122

(1) *Pred prvým výsluchom treba vždy zistiť totožnosť obvineného, jeho osobné, rodinné, majetkové a zárobkové pomery a predchádzajúce trestné stíhania a tresty, ktoré mu boli uložené. Poučenie uvedené v § 121 ods. 2 sa mu prečíta a v prípade potreby ešte aj primerane vysvetlí a obvinený podpisom potvrdí, že poučeniu porozumel. Treba ho poučiť aj o ďalších právach obvineného uvedených v § 34*

ods. 1 až 3 a tiež o podmienkach doručovania písomností a následkoch s tým spojených. Potom treba obvineného oboznámiť so skutkom, ktorý sa mu kladie za vinu, a s jeho právnou kvalifikáciou.

(2) Obvinenému musí byť daná možnosť podrobne sa k obvineniu vyjadriť, najmä súvisle opísať skutočnosti, ktoré sú predmetom obvinenia, uviesť skutočnosti, ktoré obvinenie zoslabujú alebo vyvracajú, a ponúknuť o nich dôkazy.

(3) Obvinenému sa môžu klásť otázky na doplnenie výpovede alebo na objasnenie neúplností, nejasností alebo rozporov. Otázky sa musia klásť ohľaduplne a zrozumiteľne. Obvinenému sa však nesmú klásť otázky, v ktorých je obsiahnuté, ako na otázku odpovedať, otázky klamlivé ani otázky, ktoré by obsahovali skutočnosti, ktoré sa majú zistiť až z jeho výpovede. Otázky nesmú neodôvodnene zasahovať do súkromia vypočúvaného okrem zisťovania pohnútky činu.

§ 123

(1) Obvinenému možno dovoliť, aby skôr, než odpovie, nazrel do svojich poznámok. Táto okolnosť sa musí v zápisnici poznamenať.

(2) Ak treba zistiť pravosť rukopisu, možno obvineného vyzvať, aby napísal potrebný počet určených slov. Ak treba identifikovať hlas obvineného, možno ho vyzvať, aby poskytol hlasovú vzorku. K tomu ho však nemožno nijakým spôsobom donucovať. Obvinený je však povinný strpieť úkony potrebné na zistenie totožnosti.

Výsluch svedka

§ 131

(1) Pred výsluchom svedka treba vždy zistiť jeho totožnosť a pomer k obvinenému, poučiť ho o význame svedeckej výpovede a o práve odoprieť výpoveď, a ak treba, aj o zákaze výsluchu; svedka treba poučiť aj o možnosti a podmienkach poskytnutia ochrany pred neoprávneným postihom v pracovnoprávnom vzťahu podľa osobitného predpisu. Svedok musí byť vždy poučený o tom, že je povinný vypovedať pravdu, nič nezamlčať, a o trestných následkoch krivej výpovede.

(2) Ak sa vypočúva ako svedok prezidentom Policajného zboru poverený príslušník Policajného zboru o skutočnostiach získaných agentom, súd do zápisnice uvedie príslušné krycie údaje agenta a meno, priezvisko a pracovisko povereného príslušníka Policajného zboru.

(3) Pri výsluchu na hlavnom pojednávaní alebo verejnom zasadaní je svedok povinný zložiť prísahu s výnimkou výsluchu svedka podľa odseku 2.

§ 69

Nazeranie do spisov

(1) Obvinený, obhajca, poškodený, oznamovateľ, ak nie je zároveň poškodeným a zúčastnená osoba, splnomocnenec, ustanovený opatrovník a v konaní pred súdom prokurátor, probačný a mediačný úradník, vyšší súdny úradník, súdny tajomník a asistent prokurátora majú právo nazerať do spisov s výnimkou zápisnice o hlasovaní a časti spisu obsahujúcej údaje o totožnosti chráneného svedka, ohrozeného svedka alebo svedka, ktorého totožnosť je utajená, a krycie údaje o totožnosti agenta, robiť si z nich výpisky a poznámky a obstarávať si na svoje trovy kópie spisov a ich častí; také trovy neuhrádza prokurátor, probačný a mediačný úradník, vyšší súdny úradník, súdny tajomník a asistent prokurátora. Také isté právo má zákonný zástupca obvineného, poškodeného a zúčastnenej osoby, ak tieto osoby sú pozbavené spôsobilosti na právne úkony alebo ich spôsobilosť na právne úkony je obmedzená. Iné osoby tak môžu urobiť so súhlasom predsedu senátu a v prípravnom konaní so súhlasom orgánu činného v trestnom konaní, len ak je to potrebné na uplatnenie ich práv.

(2) V prípravnom konaní orgán činný v trestnom konaní môže právo nazerať do spisu a s ním spojené práva podľa odseku 1 zo závažných dôvodov odmietnuť, najmä ak v spise nemožno urobiť také opatrenia, ktoré by zabránili zmareniu alebo podstatnému sťaženiu dosiahnutia účelu trestného stíhania. Závažnosť dôvodov, z ktorých orgán činný v trestnom konaní toto právo odmietol, na žiadosť osoby, ktorej sa odmietnutie týka, je prokurátor povinný urýchlene preskúmať. Ak právo nahliadať do spisu a s ním spojené ostatné práva uvedené v odseku 1 zo závažných dôvodov odmietol prokurátor, na žiadosť osoby, ktorej sa odmietnutie týka, je nadriadený prokurátor povinný urýchlene preskúmať dôvodnosť odmietnutia. Tieto práva nemožno odoprieť obvinenému a obhajcovi a poškodenému po tom, čo boli upozornení na možnosť preštudovať spisy.

(3) *Tomu, kto má právo byť pri úkone prítomný, nemožno odoprieť nazretie do zápisnice o tomto úkone. Obvinenému a jeho obhajcovi nemožno odoprieť nazretie do uznesenia o vznesení obvinenia. V konaní pred súdom nemožno odoprieť nazretie do spisov prokurátorovi, obvinenému a jeho obhajcovi, poškodenému, zúčastnenej osobe a ich splnomocnencom.*

(4) *Práva štátnych orgánov nazerať do spisov podľa osobitného zákona nie sú ustanoveniami predchádzajúcich odsekov dotknuté.*

(5) *Pri povoľovaní nazerať do spisov je nevyhnutné urobiť také opatrenia, aby boli zachované utajované skutočnosti, obchodné tajomstvo, bankové tajomstvo, daňové tajomstvo, poštové tajomstvo alebo telekomunikačné tajomstvo. Ak by v súvislosti s nazretím do spisov hrozila obava z priesťahov konania, je v prípravnom konaní orgán činný v trestnom konaní a v konaní pred súdom predseda senátu oprávnený ustanoviť primeranú lehotu.*

(6) *Rovnaké práva ako orgán činný v trestnom konaní má aj sudca pre prípravné konanie, ak v čase konania v rámci svojej právomoci nakladá so spisom. Ak však sudca pre prípravné konanie v konaní o väzbe pred rozhodnutím o nej odmietne obvinenému alebo obhajcovi právo nazrieť do celého spisu, zároveň s odmietnutím tohto práva označí a umožní sprístupniť na nazretie obvinenému alebo jeho obhajcovi tie časti spisu, ktoré obsahujú skutočnosti alebo dôkazy, na ktoré sa podľa § 71 až 87 a § 339 pri rozhodovaní o väzbe prihliada.*

Skončenie vyšetrovania a skráteného vyšetrovania

§ 208

(1) *Ak policajt považuje vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie za skončené a jeho výsledky za postačujúce na podanie návrhu na obžalobu alebo na iné rozhodnutie, umožní obvinenému, obhajcovi, poškodenému, jeho splnomocnencovi alebo opatrovníkovi, zúčastnenej osobe a jej splnomocnencovi v primeranej lehote preštudovať spisy a podať návrhy na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania; týchto práv sa môžu tieto osoby výslovne vzdať, o čom musia byť poučené. Ak nejde o konanie podľa § 204 ods. 1, obvineného a obhajcu upozorní policajt na práva podľa prvej vety najmenej tri dni vopred. Túto lehotu možno s ich súhlasom skrátiť. Návrh na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania môže policajt odmietnuť, ak ho nepovažuje za potrebný.*

(2) *O úkonoch, využití alebo odmietnutí práv podľa odseku 1 vykoná policajt záznam do spisu.*

§ 209

(1) *Po skončení vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania policajt predloží spis prokurátorovi s návrhom na podanie obžaloby alebo na iné rozhodnutie, ak nerozhodne podľa § 214 ods. 2 alebo § 215 ods. 4. Návrh na podanie obžaloby musí obsahovať zoznam vykonaných a navrhovaných dôkazov a odôvodnenie, prečo nevyhovelo návrhom na vykonanie ďalších dôkazov alebo odmietol predložené dôkazy. So spisom predloží aj očíslované vecné dôkazy a ich zoznam, ak to ich povaha umožňuje.*

(2) *Vyšetrovanie obzvlášť závažných zločinov je potrebné skončiť do šiestich mesiacov od vznesenia obvinenia; v ostatných prípadoch do štyroch mesiacov.*

(3) *Ak nie je vyšetrovanie skončené v lehotách uvedených v odseku 2, policajt prokurátorovi písomne oznámi, prečo nebolo možné vyšetrovanie skončiť v ustanovených lehotách, aké úkony treba ešte vykonať a aký čas bude ešte vyšetrovanie pokračovať. Prokurátor môže policajtovi pokynom zmeniť rozsah úkonov, ktoré majú byť ešte vykonané. Môže tiež určiť inú lehotu, akú má vyšetrovanie ešte trvať.*

Obžaloba

§ 234

(1) *Ak výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania dostatočne odôvodňujú postavenie obvineného pred súd, prokurátor podá obžalobu príslušnému súdu, pripojí k nej spisy, ich prílohy a dôkazné predmety. O podaní obžaloby, ak nejde o konanie podľa § 204 ods. 1, upovedomí prokurátor obvineného, jeho obhajcu a poškodeného a ak je obvinený vo väzbe, aj ústav na výkon väzby.*

(2) *Obžaloba sa môže podať len pre skutok, pre ktorý sa vznieslo obvinenie. Ak prokurátor mieni tento skutok posudzovať ako iný trestný čin, než ako ho posudzoval policajt, upozorní na to pred podaním obžaloby obvineného, obhajcu a poškodeného a zistí, či so zreteľom na zamýšľanú zmenu navrhujú doplniť vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie. Ak prokurátor nepovažuje navrhované doplnenie za potrebné, odmietne ho, urobí o tom záznam do spisu a vyrozumie osobu, ktorá návrh podala.*

(3) *Spis obžaloby obsahuje najmä rozhodnutia orgánov prípravného konania o úkonoch, zápisnicu o výsluchu obvineného, poškodeného, svedka a všetky dôkazy týkajúce sa veci.*

(4) *Po podaní obžaloby môže prokurátor uložiť policajtovi zabezpečiť dôkaz, ktorý potrebuje vykonať v konaní pred súdom.*

Z uvedených ustanovení lze dospět k závěru, že rozdíl mezi českou a slovenskou úpravou přípravného řízení je minimální. V praxi se stává, že obviněnou osobou je občan Slovenské republiky. Někdy dochází k situaci, že obviněný se dopustí trestného činu, jak v České republice, tak i ve Slovenské republice. Cestou evropského vyšetřovacího příkazu nebo mezinárodní pomoci jsou české orgány dožádány k výslechům těchto osob. Z důvodu minimální jazykové bariéry a podobnosti obou právních předpisů jak českých, tak i slovenských, není třeba tlumočníka nebo jiných osob.

6.2 Spolková republika Německo

V Německu se daň z příjmů právnických osob vztahuje na kapitálové společnosti, pojišťovací spolky, zisková a hospodářská družstva, instituce, nadace a společnosti obchodní a průmyslové povahy, provozované právnickými osobami. Německo aplikuje klasický systém dvojího zdaňování zisků společností. Zisk společnosti je zdaněn sníženou sazbou daně z příjmů právnických osob. Zisk rozdělený ve formě dividend je poté zdaněn znovu, bez možnosti započítat již odvedenou sníženou sazbu daně z příjmů právnických osob, zaplacenou společností. Dvojitý zdanění zisků je částečně snižováno ustanovením, které definuje za základ daně poplatníků s příjmy ve formě rozděleného zisku pouze jednu polovinu skutečného příjmu. Sazba daně činí 15 %. Společnosti mají povinnost platit solidární poplatek ve výši 5,5 %. Co se týče daně z přidané hodnoty, Německo uplatňuje sazbu daně ve výši 19 % a sníženou sazbu daně ve výši 7 %. Registrační povinnost k DPH mají plátcí, jejichž obrat ročně přesáhne 17 500 EUR. Plátcí podávají přiznání čtvrtletně, nebo měsíčně⁹⁸.

⁹⁸ NERUDOVA, D. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 276–277. ISBN 978-80-7478-626 -6.

Daňové trestné činy nejsou v německém právním řádu upraveny v trestních předpisech, ačkoliv nesou název trestné činy, ale jsou upraveny v německém daňovém řádu. Tato koncepce právní úpravy mimo trestní předpisy pochází ještě z dob Rakouska-Uherska. Jedná se o podobnou konstrukci, jaká platila na našem území v době první republiky. Daňové trestní právo je v širším slova smyslu souhrnné označení pro všechny zákony, které obsahují trestní sankce a sankce za přestupky a za protiprávní jednání na poli daňových zákonů upravujících jednotlivé druhy daní. V užším slova smyslu se daňovým trestním právem rozumí ustanovení podle § 369–376 daňového řádu (AO), včetně vybraných ustanovení zákona o DPH (§ 26–29) a zákona o dani z dostihových sázek a loterií dle § 23 stejně jako skutkovými podstatami v zákonech, které vydávají země ve své vlastní působnosti. Obecně je daňové trestní právo jednou z částí trestního práva. Trestní ustanovení v VIII. hlavě daňového řádu patří k vedlejším trestním zákonům, které upravují jistou část trestního práva, přičemž je tato část obsažena ve speciálních právních předpisech. Pro daňové trestné činy platí všeobecné zákony trestního práva, tedy německý trestní zákoník, pokud trestněprávní ustanovení daňových trestních zákonů nestanoví něco jiného. Daňové trestní právo je upraveno v daňovém řádu v ustanoveních § 369–412 AO. Skutkové podstaty jsou konstruovány jako blanketní normy, přičemž skutková podstata daňového úniku je založena na příslušných předpisech. Oproti českému daňovému řádu, který upravuje totožné otázky procesního daňového práva, obsahuje německý daňový řád právě tuto trestněprávní rovinu, kde odkazuje na další daňové zákony. I když oba právní systémy vycházejí ze shodného právního základu, nachází se německá úprava daňových trestných činů v odlišných právních předpisech. Skutkové podstaty daňových trestných činů se nacházejí v VIII. hlavě AO, která se dělí na čtyři oddíly – trestní a přestupková ustanovení, trestní a přestupková řízení. Německý daňový řád rozlišuje mezi trestnými činy a přestupky v oblasti daní. Daňové trestné činy jsou trestány peněžitou pokutou, jež je upravena v § 40 StGB (počet denních sazeb se pohybuje v rozmezí 5–360 s tím, že jedna denní sazba může být udělena ve výši 1–30 000 eur), nebo trestem odnětí svobody, jehož úpravu lze najít v ustanovení § 38–39 StGB (výše trestu se pohybuje od jednoho týdne do 15 let, pokud není uložen doživotní trest odnětí svobody). V ustanovení § 375 AO jsou stanoveny další právní následky, kdy při uložení trestu odnětí svobody nejméně na jeden rok za krácení daní nebo za trestný čin porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 372 odst. 2, za profesionální, násilné nebo skupinou organizované pašování dle § 373 AO, za

podílnictví na daňových trestných činech nebo nadřování osobě, která spáchala výše uvedené trestné činy, může soud uložit trest zákazu veřejného činitele a ztrátu být volený ve veřejných volbách. Může také dojít k propadnutí výrobků, zboží a jiných předmětů, na které se vztahuje zkrácení spotřební daně nebo dovozních a vývozních cel a poplatků ve smyslu čl. 4 body 10 a 11 Celního kodexu. Dále můžou propadnout dopravní prostředky, které byly použity při trestném činu. Za přestupky týkající se daní jsou uloženy pokuty v rozmezí 5000 až 50 000 eur v závislosti na konkrétním přestupku. K těmto přestupkům se řadí zkrácení daní vědomou nedbalostí, ohrožení daně, ohrožení srážky daně, spotřební daně, ohrožení dovozního a vývozního cla, dále nepřipustné získání výhody. Přičemž přestupek je definován v ustanovení 377 AO jako protiprávní jednání, jež je postihováno daňovými zákony a za něž je ukládán trest peněžité pokuty. Je důležité zmínit, že podle § 12 StGB je rozlišováno mezi zločiny a přečiny. U zločinu lze uložit trest odnětí svobody minimálně jeden rok, zatímco u přečinu trest odnětí svobody méně než jeden rok nebo peněžitý trest. Za daňové trestné činy mohou být považovány skutkové podstaty uvedené v § 370, 372, 373 a 374 AO. K daňovým trestným činům se počítá i trestný čin uvedený v § 23 zákona o dostihových sázkách a loteriích a dle znění § 369 Ao jsou daňovými trestnými činy i celní trestné činy.⁹⁹

Trestný čin daňového úniku dle § 370 AO¹⁰⁰

(1) Trestem odnětí svobody až na pět let nebo peněžitým trestem se potrestá ten, kdo:

- 1. odevzdá finančnímu úřadu nebo jiným úřadům nesprávné nebo neúplné údaje relevantní pro zdanění,*
- 2. protiprávně neoznámí finančním úřadům podstatné skutečnosti relevantní pro vyměření daně,*
- 3. nepoužije daňové označení a pečeti a tím zkrátí daně nebo získá pro sebe a nebo třetí osoby neoprávněné daňové výhody.*

(2) Pokus je trestný.

(3) V obzvlášť závažných případech se pachatel potrestá odnětím svobody na šest měsíců až deset let. Obzvlášť závažný případ je v zásadě každý, pokud pachatel:

⁹⁹ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 282–286. ISBN 978- 80-7380-442-8.

¹⁰⁰ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 286–291. ISBN 978- 80-7380-442-8.

1. zkrátil daně a nebo získal neoprávněné daňové výhody ve velkém rozsahu,
2. zneužil své oprávnění nebo postavení jako veřejný činitel,
3. využil pomoc jiného veřejného činitele, který zneužil své oprávnění nebo postavení,
4. zkrátil daně a nebo získal neoprávněné daňové výhody za použití napodobených anebo zfalšovaných dokladů a nebo
5. jako člen organizované skupiny, která se spojila za účelem páčání činů podle odst. 1, zkrátil daň z přidané hodnoty a nebo spotřební daně a nebo získal neoprávněné výhody týkající se daně z přidané hodnoty a nebo spotřebních daní.

(4) Daně jsou zkrácené zejména, jestliže nejsou v plné výši, nebo nejsou včas vyměřené, to platí i tehdy, pokud je daň vyměřená předběžně a nebo s výhradou pozdější kontroly a nebo jestliže je přihlášení daně akvivalentní vyměřené daně s výhradou pozdější kontroly. Za daňovou výhodu se považuje i vrácení daní, neoprávněné daňové výhody jsou získané, jestliže byly neprávem udělené nebo ponechané. Podmínky první a druhé věty jsou splněné i tehdy, jestliže existují jiné důvody, pro něž mohla být snížena daň, na kterou se trestný čin vztahuje, a nebo na základě kterých mohla být žádána daňová úleva.

(5) Čin může být spáchaný i na zboží, které je zakázané dovážet, vyvážet anebo převážet. Odstavec 1 až 5 platí i pro činy, které se vztahují na dovozní a vývozní clo a poplatky, jež jsou vybírané jiným členským státem Evropské unie, a nebo které náleží členskému státu Evropského sdružení volného obchodu a nebo některému z jeho asociovaných členů. To samé platí pro činy, které se vztahují na daň z přidané hodnoty a nebo na harmonizované spotřební daně jmenované v čl. 1 odst. 1 směrnice Rady 2008/118/ES z 16. 12. 2008 o všeobecném systému spotřebních daní a zrušení směrnice 92/12EHS. Odstavec 1 až 6 platí nezávisle na právu platném v místě činu i pro trestné činy, které jsou spáchané mimo územní působnost tohoto zákona.

Konstrukce skutkové podstaty je poměrně složitá, neboť v prvním odstavci pod bodem 1 je daňový únik obecným deliktem, jehož se může dopustit každý svým jednáním. Ve druhém a třetím bodě je daňový únik konstruován jako zvláštní typ deliktu, kterého se může dopustit pouze ten, jenž má určitou povinnost stanovenou zákonem, a daňového deliktu se může dopustit i opomenutím. V každém případě musí mít subjektivní stránka úmysl pachatele. Daňového úniku se může dopustit

pouze fyzická osoba. Ve Spolkové republice Německo je zaveden model administrativního trestání, který spočívá v ukládání sankcí právnickým osobám, nikoli však podle trestního zákona nebo zvláštního zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, ale podle zákona o přestupcích, a proto je postih právnických osob v tomto státě pokládán za postih v rámci správní odpovědnosti právnických osob.

Nesprávnými nebo neúplnými údaji, které jsou relevantní pro zdanění, se rozumí takové informace, které neodpovídají skutečnosti. Poněkud problematickou oblastí jsou údaje neúplné. Pokud totiž chybějí určité informace, je třeba zjistit, zda je nezbytně nutné uvést je v daňovém přiznání. Povinnost oznamovat podstatné skutečnosti, které se týkají daňové povinnosti pachatele, vyplývá přímo ze zákona. Porušení povinnosti opatřit zboží daňovým označením nebo pečeti směřuje bezvýhradě k daňovému úniku, je-li tato povinnost porušena úmyslně. Pokus je dle druhého odstavce trestný. Trestný čin se dostává do stadia pokusu v okamžiku, kdy pachatel podá úmyslně nesprávné podání k finančnímu orgánu nebo opomene podat například daňové tvrzení s uvedením ztráty nebo nároku na vrácení daně. V době splatnosti daně již nepřichází v úvahu stadium pokusu, protože včasné, byť nesprávné a neúplné daňové tvrzení, které pachatel podal, ukončuje stadium pokusu. Podle § 370 odst. 3 jsou uvedeny zvláště závažné případy, za jejichž spáchání je uložen pachateli trest odnětí svobody na šest měsíců až deset let. Velký rozsah dříve představoval částku 500 000 eur, přičemž byla tato částka snížena rozhodnutím Spolkového soudního dvora v roce 2008 na současných 50 000 eur. Důležitý závažný případ daňového úniku nastává, pokud pachatel zneužije své oprávnění nebo pro postavení veřejného činitele, nebo zneužije pomoci jiného veřejného činitele. Přísnější trest může pachatel očekávat, pokud získání daňové výhody bylo dosaženo pomocí použití napodobených nebo falšovaných dokladů, přičemž pod pojmem doklad jsou míněny všechny účetní doklady a jiná dokumentace, která má význam pro zdanění. Posledním zvláště závažným případem je spáchání daňového úniku, pokud je pachatel členem organizované skupiny, která se zapojila do páchaní daňových trestných činů. Německá právní úprava považuje organizovanou formu trestné činnosti za přitěžující okolnost.¹⁰¹

Boj s daňovou kriminalitou je primárním bojem všech států, jinak tomu není ani v sousedním Německu. Pro zajímavost – fakt, že problém v České republice je v ustanovování jednatelů „tzv. bílých koní“ do společnosti ze zemí východního

¹⁰¹ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 286–291. ISBN 978- 80-7380-442-8.

bloku, zejména z Ukrajiny, v Německu je častým „bílým koněm“ občan Italské republiky. Tato informace byla zjištěna na mezinárodní konferenci v roce 2019 v Budapešti, kde bylo setkání představitelů orgánů činných v trestním řízení (státních zástupců, policistů vyšetřujících daňové trestné činy). Struktura současné německé policie je „dvoukolejná“. V Německu vykonává činnost **Bundespolicie** (BPOL), tedy Federální policie a **Landespolicie** – policie spolkové země.

Dominantní postavení na poli vyšetřování má však Spolkový úřad vyšetřování **Bundeskriminalamt** (BKA). Jeho náplní je boj s trestnou činností, a to organizovaným zločinem, ekonomickou a finanční kriminalitou.¹⁰²

Při boji s daňovou kriminalitou je neodmyslitelnou součástí mezinárodní pomoc a spolupráce. Pachatelé se nesoustředují pouze na území České republiky, kde by byl vytvořen řetězec společností, které mezi sebou uskutečňují podezřelé obchody a transakce. Z důvodů ztížení jejich odhalitelnosti jsou tyto obchody a transakce prováděné mezi několika společnostmi cizích států, kde je ztížený postup OČTR. Problematika daní přerůstá do organizovaného zločinu.¹⁰³

Právní pomoc je v praxi nejčastější formou právního styku s cizinou, tzv. mezinárodní justiční spolupráce (ZMJS). Orgány v České republice zásadně mohou dožádat právní pomoc v cizině i na bezesmluvním základě, pokud není vysloveně trestním řádem s účinností od 1. ledna 2014 na základě zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci (ZMJS) stanoveno jinak. Mohou rovněž poskytnout právní pomoc i bez existence mezinárodní smlouvy, ovšem při respektování zásady reciprocity dle § 376 odst. 1 TrŘ a ochrany zájmů České republiky stanovené v 377 TrŘ, resp. § 4 a 5 ZMJS. ZMJS také v § 7 nově vymezil zásadu speciality v oblasti justiční spolupráce. Za zvláštní formu spolupráce mezi orgány členských států EU na pomezí právní pomoci a uznávání a výkonu rozhodnutí je možno považovat zajištění majetku nebo důkazního prostředku na základě tzv. evropského zajišťovacího příkazu. Pokud jde o pravomoc orgánů ČR při dožadování právní pomoci, v přípravném řízení dožádá právní pomoc v cizině státní zástupce. Ohledně pravomoci při poskytování právní pomoci cizozemským orgánům platí, že dožádání cizozemského orgánu vyřídí státní zástupce, pokud je právní pomoc poskytována pro trestní řízení v předsoudním stadiu. Policejní orgán není zá-

¹⁰² FILÁK, A. a M. BOHMAN. *Policie evropských zemí a mezinárodní policejní spolupráce*. Praha: Policejní akademie ČR, 2007, s. 123. ISBN 978-80-7251-267-6.

¹⁰³ BUDKA, I. *Organizovaná kriminalita II*. Praha: Policejní akademie ČR, 2006, s. 28–31.

sadně oprávněn dožádat právní pomoc v cizině, ale může v rozsahu svých pravomocí stanovených trestním řádem k pokynu státního zástupce podle § 174 odst. 2 písm. a) provedením úkonu trestního řízení vyřídit dožádání, resp. žádost o právní pomoc cizozemského orgánu. Formálním podkladem pro dožádání právní pomoci v cizině je žádost o právní pomoc, jejíž obsahové a formální náležitosti obvykle stanoví příslušná mezinárodní smlouva. Nejvýznamnější součástí je specifikace dožádaného úkonu. V cizině lze dožádat všechny úkony, jejichž provedení přichází v úvahu na území ČR podle obecných ustanovení trestního řádu. Jednou z formálních náležitostí je překlad žádosti o právní pomoc do jazyka dožádaného státu. Základní podmínkou je, že jde o úkony platné, tedy že byly provedeny v souladu s právem dožádaného státu, nebo v souladu s právem ČR. Použitelnost důkazů upravují ustanovení trestního řádu ohledně nejčastěji používaného důkazu opatřeného v cizině, jímž je výslech svědka, jde zejména o § 211 odst. 2, podle něhož se protokol o výpovědi svědka přečte také tehdy, byl-li výslech proveden způsobem odpovídajícím ustanovením TrŘ a stal-li se svědek pro dlouhodobý pobyt v cizině nedosažitelným.¹⁰⁴

Mezinárodní spolupráce v přípravném trestním řízení má důležitou úlohu. Policejní orgán musí získat informace nejen z území České republiky, ale i z cizích států. Důležitou úlohu v ní má státní zastupitelství, které vyřizuje mezinárodní právní pomoc. V současné době je státním zastupitelstvím vyžadován zejména evropský vyšetřovací příkaz, který je oproti standardní mezinárodní právní pomoci o něco jednodušší. Vyžadování mezinárodní pomoci je náročné jak na dobu, v níž se provedou a doručí zpět požadované úkony, tak i po finanční stránce. Příchozí mezinárodní pomoci jsou doručovány policejnímu orgánu cestou státních zastupitelství v jazyce dožádaného orgánu. U daňových trestných činů se mnohdy žádá o výslech několika desítek osob jednatelů společností v cizích státech, přičemž příchozí dokumenty obsahují někdy i stovky listů. Policejní orgán musí přibírat soudní tlumočníky, kteří si účtují nemalé peníze za tyto překlady. Cena za překlad z příchozích materiálů na základě mezinárodní pomoci u daňových trestných činů se zpravidla pohybuje od 50.000 Kč a výše. Policejní orgán by měl mít možnost vyhodnotit příchozí materiály dříve, než přibere soudního tlumočníka, aby nedocházelo ke zbytečným výdajům za soudní překlady materiálů, které nemají žádnou

¹⁰⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 932–936. ISBN 978-80-7400-496-4.

důkazní hodnotu. Na Krajském ředitelství v Praze fungují pouze překladatelé z anglického a německého jazyka. Překladatelé z ruského a ukrajinského jazyka byli zrušeni a propuštěni z důvodu neupotřebitelnosti. U hospodářských trestných činů, jak bylo zmíněno v této rigorozní práci, je převážná část prověřovaných osob právě ze zemí východního bloku (Ukrajina, Rusko). Nelze se proto ztotožnit s názorem příslušných funkcionářů na Krajském ředitelství v Praze, že tlumočníci (překladatelé) z ruského a ukrajinského jazyka jsou zbyteční.

V odhalování hospodářské trestné činnosti ve státech Evropské unie bylo velkým přínosem zřízení **Eurojustu**. Byl zřízen v roce 2002 a v té době již existoval Europol. Myšlenka zřízení jednotky pro justiční spolupráci v boji proti závažné kriminalitě zazněla dříve než v roce 2002, a to na zasedání Evropské rady v Tampere. Na jejich základě byla rozhodnutím Rady EU 14. 12. 2000 zřízena prozatímní jednotka justiční spolupráce známá jako Eurojust. Základním cílem Eurojustu je podporovat a zlepšovat koordinaci a spolupráci mezi justičními orgány činnými v trestním řízení v jednotlivých státech EU v případech vyšetřování a stíhání závažné trestné činnosti, která se týká dvou nebo více členských států EU, nebo která vyžaduje trestní stíhání na společném základě. Eurojust má jen koordinační roli, nemá vyšetřovací pravomoc. Do věcné příslušnosti Eurojustu patří ty formy trestné činnosti a trestné činy, pro které je vždy příslušný Europol. Europol je příslušný pro organizovanou trestnou činnost, terorismus a další formy závažné trestné činnosti, uvedené v příloze rozhodnutí 2009/371/SVV. Cíl Eurojustu je podporovat a zdokonalovat koordinaci příslušných orgánů členských států při vyšetřování a stíhání v těchto členských státech, zdokonalovat spolupráci příslušných orgánů členských států, zejména usnadňovat vyřizování žádostí a rozhodnutí o justiční spolupráci včetně těch, jež se týkají nástrojů uvádějících v účinek zásadu vzájemného uznávání, jinak podporovat příslušné orgány členských států za účelem zvyšování účinnosti jejich činnosti při vyšetřování a stíhání.

Pravomoci národního člena se dělí do tří kategorií:

1. **Běžné pravomoci** oprávnění obdržet, usnadnit, předat a poskytnout dodatečné informace a provést navazující činnost v souvislosti s výkonem žádostí a rozhodnutí o justiční spolupráci, včetně nástrojů uvádějících v účinek zásadu vzájemného uznávání. O tom je příslušný orgán neprodleně uvědoměn.
2. **Pravomoci vykonávané se souhlasem vnitrostátního orgánu:** vydávat a doplňovat žádosti a rozhodnutí o justiční spolupráci, včetně nástrojů uvádějících v účinek zásadu vzájemného uznávání, vykonávat ve svém členském státě žádosti a rozhodnutí o justiční spolupráci, včetně nástrojů uvádějících v účinek zásadu vzájemného uznávání, nařizovat ve svém členském státě vyšetřovací opatření, která byla označena za nezbytná, schvalovat a koordinovat sledované zásilky ve svém členském státě.
3. **Pravomoci vykonávané v naléhavých případech:** schvalovat a koordinovat sledované zásilky ve svém členském státě, vykonávat ve vztahu ke svému členskému státu žádosti a rozhodnutí o justiční spolupráci, včetně nástrojů uvádějících v účinek zásadu vzájemného uznávání.¹⁰⁵

¹⁰⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2014, s. 325–328. ISBN 978-80-7502-041-3.

7 Vliv stávající legislativy na páchání a odhalování daňové kriminality a návrhy de lege ferenda

Rozsah a struktura hospodářské trestné činnosti, do které lze zařadit i daňové trestné činy, jež vytváří její podobor, vyvolávají potřebu neustálého zefektivňování postupů jak na poli práva, tak i v mimoprávních oblastech. Ekonomické vztahy a celou hospodářskou činnost je třeba velmi důkladně chránit, neboť jak již bylo několikrát uvedeno, daně a jiné podobné platby, jejichž zkrácení nebo neodvedení je trestáno na základě příslušných ustanovení v trestním zákoníku, neboť daně jsou nezbytnou položkou státního rozpočtu. Celé fungování státu je založeno na finančních prostředcích, které jsou vybírány od daňových subjektů, a jsou to právě daňové subjekty, v jejichž zájmu samozřejmě je také zajišťování kompletní struktury funkčního systému. Oproti tomu na druhé straně stojí i snaha daňových subjektů snížit jejich daňové povinnosti na co nejnižší míru. Příčiny daňových úniků již nejsou neznámou oblastí, a ačkoliv za poslední dvě desítky let prodělala Česká republika mnoho zásadních změn ve své ekonomice i v systému hospodaření, pořád k daňovým únikům dochází. Nebezpečí daňových úniků spočívá nejen v jejich rozsahu, ale především v jejich obtížné eliminaci. Hospodářská trestná činnost je složitý správně-právní, ekonomický a trestněprávní problém, jehož řešení vyžaduje speciální odbornost a neustálé inovování znalostí jak u zaměstnanců příslušných orgánů státní správy, tak i orgánů činných v trestním řízení. Jedná se o specifickou oblast, jejíž odhalování a dokazování klade na orgány činné v trestním řízení mimořádné nároky, neboť metody a formy páchání tohoto druhu kriminality mnohdy předbíhají zkušenosti, znalosti, technické možnosti orgánů činných v trestním řízení a zejména využívají mezer v platné právní úpravě nebo jinak obcházejí zákon. V tomto směru by bylo vhodné rozšířit pravomoci kontrolních orgánů finanční správy, živnostenské úřady, různé inspekční orgány, ale i orgánů činných v trestním řízení a zavést mezi nimi dostatečnou spolupráci. Je třeba přijmout přísnější pravidla pro podávání trestních oznámení a vytváření znaleckých posudků. Bylo by vhodné zřizování společných ad hoc vyšetřovacích týmů dle potřeb aktuálního případu, a to policejního orgánu a finančního úřadu. Tyto společné týmy by měly mít znalosti o trestním řízení, ale i o příslušných předpisech z daňové problematiky. Tento návrh by se mohl promítnout ve vzdělávání policistů, ale i finančních úřadů. Základem pro takovou výuku by měl být interdisciplinární přístup, ale i praktická činnost policejních orgánů tak, aby byly vytvářeny speciální

týmy se zástupci jak policistů, tak i potřebných odborníků pro určité oblasti. Za posledních pár let bylo učiněno několik významných kroků v boji proti hospodářské trestné činnosti přijetím velké novely trestního řádu v roce 2001. Byla zjednodušena činnost orgánů v trestním řízení ve vztahu k hospodářské trestné činnosti přijetím zákona č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, přijetím samotného trestního zákoníku nebo zákonu a trestní odpovědnosti právnických osob. Byly přijaty i změny v živnostenském zákoně a v zákoně o obchodních korporacích ve smyslu ověření adresy s místem podnikání, zabránění podnikání osobám, které nejsou bezúhonné, které se dostaly do bankrotu či neuhradily své závazky vůči státu. Bohužel tyto poslední změny v praxi moc nefungují. Velmi důležitým krokem v oblasti daňového trestního práva bylo přijetí nového daňového řádu, který představuje silnou pomoc při odhalování daňových trestných činů, a to zejména prolomením mlčenlivosti vybraných subjektů. V posledních letech se volá po zjednodušení daňové soustavy, neboť nepřehledná, mnohdy nesrozumitelná a velmi komplikovaná úprava je rovněž jednou z významných příčin daňových úniků spolu s vysokou daňovou zátěží, jež je kladena na daňový subjekt. Česká republika je dle hodocení Světové banky v první třetině států, jejichž administrativní nároky jsou vysoké. S většími problémy se potýkají už pouze Ukrajina, Bělorusko a Arménie. Vodítkem by mohlo být rozdělení zákona o daních na dva samostatné zákony, kdy jeden by se týkal právnické a druhý fyzické osoby. Je tomu tak například v Polské republice. Vhodná by také byla lepší informovanost daňových subjektů o jejich povinnostech. Jedním z možných legislativních návrhů by mohl být návrh spočívající ve vrácení nadměrných odpočtů u DPH na výstupu, a to až do okamžiku uhrazení daně do státního rozpočtu. Mohlo by se jednat o velmi účinný prostředek, jak předejít zkrácení daně z přidané hodnoty. Dalším krokem v boji proti daňovým únikům by měla být zvýšená frekvence daňových kontrol, jež by měly být obligatorně prováděny u všech registrovaných subjektů jednou až dvakrát ročně, což je vzhledem k množství obchodních společností a personálního stavu finančních úřadů nereálné. Daňové kontroly jsou v České republice tak minimální, že se dá hovořit s nadsázkou o daňovém ráji. Dále je třeba zmínit, že v daňovém řádu chybí postih, když osoba nepředloží data v elektronické podobě, přestože byly tyto informace správcem daně vyžádány.

Co se týče trestněprávní úpravy, oproti trestnímu zákoníku, který na našem území platil do roku 2009, došlo k jistým úpravám skutkových podstat daňových trestných činů. Inspirací pro českého zákonodárce by mohla být německá právní úprava, která stanovuje poněkud odlišné podmínky. U hospodářských trestných činů by měl být soudem vysloven obligatorní zákaz činnosti, neboť by se pachatel alespoň tak zabránilo v dalším protiprávním jednání, zejména formou zkrácení, nebo neodvedení daně. Zbývá doufat, že zákonodárce se nespolehne pouze na trestní postih daňových úniků, ale že v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe přijme i v mimotrestních právních normách účinnější opatření k prevenci daňové kriminality.¹⁰⁶

O boji s daňovou kriminalitou se v současné době hovoří čím dál tím více. Je to způsobeno změnou forem páčání trestné činnosti všeobecně, kdy obecná kriminalita je na ústupu a hospodářská kriminalita na vzestupu. Současný legislativní stav se snaží reagovat na tuto změnu formou zákonů, které mají ochránit naši společnost před osobami, které se rozhodly páchat tento druh trestné činnosti. Daňové trestné činy jsou obligatorně vyjmenovány v trestním zákoně i se stanovením postihu, který za jejich spáchání hrozí. Ale ani to neodradí tyto osoby před jejich provedením. Aby bylo možné provádět daňové trestné činy, je důležité se zamyslet, zda stávající právní úprava je dostatečná, zda zákonodárce myslel na všechny otázky a mezery v zákoně. Praxe nám ukazuje, že tomu tak bohužel není. V některých otázkách na boj proti daňovým únikům se neshodnou ani politické strany, které mají největší možnost tento stav změnit. Naštěstí je v současné době vládnoucí koalice nakloněna boji proti daňovým únikům, a to navzdory hlasům opozičních politických stran, které ostře vystupovaly proti zavedení registračních pokladen a kontrolních hlášení. Lze jen spekulovat o pravých pohnutkách, které je k tomu vedly. Už nyní se ukazují první pozitivní stránky těchto kontrolních mechanismů. Od 1. 1. 2016 je účinná novela zákona o dani z přidané hodnoty, kterou byla do českého právního řádu vtělena právní úprava kontrolního hlášení. Jeho zavedení bylo snahou zákonodárce dát finanční správě do rukou nástroj k potírání karusellových podvodů. Cílem a smyslem kontrolního hlášení je umožnit správci daně získat informace o vybraných transakcích realizovaných plátcem a ve spojení s dalšími údaji identifikovat riziková sdružení osob, odčerpávající neoprávněně finanční prostředky. Po provedené analýze se na tato spojení zaměřuje kontrolní činnost. Je

¹⁰⁶ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 297–231. ISBN 978- 80-7380-442-8.

to snaha zabránit krácení daní. Mechanismus systému kontrolního hlášení vychází z toho, že plátcí vykazují v dané struktuře údaje o zásadních plněních, jež správce daně navzájem porovná a pojme formou „párování“ jednotlivých kontrolních hlášení. V okamžiku vyměřování daňových přiznání tak správce daně disponuje údaji, které by jinak získával převážně jinou kontrolní činností u jednotlivých plátců, přičemž v době realizace kontrolní činnosti jsou některé články spojení nesoučinné. Takzvaný chybějící obchodník a finanční prostředky jsou odčerpány mimo dispozici správce daně. V ustanovení § 101d odst.1 zákona o dani z přidané hodnoty se uvádí, že údaje pro správu daně nejsou explicitně stanoveny zákonem, ale jsou určeny prostřednictvím formuláře správce daně. Stanovení předepsaných údajů prostřednictvím formuláře je velice flexibilní a správce daně tak může rychleji reagovat na situace, kdy vyvstane potřeba vyžadovat nějaký další údaj, nebo naopak může efektivně odstranit povinnost uvádět údaj, který je nepotřebný. V případě, že by tyto údaje vyžadoval zákon, jejich změna by potřebovala novelizaci zákona. Díky standardizovanému elektronickému hlášení je orgánům finanční správy umožněno, aby prostřednictvím počítačového systému automaticky párovaly faktury mezi jednotlivými daňovými subjekty a zároveň se včas dozvěděly o případných nesrovnalostech podaných daňovými subjekty. Kontroly tak mohou být prováděny adresně.

Za povšimnutí stojí skutečnost, že v kontrolním hlášení se u zdanitelných plnění s hodnotou do 10 000 Kč včetně daně uvádí v oddíle tzv. B3 pouze základ a výše daně. To znamená, že u zdanitelného plnění s nižší hodnotou nemá správce daně k dispozici evidenční číslo daňového dokladu ani DIČ odběratele, dodavatele, datum uskutečnění zdanitelného plnění, datum povinnosti přiznat daň.

To je v současné době velký problém, s kterým se potýká finanční úřad a orgány činné v trestním řízení. Pachatelé v České republice rychle zmobilizovali svoje síly a přišli na způsob, jak obcházet kontrolní hlášení. Není nic výjimečného, že daňový subjekt v oddílu B3 uvádí i několikamilionové výdaje. To znamená, že by museli mít v účetnictví i velké množství přijatých pokladních dokladů, které v praxi nemívají. Dochází tak dle tvrzení ze strany povinných daňových subjektů k různým „krádežím těchto účtenek, k nešťastným náhodám formou požárů“ atd.

Ve stávající legislativě by mělo dojít ke změně a měl by být vypuštěn tzv. oddíl B3 s tím, že by podnikatelský subjekt musel zadávat všechny vydané a přijaté účetní doklady do kontrolního hlášení. Je to samozřejmě nepříjemné pro poctivé podnikatele, ale pokud se český podnikatel neodnaučí podvádět, toto by byla jedna z alternativ.

Dlouhodobé a systematické krácení daňové povinnosti se v některých oblastech podnikání stalo v České republice téměř běžnou záležitostí. Nevykázané příjmy tak podle Českého statistického úřadu dosahují v České republice částky cca 170 mld. Kč ročně, tedy více než dvojnásobek schodku státního rozpočtu. Finanční správa nyní nemá potřebné informace, aby dokázala při množství podnikatelů v České republice efektivně a cíleně provádět daňové kontroly. Proto bylo nutné přijít s novými, avšak osvědčenými moderními nástroji, které zamezí daňové úniky a poskytnou finanční správě adekvátní nástroje, které jí umožní získat efektivní formou informaci o tom, zda daňový poplatník správně vykazuje své hotovostní tržby a nepodniká na úkor ostatních podnikatelů. A bylo tomu tak i zavedením registračních pokladen. Koho se registrační pokladny (EET) týkají? EET musí vést všichni podnikatelé, kteří zjednodušeně řečeno přijímají tržby v hotovosti (ale též platební kartou a dalšími podobnými prostředky). EET naopak nemusí řešit ti podnikatelé, kteří dostávají peníze jen bankovním převodem. Řečí zákona se EET týká těch podnikatelů, kteří mají tzv. evidované tržby. Za evidovanou tržbu se považuje platba podnikateli, která je uskutečněna prostřednictvím: hotovosti, bezhotovostního převodu peněžních prostředků, k němuž dává příkaz plátce prostřednictvím příjemce, jímž je poplatník, který má tržbu evidovat, jako i šeky a směnky. Formální znak evidované tržby naplní rovněž poukázky na zboží nebo služby ve smyslu § 1939 a násl. občanského zákoníku. Mezi poukázky na zboží nebo služby patří také stravenka, kterou se rozumí poukázka opravňující poukazníka u poukázaného k odběru plnění ve formě potravin, vysvětluje ministerstvo v důvodové zprávě. Aby byla tržba evidovanou tržbou, musí jít o platbu, která zakládá rozhodný příjem, jímž se pak rozumí u poplatníka daně z příjmů fyzických osob příjem ze samostatné činnosti, ale s výjimkou příjmu, který:

- není předmětem daně z příjmů,
- je z hlediska obvykle přijímaných tržeb ojedinelý,
- podléhá dani vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně,
- u poplatníka daně z příjmů právnických osob příjem, s výjimkou příjmu, který není předmětem daně z příjmů,

- je z hlediska obvykle přijímaných tržeb ojedinělý,
- podléhá dani vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně,
- podléhá dani ze samostatného základu daně.

Proti registračním pokladnám opět ostře vystupovali přední představitelé opozičních politických stran s odůvodněním, že jejich pořízení bude pro obchodníky a živnostníky zničující a likvidační. Jak se ukázalo, předpovídané hrozby se nenaplnily, naopak pomohly s efektivnějším výběrem daní a umožnily každému zapojit se do tzv. účtenkové loterie. Loterie se může zdarma účastnit každý člověk starší 18 let, a to včetně cizinců. Registrace účtenek však pracuje jen s českými telefonními čísly a v případě výhry budou peníze převedeny pouze na tuzemské bankovní účty. Účtenková loterie odstartovala 1. října 2017, kdy byla spuštěna kompletní verze webových stránek. K dispozici je také mobilní aplikace Účtenkovka pro chytré telefony. Jednu účtenku od jednoho obchodníka lze zaregistrovat pouze jednou a zároveň se musí jednat o účtenku evidovanou v centrálním systému EET. Počet registrovaných účtenek není omezený. Soutěžící však mohou zaregistrovat pouze jednu účtenku od určitého obchodníka za den, aby se předešlo rozdělování nákupů a netvořily se fronty u pokladen. K registraci účtenky je potřeba vyplnit nejen prvních šestnáct znaků FIK nebo BKP kódu, ale také datum, čas, částku, režim tržby a DIČ obchodníka, dále pak účastníkům e-mail a telefon s českou předvolbou. Registrace účtenky přes mobilní aplikaci je snazší. Účtenku je možné vyfotit a potřebné údaje z ní se vyplní automaticky. V každém slosování se soutěží o 21 025 výher, konkrétně o jednu věcnou cenu, v prvním kole automobil SUV v hodnotě 400 tisíc korun a peněžité výhry 1 milion korun, 300 tisíc, 200 tisíc, 100 tisíc, 20× 20 tisíc, 1 000× tisícovka a 20 000× stovka. O případné výhře je výherce informován prostřednictvím e-mailu nebo SMS zprávy. Pokud výherce nemá zřízený tzv. hráčský účet, musí tak učinit do 30 dnů na webu uctenkovka.cz, aby uvedl číslo účtu a určil, jak si výhru vyzvedne. Výhry do 20 tisíc je možné si vyzvednout v hotovosti v pražském sídle Sazky. Výhry jsou osvobozeny od daně, a dokonce není třeba předložit originál účtenky, stačí pouze kód spojený s výhrou.

Cílem loterie je, aby lidé požadovali po obchodnících účtenky a aby ti byli touto cestou nuceni přiznávat tržby a platit daně. Účtenková loterie byla zavedena například v roce 2013 na Slovensku, na Tchaj-wanu funguje už od roku 1951.

Dalším z nástrojů, kterými se zákonodárce snaží bojovat proti daňovým TČ, je zajišťovací příkaz. Jedná se o poměrně extrémní nástroj, který má finanční správa proti potenciálním neplatičům daní, umožňuje předpokládanou daň vybrat dopředu, pokud mají berní úředníci důvodné podezření domnívat se, že později už by ji firma nezaplatila. Zajišťovací příkazy bývaly nejvýš předmětem debat mezi pracovníky finanční správy na straně jedné a daňovými poradci a specializovanými advokáty na straně druhé. Dnes toto téma proniká i do běžných hromadných sdělovacích prostředků. Proti dřívějšímu se správci daně rozhodně nerozpakují institut zajišťovacího příkazu využít a s jeho dopadem se dnes může setkat každý podnikatel. Zajišťovací příkaz slouží správci daně k zajištění výběru daně, která ještě není splatná, případně která ještě není vyměřena, ale správce se domnívá, že vyměřena bude, a obává se důvodně, že plátce ji nebude moct, nebo nebude chtít zaplatit. Plátce daně je povinný částku, kterou správce daně stanoví, složit do tří dnů. V některých případech je ale lhůta k zaplacení ještě kratší. Proti zajišťovacímu příkazu je sice možné se odvolat, ale odvolání nemá odkladný účinek a na povinnosti zaplatit požadovanou částku nic nemění. Dopad zajišťovacího příkazu je okamžitý a pro plátce může být smrtící. Jeho účel spočívá v obecné rovině jistě legitimní. Umožňuje finančnímu úřadu podchytit majetek firmy v době, kdy ještě existuje, a předejít situaci, že se subjekt stihne zbavit veškerého majetku dřív, než mu bude vyměřena nebo doměřena daň. A protože zajišťovací příkaz může mít opravdu negativní dopad na podnikatele oproti EET pokladnám a kontrolním hlášením, musí být vydán s největší opatrností.

Dalším přínosem bylo zřízení povinnosti právnických osob mít datovou schránku. Datová schránka je v českém právním řádu od roku 2009 definována jako elektronické úložiště speciálního typu zřízené podle příslušného zákona č. 300/2008 Sb., které je určeno k doručování elektronických dokumentů mezi orgány veřejné moci na straně jedné a fyzickými a právnickými osobami na straně druhé (od 1. ledna 2010 fyzické i právnické osoby mezi sebou). Datová schránka je povinná pro orgány státní moci a právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, dobrovolná je pro většinu podnikajících fyzických osob, zřídit si ji ale mohou i nepodnikající fyzické osoby. Orgány veřejné moci jsou povinny posílat dokumenty

adresátům přednostně do datové schránky, mají-li ji zřízenou, a vzhledem k právní fikci doručení tak mají subjekty, jimž schránka byla zřízena, de facto povinnost si z ní dokumenty vyzvedávat. Česká republika je údajně prvním státem na světě, kde je používání datové schránky pro orgány veřejné moci a podnikající subjekty takto povinné.

Do té doby se orgán činný v trestním řízení, finanční úřad a další instituce snažily doručit listinu statutárnímu orgánu společnosti pouze poštou na adresu uvedenou jako sídlo společnosti. Tento zákonem ošetřený způsob doručení (i když i v těchto případech dokumenty bývají nevyzvednuté) se nemůže jednatel společnosti vymlouvat, že o doručení neví. Ze zákona má obchodní společnost povinnost mít datovou schránku a z ní vyplývající práva a povinnosti.

Velkým problémem u daňových trestných činů je vedení účetnictví společností, a pokud nastane situace, že podezřelý subjekt jej má předložit, dochází k jeho ztrátě a nedohledatelnosti. Mohlo by tomu zabránit zavedení tzv. modelů povinnosti vedení v elektronické podobě a jeho neustálé vkládání do svého úložiště, které by mohlo být založené na podobném principu jako datová schránka, do něhož by měl přístup samotný podnikatel, finanční úřady a policejní orgány po splnění zákonných podmínek, jako je tomu například u vyžádání informací z finančního úřadu cestou státního zástupce dle ustanovení § 8 odst. 2 trestního řádu. U uvedeného modelu by finanční úřad mohl provádět průběžnou kontrolu.

Na takovou možnost už v jisté podobě pamatuje zákon o DPH v ustanovení § 35a), který stanovuje pouze možnost, ne povinnost elektronického vedení daňových dokladů, dle něhož lze převést daňový doklad z listinné podoby do elektronické a naopak. Daňový doklad lze uchovávat elektronicky prostřednictvím elektronických prostředků pro zpracování a ukládání dat. Při uchovávání daňových dokladů prostřednictvím elektronických prostředků musí být rovněž elektronicky uchovávána data zaručující věrohodnost původu daňových dokladů a neporušenost jejich obsahu. Pokud uchovatel uchovává daňové doklady prostřednictvím elektronických prostředků zaručujících nepřetržitý dálkový přístup k uchovávaným datům, je povinen zajistit pro správce daně bezodkladně přístup k těmto dokladům, možnost stahovat je a používat je.¹⁰⁷

¹⁰⁷ DRÁBOVÁ, M., O. HOLUBOVÁ a M. TOMÍČEK. *Zákon o dani z přidané hodnoty, Komentář*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 265. ISBN 987-80-7478-038-7.

Možnost vykonávat funkci jednatele u neomezeného množství společností je jedna ze základních negativních stránek, které pomáhají dosazovat do společností tzv. „bílé koně“. V tomto směru by se měla Česká republika inspirovat sousední Slovenskou republikou, kde je funkce společníka nebo jednatele s občanstvím mimo EU omezena.

Jednatel obchodní společnosti se v ČR může stát osoba na základě čestného prohlášení, pokud prohlásí, že je svéprávná a způsobilá k právním úkonům, že splňuje podmínky provozování živnosti podle § 6 zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, a nenastala u něj skutečnost, která by byla překážkou provozování živnosti podle § 8 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, ohledně jeho majetku nebo majetku obchodní korporace, nebylo vedeno insolvenční řízení podle § 63 až 65 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, že splňuje podmínky stanovené § 152 a § 153 zákona č. 89/2012, občanského zákoníku, § 46 odst. 2, zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, že nebyl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání společnosti, pokud se na něj hledí, jako by nebyl odsouzen.

Problém není u jednatelů a společníků, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku při založení společnosti, kde zákon stanovuje přísnější pravidla a kde snad i dochází ze strany úřadů k možné kontrole. Problém je právě u jednatelů, kteří přicházejí později. U těchto osob už nedochází k obezřetnosti ze strany úřadů. Jednatel se může stát a stává se i neexistující osoba nebo osoba s rejstříkem trestů (i když ne hospodářských) delší jak „čínská zed“. V současné době stačí ke změně písemný dokument společníka, že odvolává původního jednatele a ustanovuje jím nového, zpravidla už problematickou osobu nedohledatelnou, neexistující, osobu, která má problém se zákonem, osobu, která je angažovaná někdy i ve stovkách obchodních společností. Sám ve své praxi jsem se setkal s osobou, která byla jednatelkou více než 350 obchodních společností. Z toho důvodu by mělo docházet k důkladné lustraci i následných jednatelů a společníků ze strany kompetentních úřadů. Nemělo by docházet k zápisu osob z třetích zemí jako jednatelů a společníků, jako je tomu v současné době. A pokud by tomu tak bylo, měla by být zákonem povinně stanovena osoba tzv. garanta, a to pouze občana z České republiky. Ten bude v případě jakýchkoliv nesrovnalostí ve společnosti kontaktní a dohledatelný s právní odpovědností.

Podle slovenské právní úpravy, a to zákona č. 513/1991 Zb., obchodný zákoník, jsou upraveny podmínky, za nichž je možné vykonávat funkci společníka nebo jednatele společnosti odlišně od české právní úpravy. Můžeme zmínit alespoň některé z nich:

- § 105 odst. 3 stanoveno, že společnost může mít nejvíce 50 společníků.
- § 105a je stanoveno, že společnost s jediným společníkem nemůže být jediným zakladatelem nebo jediným společníkem jiné společnosti. Fyzická osoba může být jediným společníkem maximálně ve třech společnostech.
- § 105b – společnost s ručením omezeným nemůže založit osoba, která je vedena v seznamu dlužníků podle osobitného zákona, nebo která je v seznamu dlužníků u sociální pojišťovny. Neplatí to ale, pokud mu příslušný správce daně, kterým je finanční úřad, celní správa nebo sociální pojišťovna, k založení společnosti udělí souhlas, který se přikládá k návrhu na zápis do obchodního registru.¹⁰⁸

U osoby, která není občanem Slovenské republiky ani jiného členského státu EU, je stanovena podmínka, aby jako jednatel měla povolení k pobytu. Bez uvedeného povolení není možné ustanovit cizince jednatelem společnosti a další taxativní podmínky, které prozkoumává Registrový soud podle zákona č. 530/2003 Zb., zákon o obchodnom registri dle § 7 odst. 14. Poté se minimalizuje nedohledatelnost jednatele, jako je tomu v České republice, kde je současným trendem jednatel – občan z Ukrajiny, který je pro české úřady často nedohledatelným, a je ztížen postup při odstranění pochybností ze strany finančního úřadu, tak i orgánů činných v trestním řízení při prověřování nebo vyšetřování možných trestných činů. Mezinárodní pomoci jsou často zdoluhavé a s nejistým výsledkem. Slovenská právní úprava obsahuje i další přísné podmínky pro jednatele a společníky obchodních společností, kteří nejsou občany EU. V Slovenské republice je tak minimalizován vznik obchodních společností na tzv. „bílé koně“, a to na občany třetích zemí, jak je tomu v České republice současným trendem, kde není výjimkou ani zápis na neexistující osobu z třetí země.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákoník, § 105 odst. 3.

¹⁰⁹ Zákon č. 530/2003 Zb., zákon o obchodnom registri, dle § 7 odst. 14.

Za úvahu stojí ze strany hospodářské komory přísnější pravidla pro jednatele, společníky obchodních společností, jako je tomu například u komory daňových poradců, advokátní komory, exekutorské komory, notářské komory či lékařské komory. Jednatel společnosti by měla být osoba, která má komplexní myšlení, je flexibilní, zvládá zátěžové situace, má komunikační a prezenční dovednosti, vyjednávací a organizační schopnosti, schopnost motivovat druhé, znalost mluveného a psaného českého jazyka. Obligatorně by měla znát práva a povinnosti jednatele obchodních společností v České republice. Měla by ze strany hospodářské komory vzniknout jakási odborná komise, kde by se prováděly zkoušky, jak to bývá u jiných komor, aby došlo k zápisu těchto osob jako způsobilých vykonávat tuto funkci. V Slovenské republice dochází k přezkoušení osob, které chtějí vykonávat zaměstnání v bezpečnostních agenturách. Teprve po absolvování této odborné zkoušky mohou být přijaty na hlavní pracovní poměr. A to se jedná pouze o osobu, která chce vykonávat ostrahu. Proč tedy nestanovit přísnější pravidla pro výkon funkce jednatele! Osoba, která by se chtěla stát jednatelem, by měla v příslušné komoře zažádat o provedení odborné zkoušky. Přínos by spočíval ve zdrojích peněz pro příslušnou komoru, která by zkoušky prováděla za poplatek (viz advokátní komora, exekutorská komora atd.), a pro společnost by to byla záruka, že jednatelem není neexistující osoba, nebo osoba s neuvěřitelně nízkým IQ, ale osoba, která ovládá příslušné předpisy. V praxi se u výsledků jednatelů, tzv. „bílých koní“, vyšetřovatelé setkávají s osobami, které vůbec nevědí nic o obchodní společnosti. Vznik a zánik společnosti, její změna a orgány, povinnosti a práva orgánů společnosti, co je daňové přiznání, kontrolní hlášení, souhrnné hlášení, záležitosti ohledně vedení účetnictví, účetní závěrka atd. ... jim nic neříkají. Jednoduše by na jednatele měly být kladeny větší nároky, ne jak je tomu v současné době, kdy jim můžou být osoby s poruchou atd. ... Komora by tak mohla eliminovat problematickou osobu hned před zápisem do obchodního rejstříku. Komora by mohla mít stanovené i další taxativní podmínky, které by mohla ověřovat a provádět, a to včetně i podoby jistého „kárného“ řízení proti obchodní společnosti nebo orgánu společnosti, který porušil jisté pravidlo. V případě zjištění závažných pochybení ze strany obchodní společnosti by došlo k vyškrtnutí z hospodářské (obchodní) komory. V komoře by měly být zapsané všechny obchodní společnosti, minimálně ty obchodní společnosti, které by měly na obchodním trhu punc jakési právní jistoty. Ověřením společností u obchodní komory by měl i konečný zákazník jistotu, že se jedná o existující, nikoliv fiktivní nebo podvodnou internetovou společnost atd.

Dalším palčivým problémem v boji proti daňovým trestným činům jsou sídla společností. Mít virtuální sídlo v České republice není ničím protiprávním. Je to zákonem stanovená možnost. Ovšem nepřispívá to k tomu, aby nedocházelo k vytváření obchodních společností na fiktivních adresách, které se tímto způsobem snaží vyhybat kontrole finančních úřadů. Oblíbenou adresou sídla společnosti českých podnikatelů je právě hlavní město Praha, kde není ničím výjimečným vidět na jedné adrese i několik stovek nebo tisíců společností najednou, a to z důvodu malé pravděpodobnosti kontrol ze strany finančních úřadů. Snaha podnikatelů vyhybat se kontrole tímto způsobem je všeobecně známá. Finanční kontrola by měla být prováděna obligatorně alespoň jednou ročně. Z důvodu velké koncentrace firem v hlavním městě by tato povinnost měla být delegována na finanční úřady dle místa trvalého bydliště jednatele. Ve své praxi se sám setkávám převážně s adresami trvalého bydliště podnikatelů mimo hlavní město Prahu, i když sídlo společnosti mají převážně v Praze. Změna sídla je jednoduchá, ale u trvalého pobytu to tak jednoduchá záležitost být nemusí. Potenciální pachatel chce svoji korespondenci dostávat přece jenom na skutečné adrese, kde se zdržuje, nikoliv někde na fiktivní adrese, byť by to bylo v hlavním městě. Tím by se eliminovala snaha podnikatelů mít svá sídla mimo bydliště. Poctivý podnikatel bydlící někde 300 km od Prahy, kde má na dosah svůj finanční úřad, nemá důvod si sídlo zřizovat v Praze. Tento postup lze vnímat pouze jako účelový. Samozřejmě se nedá vyloučit, že někdo může mít opravdu zájem mít sídlo mimo své bydliště. V takovém případě by mělo docházet k důkladnému prošetření uvedené adresy ze strany úřadů. Až teprve poté, co by se úředníci přesvědčili, že na adrese společnosti se nachází vybavená kancelář nebo kanceláře, by mohlo dojít k zápisu uvedené adresy do obchodního rejstříku. Jak ale již bylo zmíněno, při změně jednatelů přestávají být úřady obezřetné, stejná situace nastává i u změny adresy, proto by úřady měly adresy neustále kontrolovat. V praxi dochází k tomu, že společnosti často mění svá firemní sídla. Z jejich strany se opět jedná o účelovou záležitost. Jak již bylo zmíněno, věcná a místní příslušnost by měla být delegována na adresu trvalého bydliště jednatele. V případě cizího státního příslušníka jako jednatele by musela být uvedena adresa trvalého bydliště kompetentního zástupce statutárního orgánu, který musí být samozřejmě dohledatelný a existující.

V tomto směru by se do kontrol obchodních společností sídlících v Praze měly zapojovat všechny finanční úřady v celé ČR. Trvalé bydliště jednatele by mohlo být pouze jednou z možností, jak určit příslušnost finančního úřadu. Pokud

se bude i nadále místní příslušnost odvíjet od adresy sídla společností, bude docházet k účelovým zřizováním sídel ve velkých městech, kde je malá pravděpodobnost kontrol ze strany finančních úřadů. Za úvahu stojí, zda podnikatel, který má trvalé bydliště 300 km od Prahy a v Praze má přesto sídlo společnosti, byť svoji činnost vykonává převážně někde v místě svého trvalého bydliště, má i zubaře nebo obvodního lékaře tak daleko od svého bydliště. Odpověď je určitě jednoznačná.

Můžeme zmínit alespoň nejvíce frekventované a užívané adresy, údaje byly zjištěny ve veřejně dostupném zdroji, a tím byl obchodní rejstřík.

Na adrese:

Rybná 716/24, Praha – Staré Město, 11000, Česká republika – je hlášeno 4911 podnikatelských subjektů.

Kaprova 42/14, Praha – Staré Město, 11000, Česká republika – je hlášeno 3011 podnikatelských subjektů.

Jaurisova 4, Praha 4 – Michle, 14100, Česká republika – je hlášeno 2236 podnikatelských subjektů.

Kubelíkova 1224/42, Praha – Žižkov, 13000, Česká republika – je hlášeno 1200 podnikatelských subjektů.

Revoluční 1082/8, Praha – Nové Město, 11000, Česká republika – je hlášeno 1486 podnikatelských subjektů.

Chudenická 1059/30, Praha – Hostivař, 10200, Česká republika – je hlášeno 1356 podnikatelských subjektů.

Náměstí 14. října 1307/2 Praha – Smíchov 150000, Česká republika – je hlášeno 1239 podnikatelských subjektů.

Na virtuálních adresách se koncentrují firmy, které mohou být potenciálně rizikové. V rámci analýzy se policejní orgán zaměřuje na pět typů varovných informací, které mohou být indicií o problematické společnosti, a tím je insolvenční řízení, exekuce, nespolehlivý plátce DPH, společnosti jsou dlužníky na zdravotním a sociálním pojištění, bydliště statutárního orgánu na městském úřadě. Pro některé podnikatele se tato možnost dovolená zákonem stala výnosným obchodem, kdy za poskytnutí „sídla společnosti“ si účtují poplatky, které v samotném součtu a koncentraci velkého množství na jedné adrese činí velké částky.

Na sídle společnosti by mělo fakticky docházet k jednáním společnosti, měl by se tam nacházet majetek společnosti, tento fakt často rozporuje finanční úřad, ale bohužel bezvýsledně. České daňové subjekty dokázaly zareagovat i na tuto

hrozbu od finančního úřadu, kdy na fiktivní adrese, kde sídlí i několik tisíc společností, zřídily kancelář, kde je „sekretářka“, která přebírá korespondenci společností. Pokud tento negativní fakt nebude legislativně odstraněn, bude i nadále docházet k vytváření společností, podílejících se i na páčání trestné činnosti. Přes četné apelace finančních úřadů na zákonodárné orgány, aby došlo ke změně, nebyla dosud tato možnost zákonem zakázána, nebo změněna.

Velkým problémem, s kterým se policejní orgán setkává, a to zejména u odposlechů telefonních stanic, je to, že v České republice se dá zakoupit zcela anonymně neomezený počet telefonních SIM karet, které si pachatelé obměňují častěji, než je běžné. Poté dochází ke znemožnění odposlechů. Měla by být přijata legislativní změna, a to taková, že osoba, která si zakoupila SIM kartu, by musela předložit doklad totožnosti, jako je tomu například v sousedním Slovensku. Obchodník by měl povinnost ověřit, zda se nejedná o ztracený nebo odcizený doklad v registru odcizených nebo ztracených dokladů.

Velký problém, se kterým se v současné době potýkají orgány činné v trestním řízení, představuje oznamování spáchání trestných činů s delším časovým odstupem. S přibývajícím časem se šance na objasnění a zjištění co nejvíce důkazů snižují. Tak je tomu například u užití ustanovení § 88a TŘ, s jehož pomocí policejní orgán cestou státního zástupce žádá soudce o příkaz k poskytnutí informací o telekomunikačním provozu, například IP adres, ze kterých bylo přistupováno do bankovních účtů, IP adresy datových schránek, z nichž byla zasílána daňová přiznání, kontrolní hlášení správci daně. Provozovatel sítě má povinnost uchovávat dle zákona tyto informace pouze po dobu 6 měsíců. Po jejich uplynutí se policejní orgán k těmto důležitým informacím bohužel nedostane. Prodloužení této doby jako povinnosti uchovávat informace by bezpochybně přispělo k zajištění dalších nezbytných důkazů.

Dalším problémem u daňových trestných činů je způsob jejich páčání, kdy dochází k obcházení zákona. Dnes v 21. století, v době elektronizace, si jen málokdo dokáže představit, že by nepoužíval elektronickou kartu nebo nevyužíval elektronické bankovníctví, bezhotovostní platby. Pouze u starší generace se dá pochopit, že disponuje financemi v hotovosti, které si přebírají od poštovních doručovatelů, nebo jim ochotní příbuzní vyberou určitou hotovost v bankomatu. U výše důchodů v České republice se není čemu divit. Pokud důchody dosáhnou výše jako v ekonomicky vyspělých zemích, tak poté snad i český důchodce objeví kouzlo elektronického bankovníctví. Přijde na to, že je to mnohem rychlejší a bezpečnější

cesta. O to spíše je překvapující, pokud český podnikatel sdílí stejnou obavu jako český důchodce, a to hlavně tím, že nevěří bankovním bezhotovostním převodům a provádí platby v hotovosti, rovnou většinou v částkách 270.000 Kč, a to hned po několik po sobě jdoucích dnů. Je to částka povolená zákonem pro platbu v hotovosti. Jsou to většinou účelové platby, které se nedají analyzovat finančně analytickým úřadem, finančním úřadem nebo orgány činnými v trestním řízení. V případě problému společnosti, která takové peníze „údajně“ zaplatila a měla takový výdaj, ochotně tento doklad předkládá. Ovšem příjemce takových peněz bývá často již nedohledatelný, účetnictví se ztrácí z různých příčin (krádež, nešťastné náhody, nebo jimi disponuje jednatel, který není občan ČR, v lepším případě je pouze nekontaktní, pokud není dokonce smyšlený a neexistující). V této oblasti by mělo dojít ke změně stávající právní úpravy u bezhotovostních převodů **obchodních společností fyzických podnikajících osob**, a to změnou ze stávajících 270.000 Kč na 10.000 Kč v hotovosti. Dá se předpokládat, že podnikatel, který dává v obchodním styku přednost hotovostním platbám, dává jim přednost i v soukromém životě? Platí náklady za energie hotově na přepážce energetickým společnostem (elektrická energie, plyn, voda)? Platí splátku na leasing automobilu, hypotéku, nájemné také hotově? Platí paušál za svůj mobilní telefon nebo internet hotově? Nebo vše uskutečňuje bezhotovostní platbou? Odpověď je zřejmě také předvídatelná. Proč tedy dává v obchodním styku přednost hotovostním platbám...

Závěr

Schodek veřejných financí, zadlužení ekonomik států EU a nutnost nastartovat zdravý růst HDP reformou veřejných investic do infrastruktury a dalších stimulů, to jsou důvody, které vytvářejí tlak na zvýšení daňových příjmů státu. V současné době si žádná vláda nemůže dovolit, aby jí protékaly mezi prsty miliony korun ve formě neodvedení daně. Z toho důvodu je výběr daní aktuální prioritou nejen pro výkonnou moc, ale přeneseně také pro slušné společnosti a občany, kteří přirozeně očekávají pomoc ve formě sociální podpory a podporu příznivého podnikatelského prostředí.

V úvodu této práce jsme se zaměřili na definici daňových trestných činů a jejich dopadu pro společnost, na popis jednotlivých skutkových podstat a jejich právní úpravu. Cílem práce bylo popsat orgány, které se podílejí na odhalování této trestné činnosti jako i jejich fungování v přípravném řízení. Práce dále sledovala zákonnou právní úpravu, kterou mají k dispozici, tj. především trestní zákoník a trestní řád, kde jsou uvedeny dovozené postupy, jimiž se musejí tyto orgány řídit při plnění svých úkolů a úkonů. Pokud by tomu tak nebylo, právní úkony by byly neplatné a celé přípravné řízení by bylo ohrožené.

V úvodu práce byly stanoveny tři otázky, na něž tato rigorózní práce dala odpověď. První chtěla zjistit, zda je česká právní úprava dostačující k odhalování a k následnému potrestání pachatelů daňových trestných činů?

Veškeré možnosti, které umožňuje trestné právo, zejména trestní zákoník a trestní řád, se zdají být zcela dostačující. V rigorózní práci byly popsány skutečné praktické případy, které řešily policejní orgány v České republice. Ukázalo se, že veškeré možnosti, které skýtá současná trestní legislativa, jsou dostačující. Problém je spíše v organizačních a technických otázkách, jako je zlepšení propojenosti informačních systémů finanční správy, celní správy a policejních databází. Aby nedocházelo k tomu, že se policejní orgán nedozví, že společnost, která je jím prověřována, je současně prověřována celní správou a naopak. Další problém spočívá ve vzdělávání kvalifikovaných lidí odhalujících tuto specifickou trestnou činnost, která je oproti obecné kriminalitě znevýhodňována jak personálně, tak i finančně. Na obecné kriminalitě standardně funguje oddělení tím způsobem, že jsou policisté rozděleni na operativu a vyšetřování. Operativa provádí prověřování a všechny úkony do zahájení trestního stíhání. Poté věc přebírá vyšetřovatel. To je na hospodářské kriminalitě spíše výjimkou. Není tomu tak bohužel ani na Krajském

ředitelství hl. města Prahy, kde je zatíženost největší z celé České republiky, a to z důvodu velké koncentrace společností. Jeden policista je současně v jedné osobě vyšetřovatelem i operativcem, policistou, který musí zajišťovat operativní činnost spočívající i ve vyhodnocování a přepisování velmi časově náročných odposlechnů, a pouze někteří policisté z toho důvodu přistupují k tomuto úkonu, který bývá v praxi mnohdy i jediným stěžejním důkazem a možností k rozkrytí trestné činnosti. Finanční stránka bývá oproti obecné kriminalitě také znevýhodněna, a to výší osobních příplatků nebo výší odměn pro policistu, který je tím pádem vystaven velkému pokušení korupce. Problematika hospodářského charakteru bývá pro vrcholné policejní managery velkou neznámou, které nerozumějí, vidí policisty v pozici nějakého účetního, který nevykonává policejní práci v pravém slova smyslu, což se ukazuje být chybou. Hospodářská kriminalita se dnes potýká s propleteností osob s nejzávažnějšími pachateli, nešťtíci se přistupovat k závažným zločinům, ale z důvodu výborných finančních prostředků k ní nedochází amatérským způsobem, ale promyšlenými zločiny, na něž jsou najímáni profesionálové.

V rigorózní práci byl uveden exkurz do zahraniční právní úpravy, kde byly popsány jednotlivé daňové trestné činy a právní předpisy, jež je upravují. Druhá otázka položená v úvodu práce se ptala, zda existují účinnější právní úpravy v zahraničí, které by mohly být vodítkem a vzorem pro Českou republiku. Odpověď zní „ano“, Česká republika by se mohla inspirovat zejména ze Slovenské republiky, kde je minimálně ztíženo jednatelství osoby, u níž lze předpokládat, že svoji funkci jednatele obchodní společnosti nemůže vykonávat řádně. Inspirací pro českého zákonodárce by mohla být německá právní úprava, která stanovuje poněkud odlišné podmínky. U hospodářských trestných činů by měl být soudem vysloven obligatorní zákaz činnosti, neboť by pachateli bylo alespoň tak zabráněno v dalším protiprávním jednání, zejména ve formě zkrácení, nebo neodvedení daně.

V závěrečné části „de lege ferenda“ jsme popsali stávající prostředky a možnosti boje s daňovou kriminalitou. Posledním cílem práce bylo zjistit, zda existují možnosti ve smyslu de lege ferenda, které lze navrhnout pro zlepšení stávající právní úpravy v České republice. Odpověď zní, že existují možnosti, které musí využít především zákonodárce. Nezbyvá než doufat, že se zákonodárce nespolehne pouze na trestní postih daňových úniků, ale že v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe přijme i v mimotrestních právních normách účinnější opatření k prevenci daňové kriminality. V práci bylo popsáno několik fungujících účinných prostředků a několik možných prostředků s výhledem do budoucna. Do jisté míry

lze vidět stále nepostačující platné právní úpravy, navozující potřebu přijmout legislativní změny, a to zejména v obchodním a správním právu, tedy změny, které znemožní daňovým subjektům podvodné jednání. Proto je z pohledu této rigorózní práce nevyhnutné, aby se „de lege ferenda“ připravily nové legislativní návrhy, jež pomohou docílit toho, aby k páčání této trestné činnosti nebyly v České republice vhodné podmínky, nebo aby alespoň byla tato hrozba minimalizována.

Resumé

A big portion of the income part of the state budget is formed by the tax revenue. The largest portion of the state budget revenue is acquired from the value added tax, consumption tax and corporate tax. It is in each state's interest to collect the highest possible revenue. On the other hand taxpayers, to whom the levies apply, perceive this obligation as undesirable, and that is why they use all possible ways to avoid such payments or minimize them. This is sometimes, in the entrepreneurial community, called the income-expense optimisation. From the criminal law point of view such act can be regarded as tax system abuse, where the new phenomenon of criminality is the increase of economic crime. Perpetrators are aware of the differences between the risks and consequences resulting from committing a criminal act of violence, the so called general criminality, and from committing a profit motivated criminal act exploiting sophisticated economic criminal methods. The risk of being found out is much bigger after committing a general act of criminality and the penalties are a lot higher. A perpetrator who obtains financial profit as a result of evading taxes in the amount of 50 000 CZK can get a minimum 3 year sentence, while a perpetrator who committed a robbery, and often had not been sure whether the victim had some money or a valuable thing on him, might face up to 10 year sentence. This disproportion is marked in the whole society in the Czech Republic. Violent criminal offences are condemned by the society immediately, citizens are helpful when asked to assist with catching the perpetrator, while an economic crime is in many instances known to citizens, but they do not think they should announce it. Obviously they do not realize the seriousness of such criminal act, where its consequences affect not only an individual but the whole society. The more finances in the state budget the better conditions for all citizens of the state. It would increase minimum wages, pensions, improve redistribution of state finances into resorts where they are needed, for example ministry of education, health, social affairs or investments in public administration, infrastructure etc.

It is a positive fact that the current highest representatives of the state realize that such tax criminal acts exist and they have made their elimination a priority. The battle against tax evasion has been fought on multiple levels. Primarily on the level of the department of the Tax Administration Office of the Czech Republic. In serious cases of violation of the law are used the means of criminal law to protect society's interests if the elements of qualified tax criminal acts have been fulfilled. It

is a legal procedure of investigative, prosecuting and adjudicating bodies used to recognise criminal acts and punish the perpetrator on the basis of the law.

Above mentioned reasons have become the motivation for writing this rigorous thesis, which has been divided into seven chapters. The first chapter deals with tax criminality and its social impact. Tax criminality was first mentioned already in 19th century and it was defined as a criminal act committed by white-collar workers. Here is described a subject who perpetrates this act most often, his motives and stimulus. This chapter also describes the negative impact on the society. The sources of criminal law that define material and procedural legal aspect of such tax criminal acts are mentioned as well.

The second chapter thoroughly deals with the criminal Code of law, act no 40/2009 Sb., that defines material legal aspect of this criminal act with the definition of specific sections and description of facts of a case, that must be fulfilled so that such act can be qualified as criminal. Adjudications issued in connection with already mentioned criminal acts are also dealt with. Lastly is mentioned the legal responsibility of juridical entities whose participation in above mentioned illegal act can be anticipated. In the Czech Republic has been breached the existing principle of individual criminal liability the so called liability for criminal act derived exclusively from the act no.418/2011 Sb. on criminal liability of juridical entities and proceedings against them. (TOPO). Effective since 1 January 2012 the law defines the conditions for origination of legally defined individuals criminal liability for committing criminal acts stated in a special section of the code no. 40/2009 Sb. except criminal acts comprehensively stated in section 7 of the TOPO law.

The third chapter deals with the procedural rule, specifically the preliminary stage of criminal proceedings which is regulated in section 12 clause 10 of the Rules of Criminal Procedure. Every state tries to handle this issue in the best possible way. New institutions and mechanisms that respect fundamental human rights and freedoms are created. Legislator defines the procedures of investigative, prosecuting and adjudicating bodies in such way so that a criminal act can be detected as quickly as possible and the perpetrator brought before court, and punished by the operation of the law, unless the law defines exceptions. The preliminary stage of criminal proceedings represents one of the basic pillars on which the whole criminal trial is built. This chapter defines the notion, purpose and functions of the prelimi-

nary proceedings as well as the performance of basic principles, investigative, prosecuting and adjudicating bodies, their roles and authority in preliminary proceedings.

The fourth chapter is an important part of the rigorous thesis. It describes the specifics of tax criminal acts preliminary proceedings, starting from instigations based on which the examinations start, then investigations and possible suggestion of indictment against the accused individual is presented to the state representative. Attention is paid to the subjects who are entitled to carry preliminary proceedings. It describes in detail the tactic procedures and first motions before a body responsible for administrative proceedings starts the prosecution using all possibilities allowed by the Criminal Procedure Act including operational investigative means and supporting operational investigative means. The injured parties, who are the most frequent informants of this kind of crime, are also specified. The fourth chapter pays attention to the procedural standing of participants in proceedings and especially deals with the observance of legal procedure and necessary instructions that must be paid before the actions are started.

The fifth chapter describes two cases from professional experience that were handled by the bodies responsible for administrative proceedings in the Czech Republic, and one case chosen from the European practice of the court. The rigorous thesis describes real cases that were solved by the police of the Czech Republic. They proved that all possibilities allowed by the current criminal legislation are sufficient. Problems lie within the organisational and technical issues, like enhancement of connectivity between information systems of financial administration, customs administration and police database.

The sixth chapter deals with a selected foreign legal modification in the Slovak and German Republics. It mentions the legal regulations, which define tax criminal acts in both countries as well as procedural proceedings of bodies responsible for dealing with them in preliminary proceedings. Especially the comparison with the Slovak Republic shows that the procedural preliminary proceedings are almost identical. This fact is not surprising because The Czech Republic as well as the Slovak Republic primarily use the same legal act both on the material and procedural levels. This act had been used in both parts of the former common state until its split.

The last, seventh chapter, describes the current means for fight with tax criminality. Several functional effective measures and several possible future measures have been described. The different areas of criminal law seem to be sufficient. It is possible, to certain extent, to recognise still insufficient legal amendments, suggesting the necessity to accept legal changes, especially in the Commercial and Administrative Laws. A change that would make it impossible for tax subjects to commit fraudulent practices. That is why it is inevitable from the point of view of this rigorous thesis to prepare, according to intended law, new legislative regulations, that will make the conditions for such criminal acts in the Czech Republic unfavourable or at least minimize their threat.

Seznam použitých pramenů

Odborná literatura

BAKEŠ, M. a kol. *Finanční právo*. 6. uprav. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 519 s. ISBN 978-80-7400-440-7.

BUDKA, I. *Organizovaná kriminalita II*. Praha: Policejní akademie ČR, 2006, 200 s.

CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2004, 829 s. ISBN 80-7201-463-3.

DRÁBOVÁ, M., O. HOLUBOVÁ a M. TOMÍČEK. *Zákon o dani z přidané hodnoty, Komentář*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 864 s. ISBN 987-80-7478-038-7.

DVOŘÁK, V. a kol. *Hospodářská kriminalita*. Praha: Policejní akademie, 2000, 138 s.

DVOŘÁK, V. a kol. *Výnosy z trestné činnosti*. Praha: Scienta spol. s.r.o, 2010, 236 s. ISBN 978-80-86960-67-8.

DVOŘÁK, V. *Ekonomické a kriminální aspekty legalizace výnosů z trestné činnosti*. Praha: Scienta spol. s.r.o, 2010, 92 s. ISBN 978-80-86960-63-0.

FENYK, J., L. SMEJKAL a I. BÍLÁ. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. 2., podstat. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 272 s. ISBN 978-80-7552-965-7.

FILÁK, A. a M. BOHMAN. *Policie evropských zemí a mezinárodní policejní spolupráce*. Praha: Policejní akademie ČR, 2007, 123 s. ISBN 978-80-7251-267-6.

FRYŠTÁK, M. a P. POLIŠENSKÁ. *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům od roku 1989*. Praha: Leges, 2014, 120 s. ISBN 978-80-87576-85-4.

HÁLEK, V. *Karuselové obchody*. Hradec Králové: Vítězslav Hálek, 2015, 108 s. ISBN 978-80-260-8723-6.

HNÁTEK, M. a D. ZÁMEK. *Daňové a nedaňové náklady*. Praha: ESAP, 2017, 232 s. ISBN 978-80-905899-4-0.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2014, 368 s. ISBN

978-80-7502-041-3.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Leges, 2017, 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3.

KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 358 s. ISBN 978-80-7380-442-8.

KURŽEJA, J. *Současný stav odhalování výnosů z neznámých zdrojů a možnosti jejich identifikace a odčerpání*. Praha: Scienta, 2010, 184 s. ISBN 978-80-86960-64-7.

NĚMEC, M. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: ABOOK s.r.o., 2017, 548 s. ISBN 978-80-906974-0-9.

NĚMEC, M. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl, Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK s.r.o., 2019, 407 s. ISBN 978-80-906974-2-3.

NERUDOVA, D. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 336 s. ISBN 978-80-7478-626 -6.

NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4.

NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 458 s. ISBN 978-80-7380-677-4.

RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha: LegisNexis CZ s.r.o, 2005, 158 s. ISBN 80-86199-93-2.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4.

ŠÁMAL, P. a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. ISBN 80-7179-741-3.

VESELÝ, J. a kol. *Průvodce policisty trestním řízením a trestním soudnictvím nad mládeží se vzory procesních postupů*. 3. rozš. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2004, 452 s. ISBN 80-7201-491-9.

VOLOVECKÝ, P. *Trestné činy hospodárske*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 246 s. ISBN 978-80-7251-382-6.

VONDRUŠKA, F., J. ZÁRUBA a L. TREŠILOVÁ. *Odčerpávání majetku pocházejícího z nelegitimních zdrojů mimotrestními prostředky*. Praha: Scienta spol. s.r.o., 2010, 136 s. ISBN 978-80-86960-65-4.

Zahraniční publikace

BABČÁK, V. a kol. *Finančné právo na Slovensku a Európskej únii*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012, 832 s. ISBN 978-80-89447-86-2.

BURDA, E. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť: komentár. II. diel*. Praha: C. H. Beck, 2011, 1568 s. ISBN 978-80-7400-394-3.

BURDA, E. a kol. *Trestný zákon. Všeobecná časť: komentár. I. diel*. Praha: C. H. Beck, 2010, 1106 s. ISBN 978-80-7400-324-0.

ČENTÉŠ, J. *Trestný zákon: veľký komentár*. Žilina: Eurokódex, 2013, 880 s. ISBN 978-80-8155-020-1.

KLÁTIK, J. Pôsobnosť slovenského Trestného zákona na ukládanie ochranných opatrení proti právnickým osobám. In: JELÍNEK, J. a kol., eds. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 321. ISBN 978-80-87576-58-8.

MENCEROVÁ, I. a kol. *Trestné právo hmotné: osobitná časť*. Šamorín: Heuréka, 2014, 389 s. ISBN 978-80-89122-96-7.

Judikáty

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 7. 2001, 3 Tz 83/2001 [online]. 2001 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqgfpixzsgm2a>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, 8 Tz 16/2012 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgjpw4427gqytamq>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2011, 11 Tz 49/2011 [online]. 2011 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpxexzsl52he&groupIndex=0&rowIndex=0>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2012, 4 Tz 34/2012 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpxexzvzvgfpxi4q>

Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, ÚS 554/03. Sešit č. 32/2004, judikát č. 4.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, 15 Tdo 1671/2011 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z : <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgjpexxzvgvpxi4q&groupIndex=1&rowIndex=0>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, 8 Tdo 272/2012 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpxexzshfpxi4q&groupIndex=9&rowIndex=0>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2012, 3 Tdo 854/2012 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgjpw4427gq4dgmy&groupIndex=13&rowIndex=0>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, 5 Tdo 666/2012 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpxexzthbpxi4q&groupIndex=1&rowIndex=0>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2013, 5 Tdo 693/2013 [online]. 2013 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgrpxexzugvpxi4q&groupIndex=0&rowIndex=0>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2010, 5 Tdo 863/2010 [online]. 2013 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgbpw4427gy3tany&groupIndex=14&rowIndex=0>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, 3 Tdo 1134/2011 [online]. 2011 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgfpw4427g43dsoi>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, 8 Tdo 272/2012 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpxexzshfpxi4q>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, 5 Tdo 1180/2012 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgipw4427gy3tioa>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2011, 11 Tdo 1216/2010 [online]. 2011 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgfpw4427gmytqnq>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, 5 Tdo 413/2012 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpxexzvgbpxi4q>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, 3 Tdo 87/2012 [online]. 2012 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgipxexzvfgpxi4q&groupIndex=0&rowIndex=0>

Usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, 15 Tdo 510/2013 [online]. 2013 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/15Tdo510/2013>

Články z odborných periodik

KARANSKÝ, J. Příklad Jak se splnily věštby kartářky. *Kriminalistický sborník*. 2017, č. 4. s. 38–43.

ŠAMALÍK, J., J. BRONISLAV a P. SYNEK. Příklad Fiktivní export zboží do zemí EU. *Kriminalistický sborník*. 2009, č. 1, s. 10–11.

Právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

Zákon č. 212/1992 Sb., o soustavě daní.

Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon.

Zákon č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky.

Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Zákon č. 456/2011 Sb., zákon o Finanční správě České republiky

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání,

Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zahraníční právní předpisy

Zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník.

Zákon č. 530/2003 Zb., zákon o obchodnom registri.

Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

Zákon č.300/2005 Z.z., trestný zákon.

Internetové zdroje

Daňová Kobra [online]. Praha: Finanční správa [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: www.danovakobra.cz

Finanční analytický úřad [online]. Praha: Finanční analytický úřad [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: [ttp://www.financnianalytickyurad.cz/analyticka-cinnost/analyza.html](http://www.financnianalytickyurad.cz/analyticka-cinnost/analyza.html)

Seznam zkratek

AO	daňový řád Spolkové republiky Německo
ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
DIČ	daňové identifikační číslo
DPH	daň z přidané hodnoty
DŘ	Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád
DS	daňový subjekt
EET	elektronická evidence tržeb
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
FÚ	finanční úřad
HDP	hrubý domácí produkt
LZPS	Listina základních práv a svobod
NCOZ	Národní centrála organizovaného zločinu
NS	Nejvyšší soud
OČTR	orgány činné v trestním řízení
PČR	Policie České republiky
PO	právnícká osoba
SpŘ	zákon č. 500/2004 Sb., správní řád SrTrZ , zákon č. 300/2005 Z. z., trestní zákon Slovenské republiky
SKPV	Služba kriminální policie a vyšetřování
SR	Slovenská republika
SrTrZ	Slovenský trestný zákon
StGB	trestní zákoník Spolkové republiky Německo

TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, tr. zák. č.140/1961 Sb., trestní zákon
ÚS	Ústavní soud
ZDPH	zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
ZMJS	mezinárodní justiční spolupráce
ZPČR	zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky